Poštarina plaćena u gotovom.

GOD. XVI. SIJEČANJ, VELJAČA 1922. SV. 1.

SVETA

CECILIJA

Sadržaj:

ČLANCI:

Strana

P. Hugolin Sattner: Glazbeni razgovori. VI. Povijest opere 1
Kosta P. Manojlović: Pismo iz Beograda 4
Niko Kalogjera: Pučko crkveno pjevanje u Splitu 5
Dr. Zorislav Dukat: Glazbeno pismo iz Londona 7
Dr. Božidar Širola: Ludvika Kube „Nešto o istarsko-dalmatinskoj pučkoj popijevci" 8
Vladimir Tkalčić: Spasavajmo naše narodno muzičko blago 10
Janko Barlè: Nabava novih zvona 13
Milan Pavelić: Sveti himni 14

IZ HRVATSKE GLAZBENE PROŠLOSTI:

Emilije Laszowski: Crkvena glazba u isusovačkim crkvama 14
Antun Pilepić: Jedno sakriveno blago 16

NAŠI DOPISI:

Brod na Savi; Zagreb . . . . 17—18

GLAZBENA LITERATURA . . . . 18—21

RAZNE VIJESTI:

Hrvatska, Slovenija, Čeho-Slovačka, Njem. Austrija, Njemačka, Italija, Francuska, Amerika . . . . 21—32

NEK JE SVAŠTA . . . . 32 i na omotu

VIJESTI CECILIJINA DRUŠTVA . . . . na omotu

GLAZBENI PRILOG:

Stanislav Preprek: O dođi, Tvorče — Veni Creator 1
S. Lujza Kozinović: Zdravo zviezdo mora — Ave maris stella 2
Josip Klemenčič: Diete Isus 2
Franjo Matejovsky: Ja se kajem 4

Inhalt.

P. Hugolin Sattner: Musikalische Gespräche. VI. Geschichte der Oper. S. 1. – *Kosta P. Manojlović:* Musikverhältnisse in Belgrad. S. 4. — *Niko Kalogjera:* Kirchlicher Volksgesang in Split. S. 5. – *Dr. Zorislav Dukat:* Londoner Brief über Musik. S. 7. – *Dr. Božidar Širola:* Ludwig Kuba: Einiges über das istrisch-dalmatinische Volkslied. S. 8. – *Vladimir Tkalčić:* Retten wir die Schätze unserer Volksmusik. S. 8. — *Janko Barlè:* Über die Anschaffung neuer Glocken. S. 13. – *Milan Pavelić:* Kirchliche Hymnen. S. 14. – *Emilije Laszowski:* Kirchenmusik in den Jesuitenkirchen in Varasdin, Požega und Zagreb. S. 14. — *Antun Pilepić:* Die Sammlung der Musikinstrumente des Priesters Udina in Krk. S. 16. – Berichte. S. 17—18. – Musikliteratur. S. 18 - 21. – Verschiedene Nachrichten. S. 21.–32. — Kleinere Beiträge. S. 32. — Chronik des Cäcilien-Vereines (Auf dem Umschlage). — Musikbeilagen von *Stanislav Preprek, Lujza Kozinović, Josip Klemenčič* und *Franjo Matejovsky.*

1. O dodji, Tvorče — Veni Creator.

Umjereno. Pr. Milan Pavelić. Stanislav Preprek.

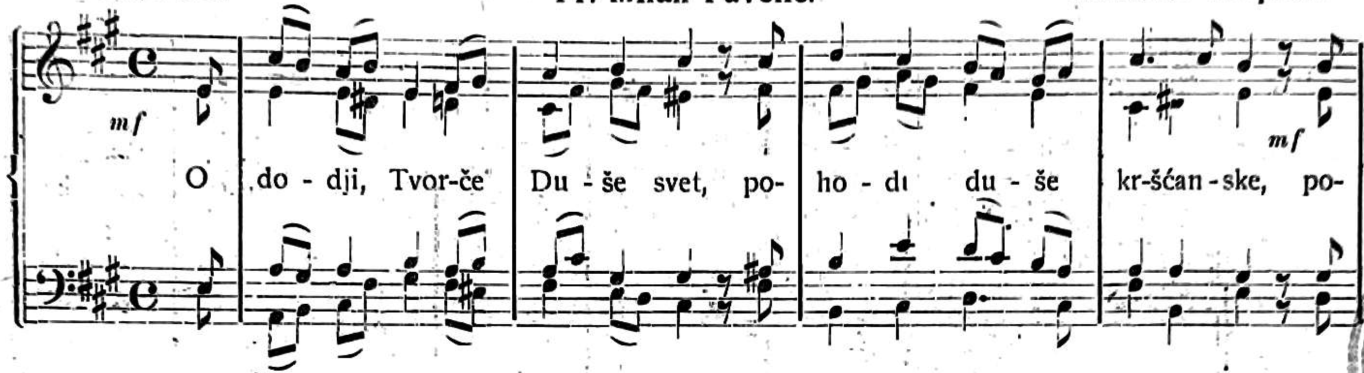

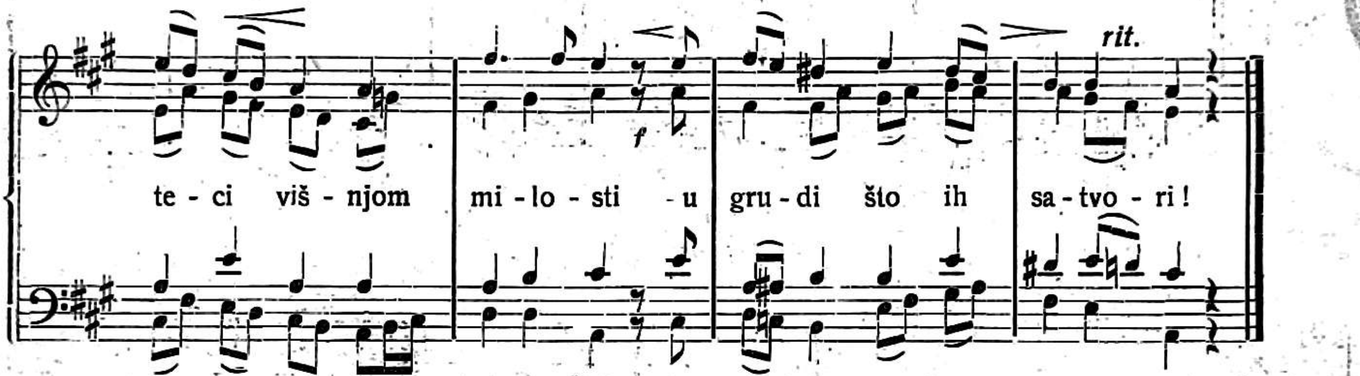

Ti nazivaš se Tješitelj
Blagodat Boga, svevišnjeg,
Vir živi, oganj, milinje
I pomazanje duhovno.

Darova sedam razdaješ,
Ti prste desne Očeve,
Od vječnog Oca obećan
Ti puniš usta besjedom.

Zapali svietlo u srcu
Opoji dušu ljub vlju,
U nemoćima tjelesnim
Pokrèpljuj nas bez prestanka.

Dušmana od nas otjeraj
I postojani mir nam daj,
Isprèd nas idi, vodi nas,
Da svakog zla se klonimo.

Daj Oca da upoznamo
I Krista Sina njegova,
I u Te Duha njihova
Da vjerujemo sveudilj.

Sva slava Ocu vječnomu
I uskrslomu Sinu mu
Sa Duhom punim utjehe
Nek bude sad i uvieke! Amen.

2. Zdravo zviezdo mora — Ave maris stella.

Andante. Pr. Milan Pavelić. S. Lujza Kozinović.

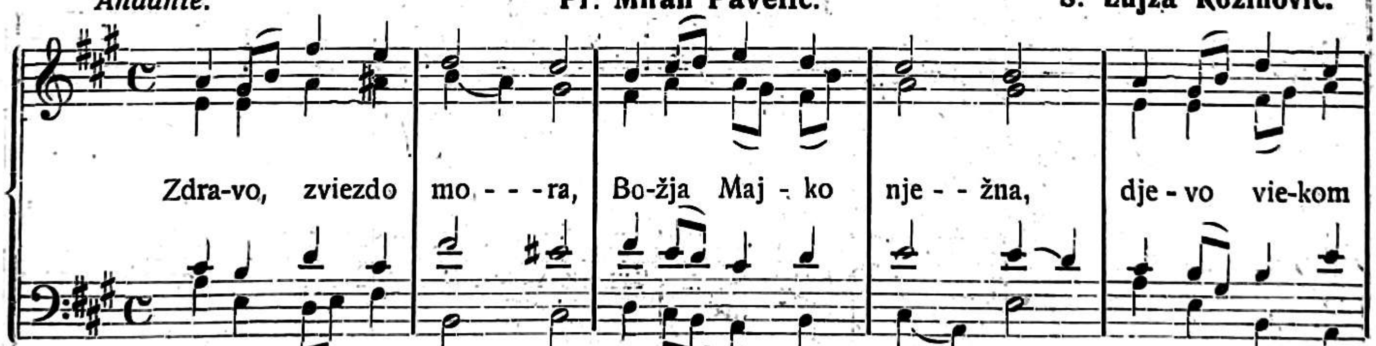

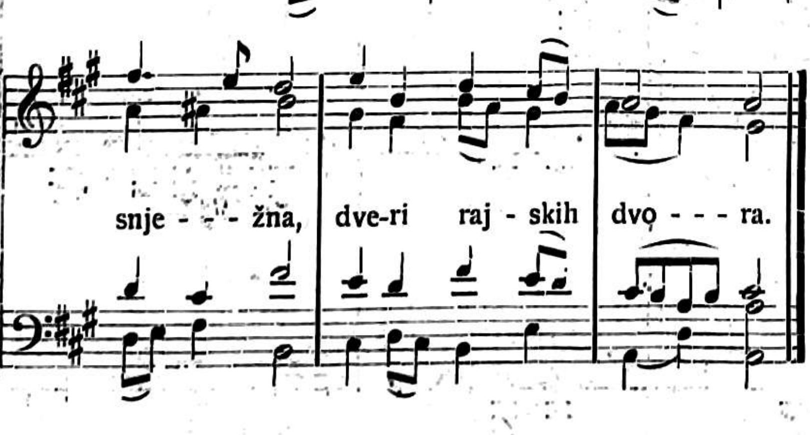

Usta Anđelova
„Zdravo“ rekoše Ti,
Mir nam daruj sveti
Dobra Evo nova.

S krivca lance nosi,
Sliepcu oči takni,
Jade od nas makni,
Dobra sva isprosi.

Majkom se pokaži,
Rad nas sa visina
Dobila si Sina —
Njega nam ublaži.

Djevice bez druge,
Jedin krotki cviete,
Daj nam duše svete
Krotke, čiste — druge.

Daj do smrti srećno
Dobrim putem ići,
K Isukrstu stići
U veselje vječno.

Boga Oca s Kristom
Neka slavi svako,
Duha isto tako,
Sve stvorenje listom.

3. Diete Isus.

Riječi pok. Vladimira Rožmana. **Josip Klemenčić.**

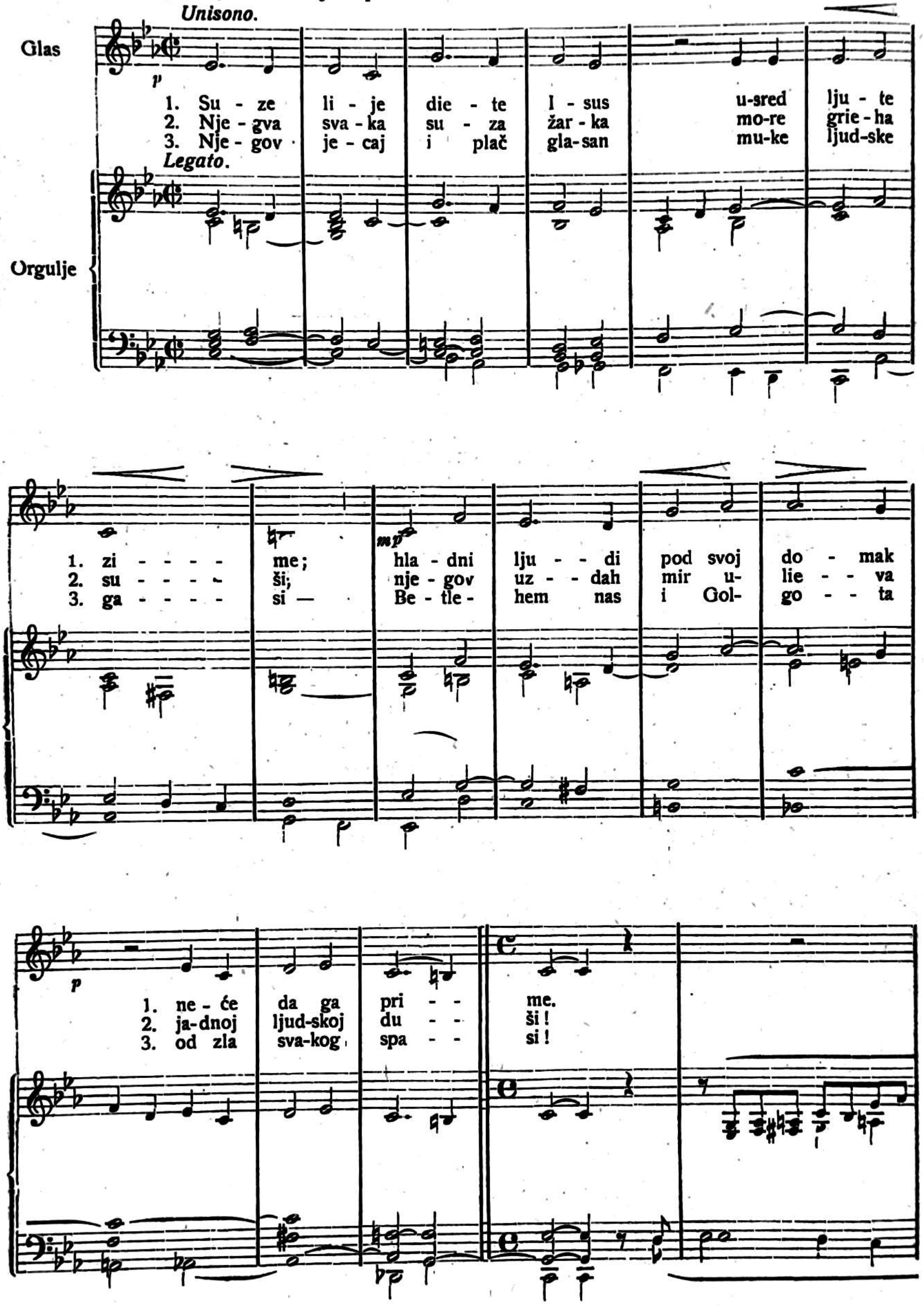

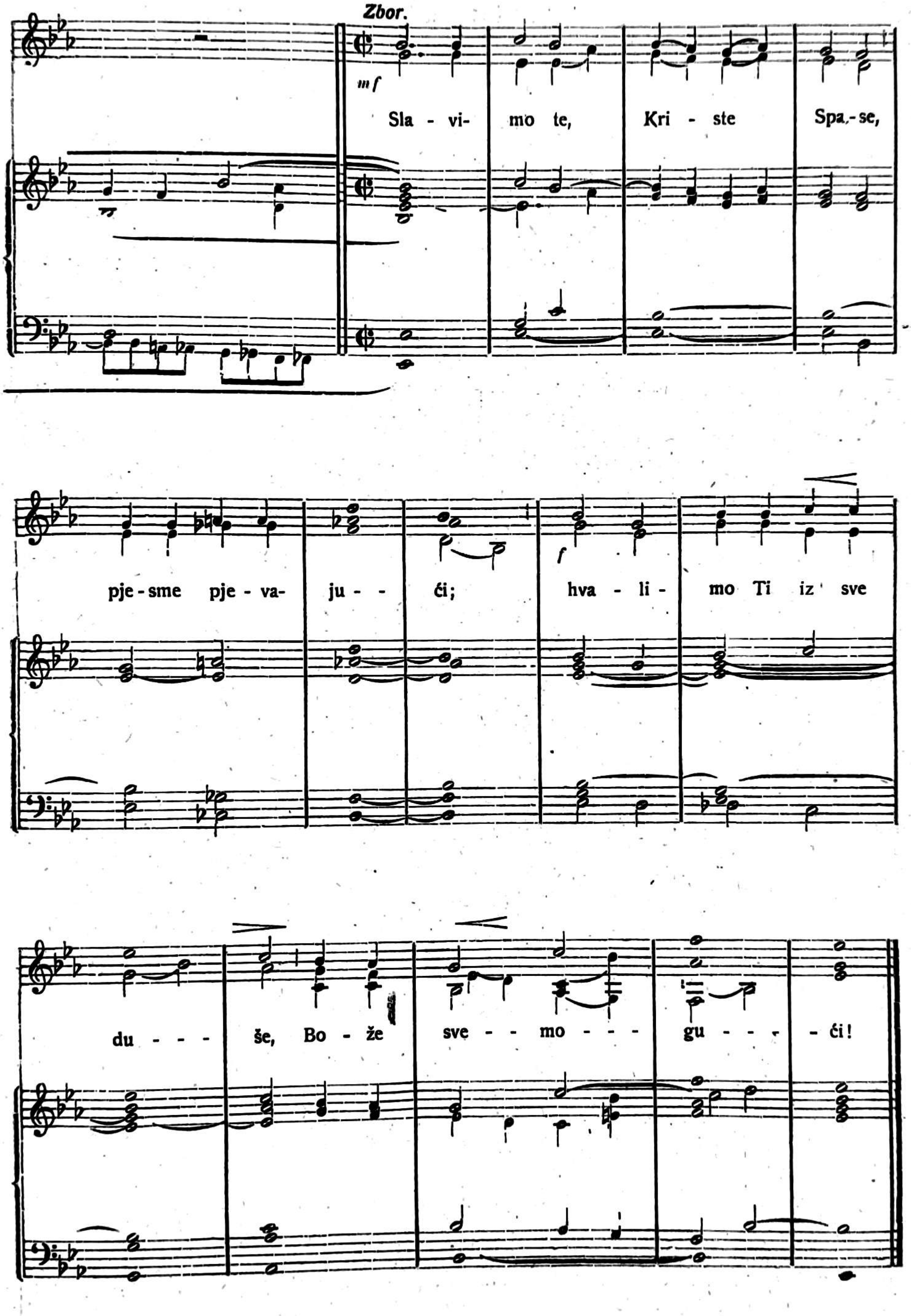
Zbor.
mf
Sla - vi- mo te, Kri - ste Spa - se,
pje - sme pje - va- ju - - ći;
f
hva - li - mo Ti iz sve
du - - - še, Bo - že sve - - mo - - - gu - - - - ći!

4. Ja se kajem . . .

Troglasni ženski zbor uz pratnju orgulja.

Franjo Matejovský.

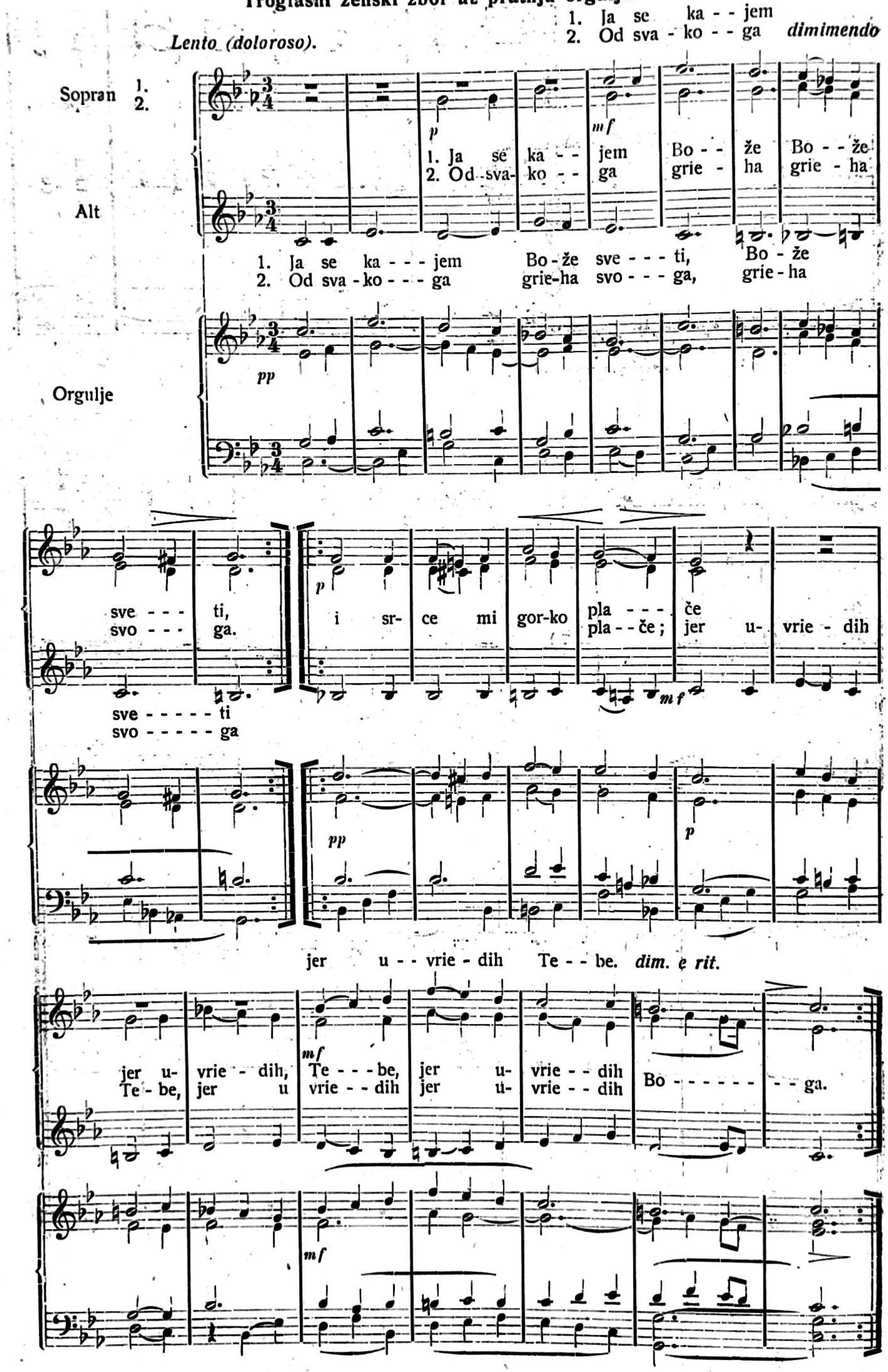

SVETA-CECILIJA

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM
GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

SV. 1. **SIJEČANJ, VELJAČA 1922.** **GOD. XVI.**

Glazbeni razgovori.

P. Hugolin Sattner–Ljubljana.

KNJIŽNICA DOMINIKANSKI SAMOSTAN ZAGREB HIJACINT BOŠKOVIĆ

VI. Povijest opere.

(Nastavlja se.)

Češka.[1]

Nema naroda, koji bi bio tako glazbeno nadaren kao češki. Na kraljevskom dvoru (osobito za Karla IV.) vazda se liiepo njegovala glazba, a lijepo se razvijala u čitavoj zemlji i crkvena pjesma. Huziti su posvetili mnogo pažnje crkvenoj pjesmi u narodnom jeziku, pa su morali i katolici češku crkvenu pjesmu marljivo gajiti. Ta se pjesma pratila i u manjim mjestima ne samo orguljama, već i raznim instrumentima, pa je baš time ljubav za glazbu uhvatila čvrst korjen medju češkim narodom.

Ne spada ovamo, da govorim o češkim muzičarima i glazbenim umjetnicima, koji su se istakli i kod kuće i u stranom svijetu, napominjem samo da su došli nekoji na glas takodjer kao operni skladatelji, tako Jiři Benda (1722.–1795.) s operom Romeo i Julija i Josef Mysliveček (Venatorini – umro 1781. u Rimu), čije opere su bile u Italiji vrlo obljubljene. Kao što u ostalim europskim gradovima, gospodovala je i u Pragu sve do g. 1807. talijanska opera. Važan je dogadjaj u razvoju češke glazbe otvorenje konzervatorija u Pragu g. 1811., najstarijeg u srednjoj Europi. Ta odlična glazbena škola, u rukama vrsnih učitelja, bila je sjemenište, iz kojeg je izašao veliki broj odličnih čeških, a i drugih muzičara.

Iako se g. 1807. prestalo s pjevanjem opera u talijanskom jeziku, davale se sad talijanske opere s njemačkim tekstom i njemačke opere, češki se pjevala tek po koja pjesma ili opereta. Želja za češkom operom postajala je sve življa, pa je tako došlo do toga, da se g. 1823. pjevala uz veliko oduševljenje Weigelova: Švycarská rodina s češkim tekstom. Iza nje slijedile su druge (Freischütz, Josip i njegova braća, Don Juan). Time je bio led probijen, a češki narod je sad još više žudio, da dobije svoju vlastitu operu, jer mu opere drugih naroda nisu bile prikladne i nisu mogle na nj dublje djelovati. Glazba je doduše zajedničko blago svih naroda, te ne smije nijedan narod da zatvori vrata pred umotvorima drugih naroda; ipak je razumljivo, da svaki narod žudi za napretkom na temelju vlastitog jezika i vlastitog duha. To je i potaklo pjesnika J. K. Chmelenskya da je napisao libreto, a pravnik i glazbeni diletant František Škroup (1801.–1862.) glazbu za prvu češku (komičnu) operu: Drátenik. Opera se davala dne 2. I. 1826., a Škroup je sam pjevao naslovnu ulogu. Skladatelju bili su doduše uzori Mozart, Cherubini i Méhul, ali temeljni kamen češkoj operi bio je ipak time položen. Oduševljenje bilo je veliko i Škroup je već dojduće godine postao drugim kazališnim kapelnikom, a za deset godina kasnije prvim. Škroup napisao je još više čeških (Udalrik i Božena, Libu-

[1] O Hostinsky: Hudba v Čechách Rich r l Backa: Die Musik in Böhmen.

šina svadba) i njemačkih opera (Meergeuse), koje se nisu uzdržale, dok će mu češki narod za njegovu prvu operu i za njegovu pjesmu: Kde domov muj? uvijek ostati haran.

Moglo se očekivati, da će poslije Škroupova: Drátenika u narodu českom, koji je imao mnogo dobrih muzičara, procvasti i češka opera; no to nije bilo. Teške političke prilike nisu dopustile Česima, da se tako razviju, kako su željeli. Tekar godine 1862. otvaraju si oni vlastito kazalište, a povratkom Bedřicha Smetane (1824. – 1884.) u domovinu (1861.) radja se i češka opera. Iako on već u svojim klavirskim skladbama iz godina četrdesetih i pedesetih, naročito u polkama, ma da su pisane u chopinovom duhu, navješta svoj posebni češki slog, u svojim operama istupa kao stvaralac prave češke opere.

Velikanima novoromantičke umjetničke revolucije Berliozu, Lisztu i Wagneru pridružuje se jednako snažan i velik Smetana. On daje ne samo svomu narodu djela neprolazne cijene, već uvadja i češku, dosljedno i slavensku do tada gotovo nepoznatu glazbu u široki svijet.

Već svojom prvom operom: Braniboři v Čechách (1863.), koja se tekar tri godine kasnije pjevala u praškom kazalištu, pokazao je Smetana put k narodnom slogu. Mnogo jasnije izrazio je on to u svojoj komičnoj operi Prodaná nevěsta, koja se pjevala brzo iza prve opere, izazvala silno oduševljenje u češkom narodu i prokrčila si put na velike svjetske pozornice (u Zagrebu izvodila se nedavno već 101. put). G. 1868. uglazbio je Smetana tragičnu operu Dalibor, koja je iza „Prodane nevjeste“ hladnije primljena, dok glazbeno znači opet napredak, koji dolazi do vrhunca u njegovoj Libuši. Napominjem još njegove komične opere: Dvě vdovy (1874.), Hubička (1876.), Tajemství (1878.), Čertovy stěny, dok o njegovim simfonijskim i drugim skladbama, koje ga isto tako karaktariziraju ne samo kao odlična, već i narodnog češkog muzičara, ovdje ne mogu, da govorim. Smetana nam je otkrio nove vidike na polju nacijonalne opere, utro je put slavenskoj muzici u strani svijet, pa može da se s njime ponose i danas kao Bogom obdarenim i izrazitim nacijonalnim muzičarom ne samo Česi, već i Slaveni u opće.

Godinama mnogo mladji od Smetane Karlo Šebor (1843. – 1903.) javlja se u praškom kazalištu već g. 1865. sa svojom operom Templaři na Moravě. U toj operi, kao i u kasnijim Drahomira, Husitské nevěsta, Blanka povadja se on za Meyerbeerom i Verdijem, tekar se u zadnjoj operi Zmařena svatba okoristio glazbenim tečevinama Smetane. Prodaná nevěsta, u kojoj je Smetana tako iscrpivo posegnuo u češki narodni život, postala je punim pravom uzorom narodne opere, pa su se i drugi skladatelji dali na komponovanje opera iz narodnog života. Tako je Vilim Blodek (1834. do 1874.) vrlo uspio sa svojom operom u jednom činu: V studni (1867.). Spominjem još Josipa Rozkošnya (1833.), koji je napisao mnogo opera, Franju Skuherskya (1830.—1893.), a poimence Karla Bendla (1838.—1897.), jak muzički talenat, koji je vrlo uspio sa svojim operama Lejla (1868.), Stary ženich (1877.), Břetislav, Černohorci (1881.), Karel Skréta (1883.), Dítě Tábora (1892.). Ne samo kao crkveni već i kao operni skladatelj radio je takodjer Josip Nešvera (1842. – 1914.), od kojega su poznatije opere Lesní vzduch, Perdita i Radhošt. Opernog skladatelja Eduarda Nápravnika, kapelnika carske opere u Petrogradu, napomenut ću kod ruske opere.

Uz Smetanu je svakako najveća pojava na češkom glazbenom polju Antun Dvořak (1841.—1904.). Pozna mu se doduše utjecaj Beethovena, no to mu samo služi na čast, jer je postao, da se tako izrazim češki Beethoven. Velik u koncepciji, razpliće i gradira svoje ideje na dugo i široko, te je majstor u glazbenim formama. Njegove skladbe odišu narodnim motivima, iako ne u onoj mjeri, kao kod Smetane. Uglazbio je veliki broj pjesama, kvarteta, balada, pet simfonija, oratorij: „Svatá Ludmila“, „Stabat mater“, rekvijem itd. Kao simfoničar i instrumentator digao se visoko nad svoje savremenike te stekao priznanje u glazbenom svijetu. I njegova se umjetnost oplodila Smetaninim radom, pa se utjecaj novoromantički opaža i u njegovim prvim operama. Prva se njegova opera Alfred (1870.), komponovana na njemački tekst, nije nikada izvela. Kod daljnjih njegovih opera: Král a uhlíř (1871.), Tvrdé palice (1874.) (najbolja njegova opera), Vanda (1875.), Šelma sedlák povadja se za Smetanom. Kod opere Dimiter (1882.) uzorom mu je stil Meyerbeerove „velike opere“, pa je ta opera na medjunarodnoj kazališnoj izložbi g. 1892. u Beču uz Smetaninu „Prodanu nevjestu“ i „Dalibora“ i uz Fibichov melodram „Námluvy Pelopovy“ manje uspjela. U operi Iakobin (1888.) dao se opet na komično polje, na kojem je tako sjajno uspio Smetana. Poput Humperdincka posegao je Dvořak i

u carstvo priča, pa ovamo spadaju njegove opere: Čert a Kača (1889.) i Rusalka (1900.). Potonja opera postala je u svijetu najraširenija radi sjajne instrumentacije i lirske umjetnosti. Zadnja njegova opera Armida iz doba križarskih vojna nije uspjela. Iako nije Dvořak u operama tako uspio, kao Smetana, ipak je bio velik Bogom obdareni umjetnik. Da ne spominjem njegovu sjajnu instrumentaciju, u kojoj mu gotovo nema premca, ističem. da je on uz Čajkovskoga zastupnik onog slavenskog elementa, koji korača pravim putem, doduše individualno, ali ne u protuslovlju sa svjetovnom literaturom, već koristeći se njom.

Uz Smetanu i Dvořaka dobili su Česi jaku glazbenu individualitetu u Zdeněku Fibichu (1850.—1900.). Na njega je mnogo utecao Schumann, a kasnije Smetana. Njegove su opere: Bukovín (1874.), Blaník (1881.), Nevěsta Messinska, Bouře (1895.), Hedy (1896.) i Šarka (1897.). Pripominjem takodjer, da se je Fibich istaknuo i to s vrlo velikim uspjehom i na polju melodrama te je uglazbio Vrchlickyevu trilogiju: Hippodamia (tri tragedije: Pelopovy námluvy, Tantalův smír i Smrt Hippodamíe) i pokazao, kako vlada orkestralnom glazbom i svim njezinim finesama. Time je nastavio, dašto u mnogo savršenijem smislu, rad svog zemljaka Jurja Bende (1722. do 1795.), koji je više nego sto godina prije njega skladao melodrame (Ariadna na Naxu, Medea itd.), koji su se s velikim uspjehom izvodili i u Italiji.

Poslije trih značajnih stupova češke glazbe: Smetane, Dvořaka i Fibicha se produkcija na polju češke operne glazbe vrlo umnožala ne samo brojem već i djelima od trajne vrijednosti. Dr. Vladimir Helfert (Naše hudba a česky stát) napominje, da je poslije Smetane napisano 50 opernih djela, iako nejednake vrijednosti, no sposobnih da se uzdrže na pozornici. Polovica od tih opera su individuelni tipovi češkog opernog stvaranja, koje se u velike razlikuju od tudjinskih opera. U ovim mojim razgovorima nema mjesta, da se potanje osvrnem na najnovija češka operna djela, ipak moram da napomenem nekoliko skladatelja, koji su na tom polju stvorili lijepa djela. Tu je na prvom mjestu Josef B. Foerster (1859.) sin poznatog kapelnika praške prvost. crkve i zaslužnog crkv. skladatelja, a nećak našeg zaslužnog Antuna Foerstera. Možda se Smetanina glazbena baština najplemenitije ističe u djelima Foersterovim, koji je svojim simfonijskim djelima i pjesmama došao do svjetskog glasa i priznanja. Foerster se istaknuo i svojim operama: Debora (1893.), Eva (1899.), Jessíka (1905.) te Nepřemožení (1915.). U potonjoj drami, kojoj je sam napisao i riječi, podaje svoj životni i umjetnički Credo. U toj liričkoj drami podaje sam sebe bez obzira na pozorišne efekte te postizava jedinstvo sloga i harmonije izmedju riječi i glazbe.

Zanimljiva pojava medju češkim opernim skladateljima je moravsko-slovački Smetana Leoš Janáček, koji je brzo došao na glas sa svojom operom Její pastorkyňa (Jenufa). Nije to prva njegova opera. Prva opera Šarka još nije dovršena, drugu Počátek románu je uništio, treća je Její pastorkyňa, četvrta Osud, peta Gazdina roba (nedovršena). Osim toga napisao je Janáček prema satiri Svatopluka Čecha još operu: Vyleti páně Broučkovy u dva dijela: na mjesec (1916.) i u XV. stoljeće (1918.). Janáček je mnogo godina proučavao pučki život i pjesmu, prisluškivao je narodne melodije, pa mu je uspjelo narodni život realističnije od istog Smetane glazbeno obraditi.

Jedan od najuglednijih prvaka češke moderne Vitězslav Novák (1870.) uglazbio je u novije vrijeme i dvije opere, g. 1914. Zvikovského raráska, a g. 1916. operu u tri čina: Karlštejn. Kritika je isticala, da je to zadnje njegovo djelo jedna od najbogatijih njegovih skladbi i vrhunac njegova instrumentalnog umjeća.

Nedavno umrli odlični dirigenta pražke opere Karel Kovařovic (1862.—1920.) napisao je takodjer više opera, od kojih napominjem: Ženichové, Cesta oknem, Psohlavcí, Na starém Bělidlě (g. 1916. pjevala se na novo preradjena). Ne samo sa svojim simfonijskim skladbama već i operama istaknuo se Otokar Ostrčil (1879.) te spominjem njegove opere Kunálovy oči i Poupě. Kapelnik grad. kazališta u Frankfurtu František Neumann (1874.) napisao je više opera, medju tima: Milkovaní i Podzimní bouře prema Vojnovićevoj drami Ekvinokcij. Napominjem još skladatelje: Adolfa Piskačéka (1873.—1919. Ughlu, Král a sedlák) Karla Weissa (Blíženci, Polsky žid) Emanuela Chválu (Zaboj), dr. Emanuela Maršíka (Cierny leknín), Jaroslava Kričku (Hipolit) i rano umrlog Jaroslava Jeremiaša (Stary král), koji je bio jedno vrijeme kapelnikom i u Ljubljani.

Češka se opera lijepo i zdravo razvija, pa kad si je već jednom prokrčila put na svjetske pozornice, to će zacijelo steći i u stranom glazbenom svijetu ono priznanje, koje je svojim izrazitim nacijonalnim pravcem i originalnošću zavrijedila. (Nastavlja se.)

Pismo iz Beograda.

Kosta P. Manojlović -- Beograd.

Jedna od glavnih nevolja koje smetaju muzičkom životu u Beogradu jeste oskudica koncertnih sala. Mnogim umetnicima i muzičkim udruženjima, koji su izražavali želju da u Beogradu prirede svoje koncerte, nikad i ne pada na um na kakve muke stavljaju ljude kojima se oni obraćaju da im se za taj i taj dan rezerviše sala za koncerat, odštampaju plakate i ulaznice i pripremi sve što je potrebno za jedan koncert bilo instrumentalni — mislim više u stilu kamermuzičkom — a još teže vokalnog karaktera. U nedostatku koncertnog biroa i impresaria uobičajilo se, od nekud, da svu tu impresarijsku dužnost obavljaju muzičari, bilo jedan ili više, i hteli ne hteli, samo iz razloga da se krivo ne shvati njihovo odbijanje, vrše tu tešku ulogu organizatora i pripremljanja tih željenih koncerata. Koliko su puta predstavnici raznih korporacija, tretirajući pitanje o dolasku pojedinih društava, iznosili sve teškoće organizovanja koncerata i dočeka ističući uvek materijalne nemogućnosti, pa ipak, u cilju što veće zajednice i kulturnog upoznavanja, sve se to moralo odbaciti i pod najtežim uslovima prirediti doček i koncerte samo da se odbijanje nebi rdjavo shvatilo. Jer treba znati kolikva je oskudica danas u stanovima u Beogradu pa onda razumeti zašto je nama ovamo tako teško odbiti i pripremiti koncerte onih, koji nam se obraćaju, a koje bi i mi sami želili čuti. Jer svaki umetnik, mislim od vrednosti i društvo smatra da ono treba da dodje u Beograd i da je Beograd dužan da ga primi, nevodeći računa o materijalnoj nemogućnosti prijema. Jer treba znati da je Beograd bio pod udarcima topova za sve vreme rata i da je u doba pre rata on bio centar jednog pokoljenja, koje je stavljalo svu svoju snagu u ostvarenje nacionalnih ideala, i da nije imalo vremena a ne i m o ć i i h t e t i, da neguje umetnost onako, kako su to drugi gradovi u današnjoj otadžbini činili. Pitanje se ističe ipak: gde je umetnost ostala čisto na tlu nacionalnom, i stojeći na njemu ide da bude ona velika i duboka, psihološki, izraz nacionalne duše i osećanja.

Možda je baš ta politički-materijalna nemogućnost Beograda, kao centra Srbije proper, i učinila da muzika u njemu ostane čisto na tlu nacionalnom, i to pretežno vokalnom, i da, budući zadahnuta nacionalnim duhom i bez malo strana uticaja, stane danas, kada se oseća da je došlo doba umetničkih stvaranja većih i dubljih koncepcija, na snagu kroz stvaralačku moć generacije koja ide da dodje. I Beograd, svestan kao i uvek onoga dana koji tek ide, napreže svoje snage da, kao prestonica ujedinjene braće, pruži svima koji vrede i imaju šta da kažu svoje ruke i svoje veliko srce, koje je željno samo iskrenosti, jer je veliko i sveto, u životu kao i umetnosti, samo i jedino ono što dolazi iz srca, sa dna duše, iz onoga kutka u kome caruje apsolutna lepota i ljubav udunuta u ljude od postanka.

I zato ako Beograd na prvi pogled ne izgleda da živi jednim umetničkim bićem, onome ko dodje u nj, on ipak u stvari, živi tim životom. Samo njega treba poznati. Odgojen u nacionalnom duhu on traži u svojim malim sobicama onu žicu, svoju strunu sa gusala, svojstvenu njemu i njegovoj prošlosti, prošlosti Singidunuma ili kuće ratova, da na njoj, u njenom zvuku, ispeva pesmu dostojnu jednog pokolenja koje je svoju krv neštedno lilo i koje „ko Ahasfer koga Gospod ukle tražaše ravni do u beskraj pukle“.

I u tom očekivanju da se prilike kod nas srede, da dobijemo koncertnu salu, svoju filharmoniju koja će blagotvorno uticati na naše duše, blagotvornije i vaspitnije od opere koja je najmanje naša, ali kojoj mi želimo dati onaj pravac koji mi hoćemo, a to je nacionalno-umetničko-vaspitni, mi idemo u „operu“ i slušamo operske prestave, svesni da je sve to još daleko od umetničkoga i upinjemo se da je uputimo pravilnim putem, idući često i protiv svojih ubedjenja i ne reagirajući dovoljno. Teško je vama sa strane zamisliti nas u ovim još materijalno socijalno nesredjenim odnosima. Mi nismo imali svoje operske prošlosti; instrumentalna muzika se neguje tek od g. 1900. u jednom pozitivnom pravcu; ali ono što je tačno jeste: da mi ne ćemo imati svoje o p e r e t s k o d o b a. U tome se svi slažemo. Diference mogu biti samo u tome: da li treba ići za ukusom publike ili negirati joj ga u više prilika i početi je vaspitavati za umetnost duboku i emotivnu. Pitanje je sa kakvim delima treba prvo početi i još glavnije: stvoriti sebi svoj podmladak, koji će jednoga dana biti sposoban da primi ulogu umetničkog vodje na sebe. Učiniti, da O p e r a bude naša, da u njoj veje naš duh koji hoće da zna šta i kako hoće.

S pogledom na gornja izlaganja mogli bi reći da ova sezona nije donela nijedno novo delo u Operi. Prošlogodišnji repertoar je još i danas na programu. Uprava je angažovala nove snage, manje od domaćih umetnika, više od Rusa, tako da bi se moglo reći da je ruska opera. Po delima koja su na programu ona bi se, sa izuzetkom „Onjegina", mogla nazvati talijanska.

Simfonijskih koncerata nije bilo kao ni prošle godine, što će biti velika šteta ako ne bude u buduće ova greška ispravljena, jer se samo na simfonijskim delima orkestar da izraditi nikako na operama, a od kolike bi važnosti to bilo za naš operni orkestar ne treba ni govoriti. Sad će biti iznete na repertoar „Hofmanove priče" koje je spremao g. Brezovšek novoangažovani dirigent beogradske opere.

7. i 8. oktobra, zajedničkim naporima operskog orkestra i hora kao i horova Beograd. Pev. društva i pevačke družine „Stanković", izveden je u pozorištu Mozartov „Requiem" kao pomen kralju Petru. Solo partije pevale su: gja Arsenović (alt), gca Lovšinska (sopran), g. D. Petrović (tenor) i g. M. Jovanović (bas). U prvom delu bile su na programu: „Oče naš" od Biničkog za mešoviti hor, iz „Opela" za muški hor M. Milojevića „Svjati Bože", „Boga čelovjekom" i „So svjatimi", K. P. Manojlovića „Tebe pojem", Mokranjca „Njest svjat" za mešoviti hor i St. Hristića „Svjati Bože" i „Boga čelovjekom" iz „Opela" za mešoviti hor.

Od kamermuzičkih koncerata imali smo dva od „10 istorijskih koncerata", Trio Slatina i J. Zorka. Treći je posvećen Beethovenu. G. Frait, svršeni djak praškog konzervatoriuma priredio je tri svoja koncerta violinska.

U četvrtak nam dolazi „Kolo" iz Zagreba, a za njim „Lisinski".

Od novih muzikalija izašle su u izdanju Edition Slave od M. Milojevića „8 srpskih narodnih pesama" i „Miniature" za klavir, a u izdanju Društva za zaštitu jugoslovenske dece od istoga kompozitora dve svezke kompozicija. Prva za dječji ili ženski glas namenjena, u pedagoško-umetničkom smislu, deci osnovnih škola u kojoj su naročito vredne spomena pesme pod br. 22, 27 i 30. Druga je namenjena korovima srednješkolskim i universitetskim u kojoj se ističu naročito „Izgnaničke pesme" za muški hor, „Dugo se polje zeleni", „Noć" i „Leptir i ruža" za mešoviti hor. U izdanju Edition Slave" izašla su dva mešovita zbora: „Bolnu mi pokri grud" i „Na što strah" od K. P. Manojlovića. U izdanju Gece Kona — Beograd „Cetiri pesme" i „tri pesme iz Čučukstane" od St. Hristića. U izdanju Rouart, Lerolle Cie rue d' Asforg, Paris izašlo je u 7 svezaka i to M. Milojevića: 8 Melodies populaires Serbes pour chant et piano; 6 Danses et mélodies Serbes pour piano; 4 Préludes pour piano; 5 Mélodies sur les paroles francaisses; Legende de Jéphimia pour violoncelle et piano; Danse pour violin et piano. K. P. Manojlovića: Igra udovica za violinu i klavir; Chanson triste i Moja draga za glas i klavir i P. Konjovića: dva kola za violoncello i klavir.

Pučko crkveno pjevanje u Splitu.[1]

Niko Kalogjerà — Split.

(Nastavlja se.)

Dodatak.

U dosadašnjoj radnji iznio sam sve pučke napjeve crkvene pjesme i proze u Splitu. U ovom pako dodatku, opisati ću starinski običaj „kolendranja" te stare splitske pogrebne običaje sa dotičnim pjesmama.

1. „Kolendre". Tako puk naziva pjesme, koje se pjevaju kao čestitka prijateljima o božićnim blagdanima. Starog su porijetla. Te je pjesme izdao Dujmo Karaman u „Marjanskoj Vili", ali bez pravog reda te je mnogo toga preskočeno i izostavljeno. Kolendralo se je tako, da bi se u večer božićnih blagdana skupilo nekoliko prijatelja te otišlo pred dvor prijatelja. Bilo bi i ženskih i dječjih glasova. Razdijelili bi se u dva zbora. Prvi zbor bi započeo i ispjevao prvi stih, a drugi bi zbor odgovorio drugi stih. Pjeva se koji put i sa ritornellom. Svaki je zbor imao svoga vodju, a oba opet zajedničkog uglednog voditelja.

[1] Gl. „Sv. Cecilija" god. 1920. str. 8, 32, 74; god. 1921. str. 5, 32, 55, 87, 113, 148.

Kolendre su kao i sve splitske prigodnice složene većinom u osmercu ili dvanaestercu. Obično svaki dvostih izriče jednu misao i to tako, da prvi stih više puta služi samo za to, da se slaže s drugim bez obzira na vezu; n. pr. kolendraši pitaju:

U kršćana lipa vira
Komad lipog paškog sira.

Interesantni su ipak ovi prvi stihovi, jer u njima se čita pučko znanje i iskustvo, humor i shvaćanje. Kolendra započimlje ovako:

Andante.

Zdravo časti Spasiteja
Svi falimo Stvoriteja
I Isusa Otkupiteja.
U Betlem se Isus rodi,
Ki nas sobom u raj vodi.
Lipo nam je ovdi stati,
Došli smo vam kolendrati.
Poznajete Duju Lendu,
Došli smo vam u kolendru.
Jur godišće jema biti,
Jemamo se veseliti.
Na 'vi blagdan, ki se čuje,
Ki se po svem svitu štuje,
Došli smo vas pozdraviti,
I nazvat vam dobre fešte,
Dobre fešte od Božića
I počelo od godišća.
Po Božiću i Stipanu,
Po Stipanu i Ivanu,
Po Ivanu i Mladincim,
Po Mladincim mlado lito,
Rodilo vam uje i žito,
Sve to boje svako lito,
Za najveće karagajka,[3]
Od čega je puna bačva.
Ove kante ostavimo,
Druge lipje upravimo,
Imenjaka pozdravimo.
Kum Marine naša diko,
Jer veseje imaš lipo.
Svi te fale, judi stari,
Da ti jesi čovik pravi,
Meju njima odabrani.
Poštena ti kuća stara,
Poznaju te daje 'd Fara,[4]
Dična roda i plemena
I časnoga baš imena.
Plemić jesi Splita grada,
Kruna ti se zlatom sklapa,
Puna časti i poštenja,
Svaka lipa urešenja.
Kaštila su redom sela
Poznaju te sva vlastela.
U toj tvojoj desnoj ruci,
Poznaju te Vlasi i Turci.
Jeli jesmo kruva rešća,[5]
Poznaju te sve do Trešća.
U Meji[6] je koromača,[7]
Poznaju te sve do Brača.
U Splitu su lipi momci,
Poznaju te svi trgovci.
U panjoke[8] tvrda kora,
Poznaju te do Kotora.
Ove kante ostavimo,
Druge lipje prihvatimo,
Domaćicu pozdravimo.
Kuma Mande, naša diko,
Jer veseje jemaš lipo,
Sve te fale žene stare,
Da ti jesi žena prava,
Meju njima odabrana.
Ove kante ostavimo,
Druge lipje upravimo,
Malog Dujka pozdravimo:
Dujko mali, naša diko,
Jer veseje imaš lipo.
Tako vam ga ne želiti,
Vaja[9] Dujka oženiti,
Divičicom dobra roda,
Neka jema š njom poroda.
Divičicom od Pojica,
Neka su mu rodna dica.[10]
Sa divojkom crna oka,
Nek ti nije š njom uroka.[11]
Sa divojkom lipa stasa,
I poštena časna glasa,
Ove kante ostavimo.
Malu Anku pozdravimo.
Boga ćemo mi moliti,
Vaja Anku domoviti.[12]
Sa mladićem od imena,
Vire tvrdje od kremena.
Bog joj dao sriću steći,
I po vrime momkom leći;
A ti Anko, ne bud lina,
Ustan' se iza komina,
I dones' nam bocun vina,
Jedan cila, drugi vodna,
Neka su ti dica rodna.
A sad draga domaćice,
Ukaži nam svoje lišce.
Otvorite nama dvore,
Pivat ćemo sve do zore,
A za našu trud i muku,
Parićajte[13] jednu tuku.
Molit ću vam svetog Staša,
Parićajte rendijaša,[14]
To će biti dika vaša.
Mi vam mita ne iščemo,
Od njeg' se ne odmećemo.
Pripravi'te nas darovati
I s vama se radovati.
Pošljite nam na bacilu,[15]
Al po ćeri al po sinu,
Lipo piće, fažolina,
Dvi butije rožulina,[16]
U kršćana lipa vira,
Komad lipog paškog sira.
Pošljite nam sad košeta,[17]
Jali kolač, jal prošeka.
Otvorite škafetine,[18]
Izvadite biškotine.
Otvorite jarmerune[19]
Izvadite sve perune[20]
Jidem kruva lipu pupu,[21]
Pozdravjamo svih u skupu.

(Nastavlja se.)

[2] oraha. [3] Vrst bijelog grozdja. [4] Hvara. [5] Kruh od sirka ili kruha, koji je lijepo uzrastao. [6] Predio Splita. [7] Komorač. [8] Kumis, vojnički kruh. [9] Valja. [10] Pučko vjerovanje, ako mladić uzme Poljičku, da mu koljeno ne će izumrijeti. [11] Takodjer pučko vjerovanje, da djevojku crna oka nitko ne može ureći. [12] Okućiti. [13] Pripravite. [14] Tukca. [15] Bacile, talij. = zdjelica, taca. [16] Boca likera. [17] Slastan dio mesa. [18] Pretince. [19] Ormar s ladicama. [20] Viljuška. [21] Sredina kruha.

Glazbeno pismo iz Londona.

Dr. Zorislav Dukat — Bucklebury-Place.

Prigovara se obično Englezima da su nemuzikalni. Ako se uoči, koliko se glazba privatno goji, koliko se po Londonu i ostalim većim gradovima priređuje koncerata po umjetnicima i virtuozima, a u manjim mjestima, koja sebi ne mogu priuštiti koncerta priređenoga po kojem virtuozu, koliko se u takvim mjestima priređuje po amaterima i koncerata i opernih predstava, mora čovjek da dođe do posve protivnog zaključka. A osim toga vidi se iz gornjega, da Englezi nijesu ljubitelji glazbe u onom smislu, u kojem su to Amerikanci, t. j. obožavatelji virtuoza, kojima redovno nije stalo, što slušaju, već koga slušaju, te koliko dolara dotičnik dobiva za jedno veče. Sezona je istom započela, a kroničar može da zabilježi već lijepi broj koncerata. U prvom redu valja da spomenemo filharmonijske koncerte; ime najslavnijega engleskoga dirigenta Sir Henry Wood-a poznato je i izvan Engleske; već više godina dolazi on i na kontinent i polazi u Ameriku, da priređuje koncerte. Promenadni koncerti, što ih je prošli mjesec dirigirao, bili su svako veče dupkom puni; za vrijeme „high season" (velike sezone) znao je — oprostite mi, što i ja zapadam u Amerikanizam — dirigirati po 9 koncerata na tjedan, a osim toga još je 2 — 3 puta tjednom obdržavao probe. No engleski narod znade da cijeni svoje glazbenike — bolje nego naš — pa je Sir Henry Wood (osim plemstva, koje mu je već prije bilo podijeljeno) nedavno dobio visoko odlikovanje. Popularne (naročito popodnevne) koncerte u Queens Hall-u priređuje Adrian Bonet, vrlo dobar mlađi dirigent. O vrijednosti Adriana Boneta dostajat će da spomenem, da je ove zime pozvan u Prag, koji je poznat kao muzikalni grad, da ondje dirigira na filharmonijskom koncertu. Imao sam prilike s Adrianom Bonetom osobno razgovarati, pa mi je tom prilikom dao zanimljivih informacija o engleskom muzikalnom životu. Od dirigenata barem ću imenom da spomenem Eugena Goossens-a i Sir Frederick Bridge-a. Od domaćih umjetnica-pjevačica na velikom su glasu Kirkby Lunn, Edna Thornton, Clara Butt, te pjevači: tenorista John Coates (koji je prije rata po Njemačkoj često nastupao, naročito u Wagnerovim operama), zatim tenorista Ben Davis, koji naročito sudjeluje u crkvenim koncertima. Od stranih umjetnika počinje opet da se javlja pianista Moisiewitsch, koji je i lani priredio lijepi broj koncerata; obljubljen je i ruski pianista Ponishnoff. Od ruskih umjetnika, kojih ovdje imade dosta, spomenut ću još pjevačicu princesu Obolensku-Jurjevsku, tenora Vladimira Rosing-a, a i Zagrepčanima poznati tenorista Bjelina Skupjevski oglašen je na više koncerata. Šaljapin, koji je nedavno nastupio u Londonu iza dulje stanke, požeo je silan uspjeh. Od stranih umjetnika ne smijemo da zaboravimo Moriza Rosenthal-a, koji je priredio nekoliko historičkih koncerata vrlo uspjelih. Konačno valja da spomenemo i našega jugoslavenskog guslača Bracu Jovanovića, koji uživa velike simpatije kod engleske publike. Naravno da nisam mogao da spomenem — a ni prostor mi to ne dopušta — svih koncerata, koji se ovdje priređuju; htio sam tek da neke povadim, kao dokaz mojoj tvrdnji, da se ovdje priređuju koncerti, i to dobri. Opera je oduvijek nekako slabo prolazila kod Engleza. Sjetimo se samo zbilja prvorazredne operne trupe Sir Thomas Beecham-a (posvećivao veliku pažnju ruskim kompozitorima, tako Čajkovskome i Musorgskome, čijega je Borisa Godunova iznio), koji je prošle godine pao pod stečaj. Ne znam, je li čitateljima poznato, da u Engleskoj nema stalnih — pogotovo ne od države subvencijoniranih — opernih kazališta, kao na kontinentu; tu tek pojedine operne trupe iznajmljuju koje kazalište na neko vrijeme, pa onda kroz to vrijeme priređuju opere (kao neke „Stagione"). Isto imade manjih opernih društva, koja putuju po većim provincijalnim gradovima engleskim, pa u svakome po koji tjedan dadu par opernih predstava. U „Royal Opera House Covent Garden" u Londonu priređuje baš sada opernu sezonu oko 70 godine stara operna družba „Carl Rosa" s vrlo bogatim repertoarom (uz Wagnerov „Ring", Lohengrina, Tannhäusera, Ukletog Holandeza, Meister-Singere, daje starije talijanske opere, Verdi-a, pa moderne Talijane, naročito Puccini-a, zatim priličan broj francuskih opera t. j. Fausta, Hoffmannove priče, Mignon, Samsona i Dalilu itd.); nedavno je ta operna družba iznijela i englesku operu „Thais i Talmaae" od Colin Macleod Campbell-a, ali ona nije baš uspjela. U lirskom kazalištu u Hammersmith-u (predgrađe Londona) već se kroz godinu dana, svako veče i uz dvije popodnevne predstave tjedno, daje engleska opera „The Beggar's Opera" (Prosjakova opera) od Gay-a; opera komponirana početkom 18. vijeka, sasvim u stilu engleskih ba-

lada s lakom vrlo umiljatom glazbom. Vrlo su obljubljene Sullivan-ove komične opere, koje se baš sada opet prikazuju u jednom od londonskih kazališta. Naravno da se i u Londonu priređuje sva sila raznih opereta i muzikalnih komedija; ali konačno i u najmuzikalnijim gradovima naći ćemo uz pšenicu i toga kukolja. Zagrebačke čitače Sv. Cecilije zanimat će možda, da sam u kazalištu „Strand" u Londonu slušao zagreb. publici dobro poznatog Muka de Jarića u Kálmánovoj opereti „Kneginja čardaša"; glasovno je naravno mnogi bolji od prosjeka londonskih operetnih pjevača, a kako je živahan i okretan na pozornici, nije čudo, da ga je londonska publika naskoro zavolila.

Ludvika Kube „Nešto o istarsko-dalmatinskoj pučkoj popijevci".

Referaf. Dr. Božidar Širola — Zagreb.

Ludvik Kuba, izdavač velikog zbornika slavenskih pučkih popijevki, akademski je slikar i živi sada u Pragu. U dubokom uvjerenju sveslavenskog idealizma on je proputovao prostrane države i pokrajine, koje nastavaju različiti slavenski narodi i plemena i skitajući se selom i drumom prisluškivao pjevanju žetelaca, sviranju pastira, dozivanju momaka i djevojaka zapisujući pučku popijevku i svirku, da tako sabere građu za svoj veliki zbornik. Jer nije htio, da prepisuje iz zbirki i zbornika, koje su drugi izdali, a i gonjen željom, da sam čuje i da se uvjeri o ispravnosti zapisa, on se latio ovoga posla, živio život skitnički mnogo godina. Tako je zalazio i u našu prostranu kraljevinu nekoliko puta, boraveći mjesecima u različitim pokrajinama sakupio mnogo popijevki, — istarsko-dalmatinskih zapisa imade, kako sam kaže oko 130), bosansko-hercegovačkih oko 1000, a da i ne spominjem zapise iz Slovenije, pa Hrvatske i Slavonije, Srbije, Stare Srbije, Crne gore i Makedonije. Svoje zapise objelodanio je dijelom u velikom svom zborniku „Slovanstvo ve svých spěvech", pa u „Glasniku sarajevskog muzeja" i „Zborniku za narodni život i običaje". Vazda je on vodio računa i o svim osebinama i značajkama popijevki različitih slavenskih naroda, a kako je spoznao ispoređujući popijevke različitih slavenskih naroda mnoga obilježja i različita svojstva, svoje je nazore opisao i napisao u raspravama, koje je objelodanio u spomenutim djelima. Ima još njegovih radova neobjelodanjenih, a uredništvo „Sv. Cecilije" nastojat će, da i te vrijedne rasprave vrloga radenika pribavi i izda. Za sada ćemo objelodaniti predavanje njegovo o „istarsko-dalmatinskoj popijevci", što ga je držao na kongresu internacijonalnog muzičkog udruženja u Beču prigodom proslave Haydnove stogodišnjice 1908. Ovo je predavanje izdano u „Izvještaju kongresa". Evo, što je pričao Kuba pred muzičkim učenjacima, koji se tom prigodom sakupiše u Beču sa svih strana svijeta:

Među 1300 sabranih srpsko-hrvatskih popijevki imade osim zapisa samostalne instrumentalne muzike jednoglasnih, dvoglasnih i višeglasnih popijevki, a to ne znači možda tek razliku u broju dionica, već vazda posebni i istinski tip, naime tip solo-pjeva, tip dvopjeva i tip višeglasnoga zbora.

Istarsko-dalmatinsku popijevku s obzirom na melodiku i bogatstvo harmonijsko premašuju njezine alpske rodice. Ona je poput pastorčeta uza češku, moravsku i slovačku popijevku, koja je u punom cvatu. Sve su ove popijevke, a tako i popijevke poljske i rutenske ljepše, umjetnički bogatije, a kako je dokazan njihov direktni upliv na umjetničku muziku — o čemu svjedoče brojna mjesta u kompozicijama Mozarta, Beethovena, Haydna, Schuberta, Chopina i dr. kao i u novijim radovima Smetane i Dvořaka — moramo ovima priznati prednost sa čisto umjetničkog gledišta. No dok je ovima značenovanje za umjetnost veliko, to je istarsko-dalmatinska popijevka znači mnogo za muzičku nauku, jer se u njoj sačuvali najstariji muzički praoblici u punoj životnosti, pa nam još u našim danima pružaju živu sliku svojega razvoja. A to je mnogo. Poznati istraživalac pučke popijevke, g. von Wolzogen, predavao je nedavno o njemačkoj pučkoj popijevci pa je među ostalim rekao ovo: „Kada se govori o njemačkoj pučkoj popijevci, običava se kao njezin savršeni umjetnički tip označivati melodika razdoblja Haydna i Mozarta. Tako naučaju Nijemci svega svijeta. I zaista ta karakteristika gotovo bez iznimke vrijedi za onu njemačku pučku popijevku, što je danas još slušamo — a ipak je to sasvim krivo". On nalazi, da je samo stara njemačka popijevka prava, pa se jada: „Teško je danas predočiti jasno pravu njemačku pučku popijevku, jer imade samo malo neposrednih savremenih zapisa". On bi želio, da imade barem zapise pri ruci. A isto se tako većinom moraju jadati i istraživači češke popijevke, kao i popijevke drugih naroda. No te žalbe ne treba, kada se pregledavaju popijevke istarske i dalmatinske. Kao što je srpsko-hrvatska popijevka uopće, tako je i ogranak njezin, istarsko-dalmatinska popijevka, danas još u svim svojim stadijima živa i puna životne snage. Počevši od onoga prastanja, kada još poput infuzorija i moluska nema stalnoga akustičkog i ritmijskog staničnog tkiva, pa sadrži tek mekane i sklizave tremolo i na tremolo nalike glissando, očituju se u njoj postepeno oblici, u kojima se mekana tvar počinje skrútavati u čvrste intervale cijelih tonova i polutonova, pa dalnji stadiji sve veće sadržine, u kojima se stvaraju čvrsti kosturi ljestvica i izraziti taktovi. Tako čudnovatu i dragocjenu sliku nadaju ove južne zemlje zbog sasvim čudesnog konzervativnog nazora svojih stanovnika.

Naravno je, da tu sliku ne možemo uočiti prvim pogledom. Da se zaokruži slika, valja putovati i susjednim pokrajinama: Crnom Gorom, Bosnom i Hercegovinom, Hrvatskom i t. d., jer je Dalmacija samo prag ovih plemenski srodnih pokrajina. Živo se sjećam, kako me zateklo, koliko sam se začudio, kada sam naišao u južnoj Hrvatskoj u Korenici iza Plitvičkih jezera prvi put na nekoliko prastarih popijevki. Nijesam bio novajlija. Već sam praktički radio nekoliko godina u Lužici, Slovačkoj,

Galiciji, Rusiji, Ukrajini, Stajerskoj i t. d. No tu sam se zapanjio. Zamnio je bolan drhtaj glasa, razvučeni ćurlik u osobitoj maloj terci, a pri tom ni traga kakovoj melodiji. Rekoše mi, da pjevaju potomci srpskih bjegunaca i da je to plač za pogibiju kosovsku. A guslar je gudio u gusle, koje su bile ugođene u sekundi, a s tom je sekundom guslar ne samo očijukao mnogo za vrijeme svoga predavanja, već je njome i završio izazovno, prkosno, svijesno je naglašujući. Što to sve znači? Važi li to uopće? Ili je to možda hir pojedinca? Ili ovi ljudi uopće nemaju pojma muzike?... No ja sam krenuo dalje na jug, hodao sam godinu za godinom onamo, uvijek u nove krajine, a preda mnom se razprostrli obrisi velikih protega, obrisi tradicije, koja obuhvaća čitavo vremensko razdoblje, a ta je duboko usađena i sačuvana divnom tvrdokornošću. Našao sam krivnju u sebi a ne van sebe, a ono, što sam smatrao nesposobnosti, odmaklo je tek našim ustaljenim pojmovima i nazorima, da tu nema slučaja, već je veliko pravilo, kojemu se postanje i tumačenje zakriše tijekom davnih vremena. Prvo su napjevi, kojima manjka sazreli ritam, koji ne znaju niz tonova ljestvice, niti dijatonske niti hromatičke, popijevke su te u svojoj biti srodne pijevu ptica. Onda se ističu tragovi ritma i intervala, tragovi polutonova i cijelih tonova. Onda su popijevke, koje se ograničuju na tetrahord i kojima je osobitost u tome, što svoje jednoglasje tu i tamo razdvajaju u sekundu, koju pjevači pjevaju velikom dopadnosti, velikim veseljem i velikom snagom, a služi im poglavito za finale. Onda su popijevke potpunih i nepotpunih grčkih prijemeta, imade tipova s orijentalnim elementima i napokon popijevke nama poznatih ljestvica, sa značajkama naših modernih napjeva, koje često puk sam harmonizira u popularnim melodijskim zborovima. Time mislim, da sam bar kurzorno označio red glavnih tipova, koji postoje.

Ne tvrdim, da se ovaj poredak tako, kako sam ga ja razložio, podudara s relativnom starosti popijevki, da je identičan s razvitkom muzike, koji se može konstatirati povjesnicom. Naveo sam primjerice popijevke, u kojima je razvita hromatičnost, prije dijatonskih, premda je poznato, da je dijatonika starija od hromatike. Mi muzičari toliko smo usvojili zakon da su upravo najbliži tonovi (mala i velika sekunda) jedan drugome najviše strani, a obrnuto tonovi, koji su najdalje jedan od drugoga (naime kvarta ili kvinta, koji su usred razmaka od osnovnog tona i njegove oktave) da su najsrodnji. (Mi znamo i to, da je u tom smislu najstarija t. zv. kineska ljestvica samo peterostupna, jer je sastavljena samo od prvih pet kvinta, pa sadržava samo cijele tonove i malu tercu — i da nema polutonova). No jedno se jasno razbira iz onoga poretka, da su to prastare tvorbe, što sam spomenuo namah u početku mojega razlaganja. I budući da prehistorija muzike — ma da je tako bogata teoretskim spoznajama muzike svih naroda staroga vijeka — ima baš posvema malo podataka i zornih primjera, za to je istarsko-dalmatinska popijevka vanredno važna za muzičku nauku.

Balkan je uopće pravo pravcato tlo za muzičku arheologiju. Bio je vazda najkonzervativnijom zemljom. Tu se štitio individualitet i to pojedinca kao i čitavih naroda. Tomu je među ostalim razlog i to, što je kasnija evropska kultura doprla tek malo onamo. Jer ovoj mogu da budu mnoge prednosti — ipak se ne može zatajiti jedan manjak: ona svuda previše nivelira.

G. se von Wolzogen n. pr. tuži u spomenutom predavanju na utjecaj talijanske muzike, koja je po njegovom mišljenju zapravo istisnula, gotovo istrijebila njemačku popijevku. To više valja se čuditi Istri i Dalmaciji, koje su stoljećima bile pod gospodstvom Italije, da su ono, što im je darivala Italija primali sa zahvalnošću, no pri tom nijesu odbacili naslijeđene baštine. Spoznati je lako, da oni svjesno razlikuju svoje od tuđega. U tom me smislu poučio u razgovoru mladi pastir, kojega sam umolio, pa mi pjeva koju popijevku, (bilo je to u malenom gradiću Opuzenu na Neretvi). „Želite li, da „pjevam" ili da „kantam"? U Dalmaciji se „kanta" u gradovima, a „pjeva" na selu. Tolikom vještinom čuvaju Dalmatinci svoj konzervativni smisao, vjerni načelu „Sve valja sačuvati, ali ništa ne pobrkati".

Šteta, što u mojem prikazivanju (g. Kuba je demonstrirao na harmoniju i istarskim dvojnicama) ne će biti baš najprimitivnijih formi, koje ne možemo uopće izraziti u našem mnzičkom sistemu i zato bi trebali na svaki način fonograf. No i većina razvijenijih formi, koje se prilagođuju našemu sistemu, teško se zapisuje, vjerno bi ih reproducirao samo fonograf, jer se napjevi mijenjaju, neprestano variraju. To je sasvim neprilična spoznaja. No i vrlo interesantna. Jer se tako osobito zorno očituje bitna razlika između pučke i umjetničke muzike.

Dok je potonja apsolutna, nepromjenljiva, pučka je popijevka, dok živi punim svojim životom, živi organizam, koji se neprestano preobličuje ili bar neprestano mijenja. Svaki kotar, svaki pjevač, svaki ugođaj utječe na nju. Ona je poput talasavog vala, koji se odrazuje u zrcalu pučke duše. Zaista je to val. Valovi na moru od iste su tvari, postaju po istim zakonima i utjecajem istih sila, oni su zbog toga među sobom slični, srodni su. Tako se i popijevka neprestance mijenja — dok naime žive. A onakovu, kakova doista jest, vrlo je teško zapisati i nigda ne će biti neokrnjena. Nema svaka popijevka istu količinu životne snage. Mnogo se njih tijekom vremena skrutava, sređuje u svojoj formi, stari i zrije za zbornike i tisak i tu onda nalikuje na suhu biljku herbarija ili petrefakt u prirodoslovnom kabinetu. Ima zemalja, gdje ono, što se zove pučka popijevka, sastoji samo od takovih preparata. Tamo pokušavaju, da te preparate zasade u zemlju nanovo i tako da puku povrate popijevku. No suha biljka ne pušta korjenja. Tako to i ne može biti, jer to bi bio nenaravni, izvrnuti proces. Ništa ne raste odozgo dolje.

Istra i Dalmacija nijesu takove zemlje, u njima nema mnogo takovih prezrelih, preživjelih primjeraka. Nasuprot. Tu sve vrije u punoj mladenačkoj snazi i obilju života. I zato je fonograf neophono potrebit. No potrebit je i s još jednoga važnog razloga, a taj je, da se sačuva i tehnička strana pjevanja. Jer i ta je neobična. Ne mislim pri tom česte zanose od koloratura, različitih fioritura i raznih muzičkih ukrasa — svega toga imade i druguda u obilju —, već tvrdokornost, oporost i prkos, kojim izvode stare ćurlike, ili najprimitivnije dvopjeve.

Tu se tek počinjemo čuditi puku, kojemu zapad pruža glatku i slatku melodiju i lagašan način pjevanja kao naknadu za teške i starinske napjeve, koji su slabodopadni, a pruža je zaludu. Snagu tradicije, koja se baš očituje kod umetničkih izvedbi, napor, zanos pjevača metalnu kvalitetu grla,

koje se takmi zvonima, kada ječe, to ne može zapis da podade. A šteta je toga. Jer jugoslavenski ćurlik, koji se naziva u različitim krajevima različito, traži virtuoznost posebne vrsti, zbog njega ljubomor među pojedinim pjevačima, pa i među čitavim selima. Pjevač prisloni lice na ruku, napne sve mišičje l'ca i onda tek počnu raditi prsa i glasnice teško, s naporom, ali samosvjesno i zdušno. To su izvedbe, daleko od toga, da se nazovu dilentantizmom, u kojima ima draži posebne vrsti, draži djela stručnjačkoga. Talasi trilera silni su u svom zamahu, a grlo poprima nadljudsko obilježje. Osobito kod dvopjeva. Jedan počima previjati ćurlik i to u maloj terci, koja se postepeno smanjuje do sekunde. Onda počinje drugi. Pjevanje se njihovo odvija u jednoglasju bez trilera, onda jedan od njih popusti grlom za cijeli ton i obadva završuju otegnutom sekundom, koja se koji put oštro opetuje. Takovih izvedbi biva katkada i bez teksta, zbog samoga užitka, koji daje zvuk. No ima i popijevki s tekstom. Pjevači se obrnu jedan prema drugomu, da se njihovi glasovi prekriže u pravom kutu i stope u zbijeni zvuk kovnoga sjaja. Začujemo li takove tonove gdjegod daleko na polju ili u uskoj provaliji, slušamo začuđeni i pitamo se: Što to znači? Jer su tonovi, što ih razbiremo, nadljudski, tajanstveni. A koliko li je čuđenje naše, kada iza pećine izađu dvije djevojke, ruke im obavite oko vrata, pa stupaju smiono i pjevaju silnom jakosti. Sekunda, koja se od vremena do vremena izmjenjuje s primom, lijepa je, puna, rado je s'ušamo vazda nanovo. Srdačna predanost, kojom je puk pjeva, zahvaća i nas i sama od sebe namiče se misao na stari vijek i na vremena, kada su pradjedovi slavili kao osobitu prigodu svaku novo otkrivenu stupku ljestvice. Zna se, da su Pitagori, kada je otkrio oktavu i time zaključio ljestvicu, da proslave njegovo djelo postavili u rodnom mjestu spomenploču. To se zbilo pola vijeka pred Kristovim rođenjem. A ovi ljudi raduju se, zanose se čarom jednostavne velike sekunde. A sav ostali njihov unisonopijev neznatnoga opsega kliže se u polutonovima. Kolika je starost ovih popijevki? Koji je njihov praizvor uopće? Ta etnografska je prošlost Balkana tako šarena i bogata kao i sadašnjost! Koje čudo, da sam počeo naslućivati, da nam se i ovdje nadaje prilika, da tragamo za tragovima starogrčke muzike, kojoj ima vrlo malo pravih muzičkih spomenika. Okolnost, da su Srbi i Hrvati došli na Balkan tek u sedmom stoljeću po Kristu, ne priječi te pretpostavke. Koliko se umiju prilagoditi, zacijelo su poprimili kulturu svojih predšasnika, a to su bili Grci ili bar njihovi učenici.

Dalmaciju su u prošlosti nastavali Iliri, u njoj se nastaniše već pradavno Feničani i grčki kolonisti, o čemu svjedoče mnoge geografske oznake, koje se i danas još upotrebljavaju. Ne mogu mimoići, a da bar djelomično i u nekoliko poteza predočim one činjenice, prema kojima po mojem nazivanju smijemo nadovezati na grčku kulturu.

Riječ „μουσική" značila je starim Grcima vezu triju slobodnih umjetnosti: pjesništva, muzike i reproduktivne umjetnosti. Ovaj jedinstveni i nedjeljivi pojam, koji se nalazi i u sredovječnih minesängera, danas još postoji u Jugoslavena i oni ga označuju riječju „pjevati". Zaludu ćeš nastojati da kojemu pučaninu razjasniš, kako želiš, da tekst recitira, ili pak da pjeva napjev bez teksta. Jugoslavenski guslar pojava je poput kitaroida, koji se kretao među Grcima još u 5. stoljeću prije Krista i u čijoj su osobi bile 3 ličnosti združene: pjesnik, kompozitor i interpret.

Grci su najvoljeli takt od tri polovine. Ovome pak odgovara najmiliji stih Jugoslavena, deseterac:

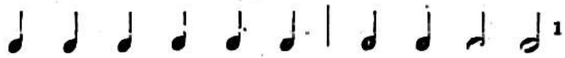
[1]

Daljna je značajka grčke muzike bila, da se vazda svakom slogu pridjeljuje jedna nota. A to je bez iznimke pravilo u jugoslavenskim popijevkama jer i u tim su popijevkama na prvom mjestu riječi i njihova sadržina, a u drugom tek napjev. Guslar se i u tom podudara s kitaroidom, jer se i on slobodno popraćuje svirkom. I to je zanimivo, da se u gusle nigda ne svira bez pjevanja, a tako i u Grka nije bilo samostalnog udaranja u kitaru. Osobito je važna okolnost, da su starogrčke popijevke često završavale dominantom. Taj način završetka u Južnih je Slavena gotovo više od karakteristike, pa ga uvrštavaju u popijevke, koje su nesumnjivo novijega datuma. Da popijevki u t. zv. starogrčkim prijemetima imade dosta, već sam spomenuo.

Spasavajmo naše narodno muzičko blago.

Vladimir Tkalčić — Zagreb.

Kako je već saopćeno u „Sv. Ceciliji" (1921. br. 5.), osnovan je prošle godine naredbom povjereništva za prosvjetu i vjere u Etnografskom odjelu hrv. narodnoga muzeja odsjek za pučku muziku, kojega uprava je povjerena našem muzikologu i muzičaru dru Božidaru Široli. Time je učinjen početak sistematskom radu oko sakupljanja i proučavanja našega pučkoga muzičkoga blaga te tako udovoljeno davnoj želji naših muzikologa, da se osnuje u nas znanstveno upravljana institucija, koja bi imala, da rukovodi sav taj posao prema stalnom programu, a s pomoću organizovanih saradničkih sila.

Kako je u spomenutoj naredbi dovoljno jasno precizirana svrha, za kojom ide odsjek za pučku muziku te njegovo uredjenje, to će biti najbolje, da je u cijelosti ovdje priopćimo. Ta naredba, koja je izdana dne 12. kolovoza 1921. br. 32.909. glasi ovako:

§. 1. U etnografskom odjelu hrv. narodnoga muzeja osniva se odsjek za pučku muziku.

§. 2. Svrha je ovoga odsjeka, da organizuje rad oko sabiranja jugoslavenske pučke muzike, postupajući kod toga metodama moderne muzikologije i da izdaje kritična izdanja sakupljene gradje.

[1] Ova je ritmijska razdioba netočna, jer naš deseterac imade cezuru na sasvim drugom mjestu, a ne onako, kako je Kuba tinjcem označio.

§. 3. Da se ta svrha postigne, sistematski se ustrojava u odsjeku za pučku muziku: a) stručna knjižnica, u kojoj će biti sabrana djela moderne muzikologije kao i zbornici pučkih popijevki raznih naroda; ta će knjižnica biti sastavni dio knjižnice etnografskog odjela hrv. narodnoga muzeja; b) fonografska radionica sa svim potrebitim instrumentima za fonografsko snimanje i za fiksiranje fonografskih snimaka; c) fonografski arhiv, u kojem će se čuvati fonografske snimke; d) zbirka pučkih instrumenata i sve gradje, koja je u svezi sa pučkom muzikom.

§. 4. Sve ove ustanove u odsjeku za pučku muziku u etnografskom odjelu hrv. nar. muzeja imadu da služe za studij domaćim i stranim naučenjacima.

§. 5. Odsjekom upravlja stručnjak muzikolog, koji je u svojstvu čuvara hrv. nar. muzeja podredjen ravnatelju etnografskoga odjela hrv. nar. muzeja u Zagrebu.

§. 6. Prema potrebi pridijelit će se s vremenom ovomu još i drugi muzikolozi bilo u svojstvu čuvara bilo u svojstvu pomoćnika (asistenta) hrv. nar. muzeja, zatim potrebito pomoćno osoblje (preparator, električar, mehaničar itd.) i podvornici.

§. 7. Ova naredba stupa na snagu danom njezinoga proglašenja.

U Zagrebu, dne 12. kolovoza 1921. Dr. Alaupović v. r.

Zadaća, što je ima da ovrši nova ta naša institucija, golema je i zato ne možemo dosta naglasiti, kako je vrlo nužno, da joj priteknu u pomoć svi, koji imaju volje i ljubavi, da spasavaju od skorašnje propasti jednu od najljepših i najznačajnijih strana naše narodne duše.

Muzika našega puka i sve, što je s njom u svezi, poput sve ostale etnografske gradje njegove, bile to umotvorine ili rukotvorine, gubi se od dana u dan. Stara fraza „kucnuo je zadnji čas, da se spasi, što se još spasiti dade“, — ako i zvuči već doista banalno, — ovdje je kao nigdje na svom mjestu.

Premnogi su, većinom opravdani razlozi, koji sile našega seljaka, da napušta svoj stari način života, svoju nošnju, tehniku gradnje kuća, i ostale stare tehničke vještine, stare oblike svoga alata i poljskoga orudja itd. No nažalost, premda opravdanoga razloga nema, on napušta i svoje napjeve, podliježući i u tome utjecaju vanjskih kulturnih elemenata, koji mu donose nove životne oblike.

Preteča mijenjanju i napuštanju starih napjeva, a preuzimanju novih, tudjih, napuštanje je starih vrsta glazbila. N. pr. tamburaški zborovi u Hrvatskoj gotovo su posve već istisnuli „hegeduše“ sa stereotipnim „bajsom“, a time i onakovu svirku, koja je nekad u hrvatskim naseobinama bečke okolice idilski raspoložila i Haydna i Beethovena. Zatim švapske „Mundharmonike“ i „Ziehharmonike“ donijele su medju naše seljaštvo i švapske napjeve, pa valcere, polke itd.

Sakupljanje pučkog muzičkog blaga ima stoga kod nas dvojaku važnost. Jedno, da to blago za uvijek fiksiramo i konzerviramo kao dokumenat velike sposobnosti našega naroda, da dade muzički izražaj svojim duševnim nastrojenjima, pa tako da pružimo gradiva za proučavanje njegove psihe, kao prinos upoznavanju čovjeka u opće. Drugo, da upoznavši tim načinom, što je specifično naše, pomognemo nastojanju, koje je i u programu rada „Sv. Cecilije“, da se u našem narodu očuvaju njegovi muzički produkti; te da ih ondje, gdje su već ponestali, ponovno unesemo; zatim, da ih skupljene u jednu cjelinu učinimo lako pristupnima svakome praktičnome muzičaru napose kompozitoru, da iz njih crpe pobude za svoje umjetničko stvaranje. Svim time unaprijedit ćemo izgradnju naše sopstvene duševne kulture, da bude što čišća od tudjih natruha.

Muzička gradja, koju valja skupljati za muzejski muzički odsjek, dijeli se u ove vrste. 1. sama glazba t. j. glazbeni umotvori, izvedeni bilo pjevanjem bilo kakvim glazbilom, 2. glazbila (instrumenti) svake vrsti, kojima se može da proizvede bilo kakav glas, 3. zapisci pučkih muzičkih produkata, bilo rukopisnih bilo tiskanih, bilo starih bilo novih, 4. muzikološka djela domaćih i stranih auktora, naročito onakova, koja se bave pučkom muzikom.

Skupljanje pučkih napjeva i svirke iziskuje znatnu muzičku obrazovanost uha te muzičku teoretsku spremu. Prema tome na taj se posao mogu dati s uspjehom ponajviše školovani muzičari, pa je u prvom redu na njima, da prionu uza nj. Uprava muzičkoga odsjeka poduzimat će sistematska putovanja u sve krajeve naše domovine, i to ponajprije u one, kojima najviše prijeti opasnost od tudjinštine, te će fonografskim snimanjem, a uz to i zapisivanjem fiksirati napjeve, svirku, recitacije itd. Dakako, da zbog brzine tempa, kojom će se morati raditi uslijed nagloga propadanja svekolike etnografske gradje, ona ne će moći taj posao obavljati sama te svuda istodobno. Stoga bi bilo veoma poželjno, da bi muzičari u pojedinim krajevima u sporazumu sa muzejem što prije počeli da sakupljaju takovu gradju. Ako im to ne bi bilo moguće, da bi se barem točnije informirali o njoj, te o polučenom rezultatu javili spomenutoj upravi, da ona uzmogne prosuditi, za koji bi kraj bilo podesnije i nužnije, da se provede zapisivanje i eventualno fonografsko snimanje.

Metoda, kojom se sakupljaju pučki napjevi i svirka, obrazovanim će muzičarima biti u glavnom poznata. Žele li potanje upute, neka se obrate na muzički odsjek, koji će takove upute rado dati i svakome drugome, koji bi htio da sudjeluje u tom poslu, ako i nije muzički školovan. Često je materijal, sakupljen i od ovakovih osoba, veoma upotrebljiv.

Dok je prikupljanje same muzike posao, koji redovno traži posebno spremne sile, dotle je pribiranje ostale prije spomenute muzičke gradje kud i kamo jednostavnije, pa ga može obavljati tako reći svatko.

U prvom redu dolaze ovdje u obzir pučki muzički instrumenti. Kod njih valja paziti kako na njihovu vanjsku vrijednost t. j. na njihov oblik, materijal, tehničku i umjetničku izradbu, tako naročito i na njihovu nutarnju vrijednost t. j. na vrijednost s obzirom na muzičku kvalitetu njihova glasa. Osobitu pažnju treba posvetiti originalnom ugodjaju (Stimmung) instrumenta, a to opet naročito kod instrumenata sa strunama ili žicama u slučaju, ako bi bili poslani muzeju, jer za transporta žice lako popuste. Valja paziti na način, kako se koji instrumenat pravi i kako se na njem svira. Stoga bi bilo veoma dobro uz točan opis pridati fotografiju ili crtež pojedinih momenata u tom radu. Od velike je važnosti materijal instrumenta, oblik njegov i ukras njegov. Koliko li bogatstvo mašte nalazimo na primjer na raznim uresima narodnih gusala, izvedenima najraznovrsnijim tehnikama drvorezbarstva. Kolika li ljepota izvire iz plemenitih oblika naših dvojnica, duduka i ostalih svirala

Kod svakog instrumenta valja takodjer označiti njegov naziv kao cjeline, zatim nazive svakog sastavnog mu dijela; nadalje sav alat, kojim je izradjen te, što je osobito važno, provenijenciju instrumenta, t. j. otkuda je te tko ga je i kada pravio.

Naglasujemo ponovno, da muzičkim instrumentima razumijevamo svaku napravu, kojom se proizvode glasovi. Prema tomu pripadaju ovamo n. pr. i „klepke“, što se vješaju o vrat kravama i ovnovima, različne vrste čegrtaljki i „klopotaca“, pastirske sviralice od vrbove ili svibove kore, alke od kapija, dječje gusle od kukuruzovine, raznovrsne sviralice od pečene gline (hrv. zagorski „slavičeki“, „kukovače“ itd.), te još razno drugo.

Kad je govor o instrumentima, nesmijemo da zaboravimo ni na najprirodniji muzički instrumenat, a to je ljudsko grlo. Ovo zapravo strogo uzevši ne pripada ovamo, već potpada antropološko-somatološkom pod učju istraživanja, no držimo ipak, da se iz praktičkih razloga sabiranja etnografske gradje, a zbog pomanjkanja specijalista na polju antropologije u nas može i ovdje na nj svrnuti pažnja, ali naravno samo toliko, koliko dolazi u obzir muzički momenat, a osobito tehnička strana pjevanja. Valja paziti na ovo: kakovih glasova imade u kojem kraju ponajviše; prevladjuju li kod žena soprani ili alti, kod muškaraca tenori ili basi itd.? Kakova je kvaliteta glasa obzirom na jačinu i zvučnost? Koliki je obujam (opseg, Stimmumfang) glasa, njegova skrajna visina i dubljina? Stoji li glas u odnošaju sa veličinom (napose visinom) pjevača bar od prilike? Kakovim se načinom pjeva: da li glas izlazi više iz prsiju ili iz grla? Je li namješten (t. zv. Kopfton)? Da li se pjeva kroz nos? Kako se kod pjevanja diše: da li kratko, na kratke mahove, ili dugo, nakon izvršene fraze? — Ostala pitanja o pjevanju i glasu ne pripadaju više ovamo, jer prelaze posve ili u područje napjeva ili u područje čiste somatologije.

Zbirka pučkih muzičkih instrumenata, kakova je danas u etnografskom odjelu hrv. nar. muzeja, sadrži već lijep broj interesantnih primjeraka. Najvredniji joj je dio „Zbirka F. Ks. Kuhača“, koju je Hrv. glazbeni zavod u Zagrebu predao muzeju kao svoje vlasništvo u trajnu pohranu. Ova je zbirka to dragocjenija, što joj je svaki komad publiciran u Kuhačevoj radnji: Prilog za poviest glazbe južnoslovenske, izašloj u Radu Jugoslav. Akademije znanosti i umjetnosti, knjiga 38, 39, 41, 45, 50, 62, 63. Osim ovih instrumenata ima još znatan broj primjeraka naših narodnih gusala te osobito lijepih svirala (dvojnica i duduka).

Uz zbirku jugoslavenskih pučkih instrumenata osobito se ističe kako kvalitativno tako i kvantitativno zbirka instrumenata crnačkih plemena iz centralne Afrike, dio krasne etnografske zbirke pok. Dragutina Lermana. Moramo priznati, da je u našem muzeju crnačka Afrika, što se tiče pučkih glazbenih instrumenata, bolje zastupana nego Jugoslavija.

Konstatujući sa žalošću ovu gotovo nepojmljivu činjenicu moramo da iz svega srca apelujemo na sve, kojima je stalo do našega naroda i naročito do njegove muzičke kulture, da podupru što više mogu, nastojanja novoosnovanoga muzejskoga muzičkoga odsjeka u opće a napose oko sabiranja jugoslavenskih pučkih instrumenata. Neka ove svagdje sabiru u smislu malo prije rečenom, te neka ih pošalju u muzej.

Istotako valja spasavati od propasti zapiske o pučkim napjevima iz prošlosti i sadašnjosti. To mogu biti rukopisi ili štampom izdana djela, od kojih koji taj komad leži bogzna gdje u knjižnici ili u kutu kakove stare kurije, samostana, crkve, vlastetinskoga dvorca, a možda i u purgarskoj ili seljačkoj kojoj kući, naročito u starim zadružnim plemenitaškim „hižama“. Treba samo malo truda i zaviriti točnije u „staru kramu“. pa će se mnogo puta isplatiti uložena muka. Možda ima i koji pojedinac u svojim bilješkama zapisanu po koju tu pučku melodiju; toga treba prinukati, da svoje zapiske u tom smjeru iscrpe i da gradju objelodani ili je muzeju pošlje.

Za upotpunjavanje svoje stručne knjižnice muzički odsjek nabavlja i prima sva djela, koja se bave muzikologijom a napose onakova, kojima je predmetom pučka muzika. Stoga preporučamo svakomu, koji je vlasnik takvoga kojeg djela, a ne služi se njime, da ga muzeju ustupi bilo uz naplatu bilo kao dar. Danas je neobično teško pribaviti takova djela, jer su većinom bila štampana u relativno malenom broju egzemplara.

Da se izbjegne nesporazumcima, ističemo, da muzički odsjek kao sastavni dio Etnografskoga odjela hrv. nar. muzeja apelujući na suradnju svih, koji hoće i mogu, da pomognu njegova nastojanja, nipošto ne traži, da se posao sakupljanja obavlja besplatno te da se sakupljeni predmeti i materijal daruju. Naravno, da o kakvom „gšeftu“ kod toga posla ne može biti govora; a doista bi bilo nedostojno htjeti sa narodnim blagom izbiti profit od jedne čisto narodne, novčanim sredstvima slabo snabdjevene institucije, koja ima da ovrši ogromnu kulturnu zadaću.

Tko ne može da iz vlastitih sredstava namakne pokriće za obavljanje zatraženih poslova i nabavaka, tomu će muzej uvijek najpripravnije podmiriti nužne izdatke te eventualno dopitati i sporazumno ustanovljenu nagradu. Svakomu, bio on darovatelj ili ne, muzej će biti uvijek jednako zahvalan za ljubav i trud, što ih je dotični posvetio našoj narodnoj stvari.

Da se pojedincima, koji bi htjeli i mogli saradjivati sa muzejem, olakša posao barem tim, da im prema potrebi idu oblasti pripravnije na ruku te da ih ljudi susreću sa većim pouzdanjem, kao i radi što lagljega i užega kontakta tih pojedinaca sa upravom muzeja, uvedena je unutar muzeja služba povjerenika, koje na osnovi naredbe povjereništva za prosvjetu i vjere od 30. VIII. 1921. br. 34.349. imenuje u svom djelokrugu ravnateljstvo muzeja. Stoga svatko, tko bi htio da promiče i interese muzičkoga odsjeka, može da postane muzejskim povjerenikom. U tu svrhu neka upravi svoju želju ravnateljstvu muzeja, koje će mu nakon medjusobnoga sporazuma o načinu i predmetu rada izdati posebnu diplomu i dati sve ostale nužne informacije i upute.

Nadalje upozorujemo, da se sva korespondencija i sve pošiljke do 20 kg težine, odaslane poštom (ne kao željeznički tovar) dostavljaju muzeju besplatno, ako su providjene opaskom: Službeno. U poslu narodnoga muzeja prosto od poštarine.

Adresa muzeja glasi ovako:

Hrv. narodni muzej, — Etnografski odio

Zagreb
Trg Ivana Mažuranića 27.

Upozorivši time našu javnost a napose muzičke krugove na zadaće i potrebe muzičkoga odsjeka Etnografskoga odjela hrv. nar. muzeja nadamo se, da ovaj poziv, poput već mnogih, koji su bili izneseni u ovom listu, ne će ostati bez odziva, nego da ćemo svi prionuti uz rad oko spasavanja jednoga dijela visokih kulturnih vrednota našega naroda.

Baš je danas veliko doba duševnoga pročišćavanja, kad je ljudstvo skočilo unatrag, tek da to jače mogne pokročiti napred; doba, kojemu su slične one epohe ljudske historije, kad su se radjale nove kulturne tečevine, a s njima nove države i novi narodi. Mi stvaramo svoju novu državu, pa je unapredjujmo čuvanjem, jačanjem i usavršavanjem dosadašnjih naših kulturnih baština; samo na tom čvrstom temelju ćemo moći izgraditi zgradu naše sopstvene narodne kulture te tako kao narod u pravom smislu kulturan pridonijeti svoj dio općem napretku čovječanstva.

Nabava novih zvona.

Janko Barlè — Zagreb.

Prije rata nismo imali u našoj domovini lijepu zvonjavu. Našlo se ovdje ondje koje lijepo zvono, no redovito nije se kod nabave novih zvona mnogo pazilo, kako će nova zvona harmonirati s već postojećim zvonima, već se to prepustilo ukusu zvonolijevca ili još bolje pukom slučaju. U onoj tuzi, kad je nadošla jedna rekvizicija za drugom, pa su ti naši dobri znanci i prijatelji zamuknuli, ne samo za tri dana kao u velikom tjednu, već za uvijek i morali seliti u razne tvornice, tješilo me barem to, da će se poslije rata, kad će se nabavljati nova zvona, strogo paziti na to, kakova se zvona nabavljaju. I u tom sam se prevario. Zvonovina je silno poskupila, pa dok je država prigodom rekvizicije plaćala za kilogram po 4 K, tražili su nekoji zvonolijevci poslije rata za kilogram do 180 K. Kasnije su cijene malko popustile, a u zadnje vrijeme opet su ponarasle. Kraj tih cijena gotovo je nemoguće, da se sva zvona na jedamput naruče i da se tom zgodom po nekom sustavu odrede njihovi glasovi. Razumijem, da je teško narodu bez ijednog zvona, pa je zato pojmljivo, da su i male župe sakupile u kratko vrijeme po sto i više tisuća za nova zvona. Ako sam mogao gdje savjetovati, to sam svagdje preporučio, neka se s nabavom zvona ne žure i ne prenagle, već neka za prvu nuždu nabave jedno malo zvono, a kad se budu cijene uredile i dobio bolji materijal, onda neka bi se naručila zvona. Ako se postojeće već zvono ne bi moglo uzeti u kombinaciju, moglo bi se prodati ili preliti. Novac neka bi se ipak dalje sabirao i koristonosno ulagao, dok bi nadošlo vrijeme, kad bi se uz manju cijenu mogla naručiti veća zvona sa stalno odredjenim glasovima.

Medjutim se zvona i ako su prekomjerno skupa, ipak marljivo naručuju, a čini se, da se malo pazi na to, koji će glas dobiti koje zvono. Moglo bi se dogoditi, da će zvona u našim crkvama još slabije zvoniti, nego prije rata, ma da su se za nje potrošile ogromne svote. Ne će biti zato bez koristi, ako iznesem ovdje nekoliko praktičnih uputa o tom, kakove glasove neka imadu zvona, jer napokon kod zvona je ipak glas prvo i glavno. O tom je napisao poznati stručnjak dr. Frančišek Kimovec u ljubljanskom „Cerkvenom glasbeniku" (1921. str. 22, 37.) vrlo poučan članak pod naslovom: „Novi zvonovi", iz kojega ću izvaditi samo ponajglavnija načela i predloge.

Razlikujemo melodičnu i harmoničnu zvonjavu. Zvonjava je melodična, ako čine intervali izmedju pojedinih zvona sekunde, n. pr. c, d, e, f, g, a. Zvonjava je harmonična, kad sastoji iz tonova trozvuka n. pr.: c-e-g, e-g-c, g-c-e, (dur), ili c-es-g, es-g-c, g-c-es (mol). Najbolja, najveličanstvenija je melodična zvonjava, koja silno djeluje, harmonična je drugotna, slabija. Zvonolijevci su prije predlagali obično dur-trozvuk (c-e-g), a ako je bilo još i četvrto zvono, napravili su oktavu od najdubljeg glasa, što je samo slabo podvostručenje glavnog tona, a to vrlo slabo djeluje. Za mol-trozvuk nisu bili oduševljeni, jer da je tužan, dosadan, dok je dur veseo i lijep. To nipošto ne stoji, jer upravo mol trozvuk daje vrlo milu i tajanstvenu zvonjavu.

Dr. Kimovec predlaže ove kombinacije:

Za dva zvona je najbolja velika sekunda (c-d) ili mala terca (c-es), potonja je osobito mila i mekana.

Zvonjava s tri zvona:

1. posve melodična: c-d-e; najljepša, vrlo odlučna i dostojanstvena.
2. harmonično-melodična: c-es-f; vrlo mekana i nježna.
3. c-d-f; nešto teža i tvrdja; manja dva zvona sama za sebe zvone vrlo ljupko u maloj terci.
4. c-des-es; neobična zvonjava, gotovo dražesno tugaljiva, vrlo mekana i blaga radi male sekunde medju većim dvim zvonima, dok bi zvonjava, kad bi samo ta dva zvona zvonila, bila odviše oštra.
5. c-f-as; posve harmoničan molov kvartsekstakord.
6. c-f-a; posve harmoničan durov kvartsekstakord. Dr. Kimovec ove obadvije kombinacije preporuča, jer uho dolnju kvartu kod zvona ne osjeća kao disonancu, već kao melodičan ton koji ide u dubljinu. Gornja kvarta je kod zvonjave neprilična, dolnja čini ju prijaznom i domaćom, molovu vrlo srdačnom, durovu svjetlom. Ta kombinacija je i najjeftinija, jer se dosta velikom glavnom zvonu pridružuju dva razmjerno malena, jeftinija.

Zvonjava sa četiri zvona:

1. c-es-f-g. Po mnijenju dr. Kimovca je to najveličanstvenija, najsilnija zvonjava od kombinacija sa četiri zvona; kao more grmi ta množina i punina glasova te čovjeka potrese u dubini srca. Ujedno je zvonjava lijepa, kad zvone samo dva zvona, puna kad zvone tri, a kad sva četiri zvone, ima neopisivu moć i krasotu; s tri zvona je dur, s četiri mol.

2. c-d-e-g. Takodjer vrlo lijepa zvonjava.
3. c-e-g-a. Ta kombinacija, koja imade izraziti durov značaj, vrlo je vesela, te se preporuča.
4. c-es-f-as; vrlo mila zvonjava.
5. c-f-g-a; vrlo jasna, vesela kombinacija, koja spaja harmoničnu zvonjavu s melodičnom.
6. c-d-f-a; mekana i blaga, a uz to vesela i veličanstvena zvonjava.
7. c-d-f-g; ozbiljna, a ujedno veličanstvena zvonjava.
8. c-d-es-f; neobično puna, a podjedno mila i dirljiva zvonjava.

Dr. Kimovec nabraja još neke kombinacije, no držim, da ima svatko već tu dosta izbora. Kod svih primjera uzeto je, kako je svatko mogao opaziti, najveće zvono s glasom c. Prema tim primjerima mogu se dakako drugi lako udesiti.

Naveo sam to, da velečasno svećenstvo upozorim, neka kod narudžbe zvona pazi na to, kakov će glas imati koje zvono i od zvonolijevca odlučno zahtijeva, da se toga drži. Čovjeka srce boli, kad znade, da se na to pitanje često zaboravlja, a ipak imamo pravo zahtijevati, da kod ogromnih svota, što zvona sada stoje, dobimo ne samo zvona od ove ili one težine, već i lijepu skladnu zvonjavu. Bude li se na to pazilo, imat ćemo i kod manjih zvona lijepu zvonjavu — a to je glavno. Ako bi pako koji od veleč. gg. svećenika trebao još kakovih uputa, neka se obrati na dra Fr. Kimovca, kanonika u Ljubljani, koji će mu svojim iskustvom i znanjem sigurno rado poslužiti dobrim savjetom.

Sveti himni.

Milan Pavelić — Zagreb.

20. O najsvetija — O sanctissima.

O najsvetija,
O najnježnija,
Slatka Djevo Marija:
Majko ljupkoće
Lieru čistoće,
Moli, moli ti za nas!

Slabi padamo,
Teško stradamo,
Spasi nas, o Marija:
Makni slaboće,
Uništi zloće,
Moli, moli ti za nas!

Ti nas miluješ
I zakriljuješ,
Djevo Majko Marija:
S tvoje će moći
Sreća nam doći,
Moli, moli ti za nas!

Djevo, pogledaj.
Majko, prigledaj,
Čuj nas, čuj, o Marija:
Od tebe lieka
Duša nam čeka,
Moli, moli ti za nas!

Tvoje radosti,
Tvoje žalosti
Pomogle nas, Marija:
Jaki nam štite,
Kličemo mi te,
Moli, moli ti za nas!

Iz hrvatske glazbene prošlosti.

Crkvena glazba u isusovačkim crkvama (Požega, Varaždin i Zagreb) za prvih godina nakon ukinuća isusovačkoga reda.[1]

Emilije Laszowski — Zagreb.

Poznato je, da je red Isusovaca osobito njegovao glazbu i pjesmu u svojim crkvama. Tu su bili stalni pjevači i organiste. Dokinućem reda, čini se, da je za neko vrijeme u nekim bivšim isusovačkim crkvama zapelo sa crkvenim pjevanjem i glazbom. Želja, da se to pjevanje i glazba uzdrži, bila je općenita. Osobito su Isusovci njegovali glazbu i pjesmu u svojim crkvama u Varaždinu, Zagrebu i Požegi, gdje su imali svoje kolegije.

Poslije ukinuća reda bio je rektorom bivše isusovačke crkve B. D. M. u Varaždinu bivši Isusovac Nikola Plantić, koji je pokrenuo akciju da se u njegovoj crkvi uzdrži crkvena glazba i pjevanje, kako je to bilo za vrijeme Isusovaca. Kako su njegovi stari pjevači i glazbenici ostali bez plaće, pri-

[1] Donosi je skupa s notama Herder u knjizi: „Stimmen der Völker in Liedern" kao „sicilsku pastirsku pjesmu". Potekla je u istinu iz djetinjega, iskreno pobožnoga srca. Nastojao sam, da taj duh prelijem i u hrvatske stihove.

[1] Sr. J. Barlè: „Glazbeni našastar požeških Isusovaca od g. 1776." (Sv. C. 1908. str. 9.) te J. Barlè: „Nekoliko priloga o glazbi u nekadašnjem isusovačkom seminariju sv. Josipa u Zagrebu". (Sv. C. 1913. str. 66.).

jetila je pogibelj, da će ga ostaviti, čime bi bilo mnogo trpilo svečano bogoslužje u crkvi, ma da je bila odredba kraljice Marije Terezije, da se bogoslužje u isusovački n crkvama i nadalje podržava onako, kako je to bilo za vrijeme opstanka isusovačkoga reda.

Negdje koncem februara, ili prvih dana mjeseca marta 1774. podnio je Nikola Plantić hrvat. namjes. vijeću predstavku, u kojoj se tužio na neprilike sa pjevačima i glazbenicima u svojoj crkvi, te je molio, da se oni uzdrže. Već 5. III. podastrlo je vijeće molbu na kraljicu, kojom zagovara da se glazba uzdrži u bivšim isusovačkim crkvama u Varaždinu i Požegi, tim više, jer je biskup zagrebački Josip Galjuf odredio prinose za to, i to za varaždinsku crkvu 400 for., a za požešku 350 for. na godinu. Pak i komora imala je nalog, da se uzdrži u isusovačkim crkvama bogoslužje kao prije, izim glazbenika, koji bi se imali posebno prema raspoloživim sredstvima crkve uzdržavati, nu i ovo preporuča vijeće.[2]

Kraljica je 5. IV. otpisala vijeću, da se želji njegovoj zadovoljava, nu u smislu odredaba danih komori, a naročito, da se glazba gaji samo u onim crkvama, gdje imadu za to posebna sredstva, a gdje ovih nema, neka se pijev naroda prati orguljama.[3]

Od početka mjeseca novembra 1773. bili su kao glazbenici u varaždinskoj bivšoj isusovačkoj crkvi namješteni: Ivan Portner, Karlo Richter, Karlo Aichmayer, Josip Ludwik, Ignacij Ebner, Franjo Grosser, Franjo Ksaver Gurter, Ivan Saldner, Franjo Plarecz, a kao mjehogasci Nikola Gerdinić i Ivan Klobučarić. Ovi su u svojem njemački pisanom podnesku na hrvat. namjesničko vijeće (1. VII. primljenom), dali oduška svomu zadovoljstvu, pogledom na odredbe kraljičine i pogodovanje biskupovo, te obećaju sveto, da će zdušno vršiti svoje dužnosti u svojoj službi — „unsern musikalischen Chordienste".

Ovi glazbenici primali su prije od isusovačkoga kolegija u ime nagrade dvostruku dnevnu opskrbu u kruhu, trim obrocima topla jela i umjerenom gutaju vina, što se dnevno računalo na 8 krajcara, odnosno na mjesec 4 forinta, i za svakih 5 mjeseci po 20 for.

Mjehogasci dobivali su dnevno obični kruh i jedno toplo jelo, a koncem godine 1 for. i 30 krajcara, sve to u novcu je predočivalo izdatak za svakoga na pet mjeseci 8 for. 15 krajcara.

Od ovih su bili Aichmayer i Grosser dosta nemarni, jer su za cijelo vrijeme od novembra pa do Duhova 1774. samo dva ili tri puta došli na kor.[4]

Namjesničko vijeće molilo je tada (15. jula) kraljicu, da se odobri plaća za sve glazbenike izim za nemarnike Aichmayera i Grossera po 20 for., a za mjehogasce po 8 for. 15 krajcara iz mase varaždinskoga kolegija.[5]

Dok se o tom dopisivalo sa kraljicom, pristupio je biskup zagrebački Galjuf k činu. Pošto isusovačke crkve u Varaždinu i Požegi nijesu imale sredstva za uzdržavanje crkvene glazbe, dopitao je sam biskup ovim crkvama orguljaša i pjevača, kojima je odredio godišnju plaću od 150 for. svakomu. O tom je Galjuf izvijestio namjesničko vijeće 13. jula 1774.[6]

Na podnesak vijeća od 5. III. uslijedilo je 9. IX. kraljičino rješenje, da se može predloženoj sedmorici glazbenika i dvojici mjehogazaca dati odredjena nagrada iz raspoloživih sredstava, nu nipošto se to ne može dozvoliti iz mase isusovačke. Dakako i opet se tu poziva na izdanu odredbu, da ako nema sredstava, neka narod pjeva uz pratnju orgulja.[7]

Organista i kantor isusovačke crkve u Varaždinu, bio je spomenuti Ivan Portner, koji je tu službu obavljao i kroz zadnje dvije godine opstanka isusovačkoga reda, pa je za to imao u kolegiju stan i opskrbu (victum et amictum). Kad je bio red raspušten, toga više nije imao. Kako je teško živio, podastro je u martu g. 1875. molbu na namjesničko vijeće, da mu se doznači plaća za minulo i buduće ljeto. Potpisao se je „Joannes Portner, Varasdinensis organista et cantor ad S. Mariam alias syntaxios studiosus".[8]

Nije nam poznato, da li je taj organista i kantor ikada što dobio, jer u spisima ne nalazimo o tom vijesti.

Čini se, da je u Varaždinu kao i u Požegi prestalo gajenje one crkvene glazbe, kako su ju imali Isusovci. Sredstava nije bilo u crkve, a iz mase isusovačke se nije ništa doznačilo. Pak i rješenje krune u tom pitanju od 9. I. 1778. ponovno naglasuje, gdje crkva nema sredstava, neka narod ili mladež pjeva uz orgulje.[9] Dok se je umjetničko pjevanje napuštalo, brinulo se ipak za orgulje. Tako znamo, da su g. 1774. popravljene orgulje bivše isusovačke crkve u Požegi, što je ukupno sa popravkom ure stojalo 40 for.[10]

Još nam je kazati koju o glazbi u crkvi svete Katarine u Zagrebu, nekoć isusovačke crkve. I u ovoj crkvi su Isusovci njegovali odličnu crkvenu glazbu i pjevanje. Kad je red dokinut, ostala je crkva i nadalje crkvom akademije. God. 1774. bio je regensom toga seminara sv. Josipa, potonjega plem. konvikta A n t u n W e r n t l e. Taj je bio spreman u vokalnoj i instrumentalnoj muzici, te je tu svoju spremu posvetio (constanter) koru crkve sv. Katarine. I taj je poput svoga druga Plantića u Varaždinu nastojao, da se uzdrži stara isusovačka glazba u crkvi. I on je želio dobiti na kor glazbenike, pak je 24. VIII. 1774. molio namjesničko vijeće, da mu se dozvoli izabrati glazbenike za svoj kor.[11] Rješenjem od 6. i 9. septembra odobrilo je vijeće njegov predlog da može po svom uvjerenju

[2] Acta Consil. Croat. 1774. martius 40. u kr. zem. arkivu u Zagrebu.
[3] Isto 1774. A. N. 48.
[4] Isto 1774. F. N. 107.
[5] Isto 1774. Julius N. 28.
[6] Isto. 1774. L. N. 21.
[7] Isto. 1774. A. N. 123.
[8] Isto 1775. F. N. 29.
[9] Isto. 1778. A. N. 16.
[10] Isto. 1774. october N. 97. 1775. januarius N 70.
[11] Isto 1774. F. N. 144.

odabrati glazbenike kako za kor tako i za školu, nu mora svakako javiti vijeću njihova imena, zasluge njihove i sposobnosti.[12]

Seminar sv. Josipa (konvikt) imao je i posebnu zakladu za uzdržavanje crkvenih glazbenika. Ovu je učinio Zagrepčanin Petar Grienner i iznosila je 12.000 for.[13] Iz ove zaklade uzdržavalo se je 8 glazbenika, koji su imali nekoć svu opskrbu u seminaru. Koliko ih je uspostavio rektor Werntle ne znamo, nu g. 1775. bilo ih je samo 5, Werntle je valjda umro, a naslijedio ga je kao regens Franjo Sebastianović. Ovaj je medju glazbenicima kora sv. Katarine postavio o početku školske godine 1775. i nekoga Ivana Seitl-a, s kojim se je pogodio za godišnju plaću od 50 for. Kad je na svršetku godišnjega roka Seitl tražio od regensa plaću, ovaj mu je platio samo 17 for. izvinjajući se, da je seminar siromašan, a još ga je dobro izlemao. Seitl se 21. III. na to potužio biskupu Galjufu. Slično se je dogodilo i ostalim glazbenicima. Isto tako potužio se je Seitl i namjesničkom vijeću, tražeći, da mu regens isplati zasluženu plaću. Seitl je bio vješt trubljač, guslač i pjevač, te je vrlo marno vršio svoju službu na koru akademske crkve.[14] Namjesničko vijeće pisalo je 12. IX. biskupu Galjufu, da se dužna plaća imade platiti regensu seminara.[15] To je za cijelo skoro uredjeno bilo. Nu da li se crkvena glazba obnovila u onom stepenu, kako je bilo to za Isusovaca, dvojimo, jer dalje u spisima, koje imamo pri ruci, ne nalazimo nikakovih vijesti.

Jedno sakriveno blago.

Antun Pilepić — Krk.

Otok Krk je slavan u starijoj i u novijoj povijesti našeg naroda, slavan radi frankopanskih uspomena, radi ponosnog Vrbnika, koljevke glagolske knjige i slavan radi velikog Mahnića, koji je proširio njegovo ime po cijelom svijetu; slavan napokon radi neslomive otpornosti koju je, vođen osobito od rodoljubnog svećenstva, pokazao proti Talijanu.

No glavni grad otoka, Krk, čuva među svojim starim zidinama jedno muzikalno blago neprocijenjive vrijednosti, za koje treba da se naša javnost interesira: radi se o instrumentima i o muzikalijama ostavljenih od pok. svećenika Nikole Udine iz Krka.

Nikola se Udina, kod Talijana poznat pod nadimkom: „Algarotti", rodio u Krku 27. novembra 1791. Sin siromašne obitelji, ali ukrašen rijetkim umskim sposobnostima, prokrči si put kroz život svojim talentom, svojom jakom voljom, svojom ustrajnošću. Zaređen u svećenika, nastavio je svoje filološke študije te postade profesorom talijanske filologije kod sveučilišta u Salzburgu. Poznavao je dobro ne samo jezike nego i literature hrvatsku, francusku, njemačku i englesku. Iz Salzburga preseli se u Beč, gdje bje imenovan rektorom francuske crkve. Umro je u Beču 6. jula 1838. Ostavio je literarnih djela u talijanskom jeziku. Nije se bavio samo filološkim študijama, nego je jako njegovao i muziku. Ostavio je rodnom gradu svoju bogatu knjižnicu sa preko 6000 knjiga, a među knjigama mnogo svezaka svakojakih vrijednih muzikalija, kojih ću drugom prilikom saopćiti popis.

Danas ću se ograničiti na priopćenje iskaza ostavljenih glazbenih instrumenata, o vrijednosti, kojih će čitatelj sam suditi po imenu graditelja i po njihovoj dobi.[1]

Evo popisa:

A. Gusle:	3 s inskripcijom:	Jacobus Steiner in Absam prope Oenipontem iz god. 1654., 1665. i 1667.
	1 „	Cappa fecit Saluzzo l' anno 1767.
	1 „	Vincentius Vinseccia . . . Neapoli.
	1 „	Joa. Bapt. Guadagnini Cremonensis fecit Parmae C. S. R. 1705.
	1 „	Pietro Guarneri fece in Cremona l. A. 1727.
	1 „	Joa. Joseph Stadelmann Wien 1707.
	1 „	Francesco Rugeri fece in Cremona 1653.
	1 „	Andrea Guarnerio fecit Cremonae 1740.
	1 „	Antonio Stradivari fece in Cremona l. a. 1724.
	1 „	Carlo Bergonzi Cremona 1764.
	1 „	Albani Matteo . . . . 1702.
	1 „	Antonius Amati fecit Cremonae 1619.

---

[12] Isto 1774. September N. 30.
[13] Isto 1774. F. N. 144.
[14] Isto 1774. F. N. 106.
[15] Isto. September N. 55.

[1] Kako se na prvi pogled vidi, zastupani su tu najznamenitiji majstori u pravljenju gusala poimence kremonske i tirolske škole. Antun Amati iz Cremone, sin je Andrijin (oko 1535. do 1611.), koji je prvi iz te porodice počeo praviti gusle, poznate u čitavom svijetu. Antun Stradivari (1644.—1736.) učenik je Nikole Amatia, brata Antunova, najglasovitijeg majstora Amatijeve škole. Stradivari je usavršio gradjenje gusala, pa su poimence primjerci, što ih je napravio izmedju g. 1700.—1725. nenatkriljivi. Napravio je preko 1000 gusala. On je spojio sve vrline brescijske (predstavnik Gasparo da Salò) i Amatijeve škole, pa su njegove gusle od velike vrijednosti. Stradivarijeve gusle iz ostavštine skladatelja Spohra procijenjene su n. pr. na 500.000 M. I članovi obitelji Guarneri imali su znamenitu radionu u Cremoni, a Pietro Guarneri preselio se kasnije u Mantovu. Medju majstorima tirolske škole je najglasovitiji Jakov Stainer iz Absama (1621.—1683.). I on je bio učenik Nikole Amatia te je izradjivao gusle, koje se odlikuju po tehničkoj izradbi i po krasnom

B. Viole: 1 s inskripcijom Josephus Pauli me fecit Lincii 1797.
1 „ fecit Simon de Forli 1553. Reparavit F. Stöhr 1830.
1 „ Paolo Parantoni Neapoli 1705.
C. Guda (Violoncel): 1 „ Jacobus Stainer Absam prope Oenipontem 165 . .
1 „ Jacobus Steiner 1667.
D. Mandolin: 1 „ Antonio Monzino Milano.
Napokon nekoliko klarineta i frula.

Svi su ovi instrumenti kao i skupocjena biblioteka vlasništvo sada stolne crkve u Krku, kojo je pok. svećenik Udina namijenio svoju ostavštinu. j

Naši dopisi

Brod na Savi, dne 6. studenoga 1921.

Želim u kratko napisati, što je i kako je sa crkvenim pjevanjem u susjednoj župi klakaračkoj. To je prva župa na istok od grada Broda. Sastoji od tri sela: Gornje i Dolnje Bebrine i Klakarja. Broji oko 450 kuća, te do 2 hiljade stanovnika, samih katolika-graničara. Klakar je u sredini sa župskom crkvom sv. Jakoba Apostola, dok su obe Bebrine jedna gore, druga dole sa malim kapelicama. Župa je u Klakarju već preko sto godina, orgul:e su bile stare od g. 1866., te su s novima zamijenjene g. 1909. Orgulje su vrlo lijepe, pače skoro reći najbolje u cijelom kotaru, nabavljene od tvrtke M. Heferer i sin za cijenu od 2600 K. Nekim upravo čudom spašene su od rekvizicije, te sad predstavljaju silnu vrijednost. Imaju jedan manual sa 12 registara, pedal s 20 tipaka i nov mijeh. Sviraju vrlo piano, a po potrebi i fortissimo tako jako, da cijela crkva drhće od titrajućeg zraka. Za onu župsku crkvu su nešto prejake.

U crkvi pjevaju kao obično djevojke, a nekad i školska djeca. Djevojke kleče na trobozanu (pocjeku) pred velikim oltarom u 2 reda, pred njima školska mladež muška i ženska, a za njima mladje pa starije žene i najposlije ljudi. Kad se zapjeva koja poznatija pjesma, uz skladan zvuk orgulja, milota je poslušati i biti u crkvi. Orguljaš je tamo mjesni učitelj g. Luka Lukić, koji se trsi, da sviranje i pjevanje bude što ljepše i dostojnije kuće Božje. Djevojke pjevaju iz novog Vinca, što je propisan za đakovačku biskupiju g. 1908., a škol. djeca iz svojih molitvenika. One pjevaju dvoglasno po nedjeljama i blagdanima, dok škol. mladež negda radi promjene. No djeca ljepše i skladnije pjevaju, bolje paze, jer im je pamet samo u crkvi i pjesmi. I djeca pjevaju dvoglasno, da ih je milina slušati poput anđela, a znaju gotovo sve pjesmice iz svojeg molitvenika.

Pred neko vrijeme bio je orguljaš i pjevač samouk Ferdo Tvrdojević, koji je bio star, orgulje stare, pa i pjevanje lošo. No kako je došao ovaj učitelj, te uzeo to u svoje ruke, ide pjevanje sasvim drukčije. Počeo je sa starinskim pjesmama, da ih dotjera, a kad su nabavljene nove orgulje, naučio je djevojke i ostale, potrebne pjesme za crkvu. Vrlo stare pjesme s lijepim napjevom su obnovljene i sačuvane od propasti. Ima ih 35, a su ove: Dođi k nama Duše sveti, Svet, svet, svet pjevajmo, Falu sada uzdajemo, Poslan bi anđel Gabrijel, Zdravo budi Marijo (obe pjesme) Božićne pjesme (njih 12), O Isuse uspomena, Počima se strašna muka, Rascviljena majka staše, Staše plačuć tužna mati, Daj da Tvoju muku pjevam, Isus mudrost Očeva. Puče moj, Isukrst nam slavni, Veliko je sad veselje, Hod'te slavit u vieke, Zdravo tilo Isusovo, Oštri suče svih grišnika, Marijo o mili glas, Bože Oče, Stvoritelju, Svi u glas jezici, Majko Divo Ti jedina, Tebe Boga falimo, S Bogom dragi roditelji i Muka Isusova.

Novije crkvene pjesme uz ove su naučene tečajem godina, a to je ovih 30: Tebe slavimo sakriveni Bože, Svet, svet i presvet, Sakramentu i Roditelju, Sa nebesa sad će doći, Na lica mi padamo, Došle su Ti duše virne, O Isuse naš premili, Svemožni Bože, Spasitelju dobri Isukrste, Padaj s neba roso sveta, Ptičice liepo pjevaju, O Isuse poljubljeni, Nebo

glasu. Tirolskoj školi pripada takodjer Matija Albani iz Bozena (1621.—1673.), učenik Stainerov. Gusle iz ostavštine pok. Udine iz g. 1702. nije pravio on (umro već g. 1673.), već drugi majstor tog prezimena, pošto ima pet graditelja gusala iz porodice Albani (Sr. Kothe: Abriss der Musikgeschichte. str. 85, 86).

Napomenut ću još ostale majstore, kojih instrumenti se nalaze u zbirci prof. Undine. Cappa-Salluzzo biti će koji od potomaka glasovitog Gottfreda Cappa (1647.—1717.) — Vincentius Vinseccia — Neapoli bit će krivo prepisano, a ima da glasi Vinaccio, koji je pravio u god. 1769., 1785. dobre gusle. Uzorom mu je bio Josip Guarnerius. Giambattista Guadagnini (1685.—1770.) je odličan majstor, najbolji od te porodice. Joan. Joseph Stadlmann vrlo je dobar bečki majstor, no godina (1707.) je možda krivo prepisana, pošto je on živio od g. 1720. do 1781. Francesko Ruggeri (1645., 1700.) je najstariji i najbolji majstor te porodice, učenik Nikole Amatia. Njegove gusle i čela su izvrsni instrumenti. Carlo Bergonzi (1675.—1747.) je možda najbolji učenik Stradivariev, no gusle iz g. 1764. ako je godina dobro prepisana, ne će biti njegove, pošto je on g. 1749. umro. Josip Pauli živio je u Linzu od g. 1770.—1846. Antonio Monzini živio je koncem 18. stoljeća u Milanu te se istaknuo kao graditelj mandolina i kitara. (Sr. W. Freiherr v. Lütgendorff: Die Geigen- und Lautenmacher vom Mittelalter bis zur Gegenwart. II. Band.).

daj oku, Stala majka, Zdravo majko žalošćena, Amo sad grišnici, Opet sunce svjetlost steče. Veseli se o Marijo, Kraljice neba raduj se, Dojdi Duše svetosti, Svom Sione Stvoritelju, U slavu sv. Srca, Do nebesa nek se ori, Za Tobom mi vene duša, Marijo Ti mila ljubice, O djevice kruno slave, O pruži mile ruke, Majko Božja čudotvorna, O Marijo zviezdo mora, Liepa si liepa ružo Marijo, Za svaku svetkovinu i Na dan sudnji.

Da bi se održala neka veza izmed škole i crkve, imaju škol. djeca bilježnice, te u njima napisane one crkv. pjesme, koje se preko godine pjevaju, a nema ih u njihovom molitveniku, a to su ove: Tebe slavimo, Sakramentu i roditelju, Došle su Ti duše virne, Falu sada uzdajmo, Zdravo budi Marijo, O Isuse poljubljeni, Svietu se porodi, U slavu sv. Srca, Kakve s' to jasnosti, Zdravo tielo Isusovo, Hod'te slavit u vieke, Svet, svet, svet pjevajmo, Litanije lauretske, Liepa si liepa, Marijo presveta, O djevice kruno slave. O Marijo, zviezdo mora, Pruži ruku majko sveta, Amo sad grišnici, Isus mudrost Očeva, Oštri suče, Sv. Jakobu Apostolu, Muka Isusova i Odgovori pod sv. misom. — Tim se djeca pripravljaju za crkv. pjesme u životu, te u potrebi djevojke zamijene, to jest pjevaju mjesto njih, da nije prazno.

Kad je počeo pokret cecil. društva kod nas, te osvanula »Sv. Cecilija« s glazbenim prilozima, počeo je g. učitelj učiti mladež lijepe cecilijanske pjesme. Kušao je više puta kod djevojaka, ali nije išlo, te se prihvatio sa škol. mladeži posla, da ih nauči bar koju pjesmu. I uspio je. Naučio je školsku djecu više tih pjesama, te ih pjevaju ne samo u školi, već i u crkvi. Malo po malo, ako i sporo, naučiti će i odrasli bar neke od tih pjesama, te će se s vremenom cecilijanske pjesme sasvim udomiti u crkvi. Od tih pjesama pjevaju ove poznatije: Sad će počet žrtva sveta, Na dan sudnji, S Bogom ostaj sviete pusti, Zlatnih krila, Zdravo Djevice, O djetešce moje drago, U to vrieme godišta, Narode moj židovski, O Isuse ja spoznavam, Uskrsnu Isus dojsta, Uskrsnu Isus danas nam, Hvaljen Isus (Ave Jesu), Pojte usne (O jezici), Zdravo sv. sakramentu, Sv. hostija, O Marijo za nas prosi, Zdravo Dievo čista, Lurdskoj Gospi, Djevice nevina i Odgovore pod sv. misom. — U bilježnice su upisane na kraju one piesmice, kojih nema ni u molitveniku, a to su: Sv. hostija (Ko noć šutiš), O Marijo za nas prosi, Marijo Lurdska o kraljice, Hvaljen Isus (Odzivam se Isuse). Djevojke uče crkv. pjesme u nedjelju poslije večernjice, jedan dobar sat i to u školi. Najviše uče u korizmi, zato te pjesme i dobro znaju, a ujedno uče i »Muku Isusovu« za Cvjetnicu i Veliki petak. Kako je kod nas u biskupiji uveden hrvatski obred već od g. 1871. ako ne i prije, pjevaju se ne samo sve pjesme, nego i svi obredi hrvatski; pa zato se čuje Muka Isusova, proročanstva na veliku subotu, plač i naricanje (Lamentacije) na vel. srijedu, četvrtak i petak, sve u našem lijepom hrvatskom jeziku. Osobito se svakom svidja »Muka Isusova«, što ju troglasno nauči učitelj Lukić za Cvjetnicu i Veliki petak. Prvo se je to samo pročitalo, sad se to lijepo pjeva i svakom se svidja.

Škola je od crkve udaljena skoro čitav kilometar, pa zato učitelj ima dobar napor, dok ode i dođe do crkve i nazad, po gotovo zimi i kad je zlo vrijeme. Uvijek je zaposlen sa orguljaškom službom, koju vrši dobro i uredno, samo mu se rad slabo priznaje, a još slabije plaća. Za cijelu godinu dobije plaću od 240 K, iako crkvena blagajna ima dosta novaca, da bi mogla svoga orguljaša bolje nagraditi, ako ne platiti. Preko godine skupi se dosta milostinje i novca — preko 10.000 K — i zvonaru se može dobro platiti, više nego orguljašu, njem kao da ne bi trebalo.... — No ako orguljaš radi bolesti ne svira, onda se istom vidi, što je on vrijedan. — Uzdamo se, biti će i u tom skoro bolje.

A. Posavac.

Zagreb, dne 10. prosinca 1921.

Hrvatsko seljačko pjevačko društvo »Frankopan« u Bukovcu osnovano je g. 1921. u Bukovcu kraj Zagreba. Kod osnivanja mnogo se je trudio sadanji potpredsjednik, tamošnji seljak Sršek. Predsjednikom društva bude izbran posjednik u Bukovcu g. Job. Domalo sabrao je odbor lijep broj članova (oko 24) te otpočeo sa vježbama. Kako je dosta teško naći za muški zbor dobrih tenora, to je za kratko vrijeme osnovan mješoviti zbor. Uz ustrajan rad moglo je društvo već na Veliku Gospojinu otpjevali misu u remetskoj župskoj crkvi. To je bio prvi nastup našega »Frankopana«. Nesigurnost zbora bila je još prilična, ali ne smijemo da ga podvrgnemo strogoj kritici. tim više što je zbor nastupio bez dirigenta, koji je službeno otputovao u Beč.

Poslije nastavilo se intenzivno sa vježbama, pa sam zbor po drugiput čuo u dvorani Glazb. zavoda na svečanoj akademiji u počast Katarine grofice Zrinske dne 6. XI. 1921. Potpuni miešoviti zbor pjevao je Žgančeve »Hrvatske pučke popijevke iz Medjumurja«, te bio odmah kod nastupa u svojem lijepom narodnom odijelu burno pozdravljen. Izvedba bila je vrlo dobra te je i opet dokazala, kako je naš narod glazbeno nadaren. Na koncu otpjevao je »Frankopan« »Lijepu našu«.

Da je zbor u kratko vrijeme tako lijepo napredovao zasluga je u prvom redu njegova marna zborovodje g. Rudolfa Matza, koji je i kod ovog društva dokazao, da je vješt učiteli i valjan organizator. Radujemo se mladomu društvu i želimo, da ustraje i da se sve liepše razvija. **Josip Augustin.**

Zagreb, dne 15. studenoga 1921.

Župska crkva sv. Petra. U toj crkvi obavlja već poldrugu godinu orguljašku službu gdjica Josipa Vršec te podjedno vježba i vodi i ženski zbor, koji sastoji od nekoliko stalnih pjevačica. Taj zbor pjeva kod rane mise u 7 sati, kod velike mise u 10 sati i kod večernjice u 5 sati U svibnju i listopadu su pako pobožnosti u 6 sati na večer. Pjevaju se cecilijanske i druge pjesme, pa se orguljašica mnogo trudi, da bude pjevanje što ljepše i što dostojnije kuće Božje.

L. P.

Glazbena literatura

Virgini Matri. Crkvena pjesmarica za dvo- i troglasni ženski zbor uz pratnju orgulja. Pjesme sakupio i tiskom izdao: Samostan milosrdnih sestara u Zagrebu. — Možda će tko kazati: cecilijanski pokret nije uspio. »Sv. Cecilija« izlazi već 15 godina, a ipak se ne opaža, da se je u hrv. crkvama pjevanje preporodilo, usavršilo i podiglo na neku visinu. Priznajemo i sami, da se dojsta ne opaža u većini naših župa, da radimo već 15 godina na preporodu crkvene glazbe, priznajemo, da se u velikom broju naših crkvi pjeva i orgulja isto tako, kao što se to činilo prije pedeset i više godina. Unatoč tome ipak ne gubimo nade da će taj pokret uspjeti. Ako i polagano ipak se mičemo, ipak napredujemo. Za sada nas zadovoljava i samo priznanje, da je bio taj pokret potreban i osvjedočenje mnogih, koji su samo malo taj pokret pratili, da valja, da se u naše crkve uvedu hrvatske pjesme, u prvom redu one, kojima su već naši pradjedovi slavili Boga, u drugom redu one, koje su složili naši vrli crkveni kompozitori, — ima ih hvala Bogu lijep broj — u hrvatkom duhu i po muzičkim zakonima. Prošla su vremena, kad je bila Eisenhuthova crkvena pjesmarica s klavirskom pratnjom i s njemačkim pjesmama jedini priručnik našim orguljašima. Da nemamo ništa osim lijepih 15 godišta »Glazbenih priloga« Sv. Cecilije, uredjenih vještom rukom ravnatelja Fr. Dugana, već bismo se mogli ponositi. Da sada »Sv. Cecilija« prestane, mogli bismo se ipak pohvaliti, da imamo hrv. crkvenu glazbenu literaturu, a morao bi nam i neprijatelj priznati, da je u petnaest godina na tom polju stvoreno više, nego u sto i više godina prije toga. Baš ovi »Glazbeni prilozi« su s jedne strane košnica, iz koje su izašli naši crkv. skladatelji, a s druge strane izvor, iz kojega crpaju gradju naše crkvene pjesmarice. Najprije evo »Hrv. Korala« — bez pratnje na orguljama. Početak je bio učinjen, pa su ti korali nužno iziskivali, da se je rodila njihova pratnja: Vijenčeva Hrv. crkvena pjesmarica. Ta je pjesmarica bila brzo razgrabljena, znak da je bila potrebna. U teškim tiskarskim prilikama odvažuje se »Vijenac«, da izdaje drugo povećano, ljepše izdanje i to nalazi prodju, iako cecilijanski pokret ne napreduje, kako bismo željeli.

Mnogoput sam razmišljavao, kako bi se unaprijedio preporod hrv. crkv. glazbe. Došao sam do uvjerenja, da taj preporod ne će tako dugo uspjeti, dok se za nj ne zagriju sjemeništa i samostani, poimence ženski samostani. Da je zagrebačko sjemenište za tu ideju osvojeno, svjedoče nam »Hrv. Korali« i »Hrv. crkv. pjesmarica«. Bojao sam se da će ići teže sa zagrebačkim samostanom milosrdnica, koji je, pošto mu je bila Eisenhuthova pjesmarica premalena, rado posizao za raznim njemačkim pjesmama, hrvatskih nije bilo — te ih po svojim učenicama širio takodjer diljem naše domovine. Zaslugom nekojih glazbeno naobraženih redovnica, u prvom redu č. s. Cecilijane Kobal našao je cecilijanski pokret i u zagrebačkom samostanu milosrdnica odziva, a plod toga je uzorno uredjena »Crkvena pjesmarica«, koja je eto ovih dana izašla.

Možda će tko prigovoriti: čemu ta pjesmarica, kad imamo već Vijenčevu? Odgovaram: da je i ta pjesmarica bila potrebna i da će dobro poslužiti. Vijenčeva pjesmarica uredjena je za jednoglasno pučko pjevanje ili za mješoviti zbor. Miešoviti zbor je osobito na selu teško sastaviti, a lako je složiti dvo ili troglasni ženski zbor za koji su uredjene te pjesme. Iz zagrebačkog samostana izlaze mnoge učiteljice, koje će se već u samostanu oduševiti za te pjesme te ih onda propagirati diljem naše domovine. Samostan ima mnogo područnica ne samo u Hrvatskoj, već i u ostalim pokrajinama. U svim tim područnicama rabiti će se ta pjesmarica, pa će onda iz tih redovničkih kuća širiti se te pjesme takodjer medju narod, kao što su se prije širile druge pjesme. Zato tu pjesmaricu najtoplije pozdravljam.

Pjesmaricu uredio je ravnatelj Fr. Dugan, pa njegovo ime jamči, da je udesba za glasove, a tako i za pratnju uzorna. Pjesmarica sadržaje 117 pjesama. Najprije su misne pjesme (12) onda adventske (9), božićne (19), korizmene (8), uskrsne (5), spasovska (1), duhovska (1), tijelovske (15), presv. Srcu Isusovu (7), marijanske (35) i prigodne pjesme (6). Temelj zbirci su pjesme iz »Cithare octochorde«, upotrebljene su pjesmarice Georgicejeva (1635.), pavlinska (1644.), Veljkovićeva (1807. i 1816.) i razne druge stare hrvatske i narodne crkv. pjesme. Uz to su okitili pjesmaricu svojim kompozicijama: Fr. Dugan, I. Kolander, Fr. Kostanjevac, o. K. Kolb, Z. Špoljar, Fr. Lučić, Stj. Hadrović, R. Taclik, A. Čaninga, Vl. Stahuljak, Fr. Stare, R. Krestin i drugi.

Takovu pjesmaricu u današnje vrijeme izdavati bila je smjelost jer stoji više stotina tisuća kruna. Ljubav i oduševljenje za svetu i dobru stvar doprinijela je i tu žrtvu. Poznati zavod za izdavanje muzikalija Waldheim-Eberle u Beču je posao oko tiskanja (Stich) vrlo lijepo izveo, pa nismo još do sada imali crkvene pjesmarice, koja bi bila tako lijepo opremljena. Izašla su dva izdanja: dionice u 8° str. 126, stoje 10 dinara, a pratnja orgulja zajedno s dionicama u velikom formatu (str. 149) 20 dinara. Mi tu najnoviju crkv. pjesmaricu najtoplije preporučamo i želimo, da se uz ostale naše pjesmarice radje na koru svake hrv. crkve. Dobije se u zagrebačkom samostanu milosrdnica.

Slava Presveti Evharistiji. — Izdala Jugoslovanska knjigarna. Ljubljana. — Cijena partituri K 60, glasovi po K 15.—.

Preko 30 slovenskih skladatelja, splelo je taj vijenac od trantičice i bosiljka, tek tu i tamo izbija po koji ekzotični cvijet Emila Hochreitera. Kompozicije, 75 na broju većim dijelom za a capella, a nekoje uz pratnju orgulja, pisane su u lakom stilu, a odlikuju se ugodnim i svježim melodijama i jednostavnošću harmoničkog ruha.

Dominiraju kompozicije Stanka Premrla. Majstor u vokalnom stavu, pruža harmoničke interesantnosti, koje prikazuju kompozitora vanredno visoke muzičke kvalitete.

Kompozicije Foerstera, Gerbića, Hladnika, Kimovca, Sattnera, te i ostalih kod nas manje poznatih slovenskih kompozitora sačinjavaju lijepu harmoničku cjelinu, te se u tim kompozicijama u glavnom očituje sklonost narodnoj slovenskoj pjesmi, tako da će mnoge od njih brzo zavoljeti slovenski narod, postati će narodnom svojinom.

Ova zbirka odličnih slovenskih kompozitora preporuča se sama po sebi u prvom redu slovenskim crkvenim zborovima. u kojoj će pjevači naći veliki izbor kompozicija, koje baš radi svoje muzikalne jasnoće i razgovjetnosti ne će stavljati ni slabijim zborovima nikakvih tehničkih problema.

Rudolf Taclik.

Vatroslav Lisinski: Porin. Ta je opera izašla kao prva edicija bivše hrv. filharmonije, sada jugoslavenskog udruženja glazbenika u potpunom glasovirskom izvatku i krasnoj obradbi prof. Frana Lhotke. Kako je naklada tog djela malena, preporučamo društvima i privatnicima, koji se glazbom bave, da se požure s nabavom. Opera Porin dobije se u trgovini muzikalija R. Rosskampa. Zagreb (Strossmayerova ul. 10) za cijenu od 30 dinara.

Zlatko Špoljar: Crkvene pjesme udešene dvoglasno uz pratnju orgulja. — Cijena 7.50 din. — Marljivi naš skladatelj priredio je 31 pjesmu (ponajviše iz priloga »Sv. C.«) dvoglasno uz pratnju orgulja. Pratnja može se upotrebiti i kao mješoviti zbor a capella. Ta će zbirka dobro poslužiti osobito ženskim zborovima, koji žele, da za izmjenu pjevaju pjesme dvoglasno. Preporučamo.

Zlatko Špoljar: Jugoslavenske pučke popijevke za mladež osnovnih škola. — Cijena 5 din. Pjesme udešene su za jedan i dva glasa, te će vrlo dobro doći gg. nastavnicima kao učevna osnov kod pjevanja. Takova šta smo već davno željeli. Špoljar razdijelio je čitavu zbirku po razredima i prema IV. (V.) raz. dolaze po mjeri i ritmu teže i dulje popijevke. Obadvije zbirke najtoplije preporučamo. Dobivaju se kod izdavača Sv. Gjurgj p. Ludbreg (Hrvatska).

O. K. Kolb.

Camille Mauclair: Povijest evropske muzike 1850.—1914. — Ljudi. misli njihove i djela. Treće izdanje preveo B. Š. — Edition Slave. — Za sada samo oglasujemo tu vrlo lijepu i dobru knjigu, koja iznosi mnogo novih i originalnih misli. — Dobiva se u trgovini muzikalija Rikarda Rosskampa, Zagreb, a stoji 10 dinara.

Emil Adamić: Nočne pesmi. Samospevi za niski glas s klavirjem. — Jugoslav. knjigarna u Ljubljani. Cijena 10 din. — To je pet pjesama za bas. Vrlo uspjele stvari. koje sam čuo na koncertu: »Ljubljanskog Zvona«. Izvodile se samo Adamićeve skladbe, a ove samospjeve pjevao je g. Križaj. Zadnji samospjev »Nocoj je svetla noč« morao se triput opetovati. S tom zbirkom bit će svatko zadovoljan, jer su melodije vrlo lijepe, a klavirska pratnja nije preteška. **O. Kolb.**

Karlo Adamić: Slovenski akordi. Zbirka 44 mešanih in moških zborov. Sv. I. i II. (svaki stoji 10 din.) — Jugoslav. knjigarna u Ljubljani. — Kapelnik stol. crkve u Senju i saradnik »Sv. C.« stupio je s većom zbirkom zborova pred javnost. Ta će zbirka dobro poslužiti manjim i slabijim zborovima, jer će naći u njoj mnogo vrlo zahvalne i praktične gradje. Nekoje će skladbe svojom neprisiljenom melodikom zacijelo ostati stalno na programu. Preporučili bi skladatelju. da se ne poslužuje sa već uglazbenim tekstovima, jer su se nekoje pjesme svojim poznatim napjevima već udomile, a teško je zatajiti svaku reminiscenciju kod takovih skladbi. Zbirku najtoplije preporučamo. **O. K. Kolb.**

Karlo Adamić: Cirkevní hymni. (Mottetta k adoračním hodinám.) — Medju zadnjim edicijama »České hudbe« v Kutnoj Hoři izašla je ova zbirka od 10 euharističkih pjesama za muški zbor. Kao druge Adamićeve pjesme odlikuju se i ti zborovi melodioznošću i jednostavnošću, pa ih toplo preporučamo.

O. K. Kolb.

Anton Grum: Kupleti. I. Kranjske šege in navade K 6; II. a) Učeni Mihec, b) Slabi časi K 10; III. a) Nezadovoljneš, b) To zares užitek ni K 10. — Prvi će osobito upaliti svojom narodnom satirikom i melodijom. Preporučamo. Kupleti dobiju se kod Jug. knjigarne u Ljubljani. **O. K. Kolb.**

Naklada »Hudební Matice české« u Pragu izdala je od listopada 1920. do rujna 1921. do 40 posve novih čeških modernih skladbi, dok je ponovno izdala 23 starije publikacije. Medju novostima imade 7 skladbi za glasovir, 4 za gusle i glasovir, 2 gudalačka kvarteta, 15 pjesama, 6 cikla zborova, 6 glazbeno literarnih djela. U štampi se nalazi 5 glasovirskih izvadaka iz opera, 2 skladbe za glasovir, 9 pjesama, 7 zborova.

Naklada je preuzela na raspačavanje glasovito djelo L. Kube: »Slovanstvo ve svých zpěvech« u 13 svezaka. Raspačane sveske iznovice će štampati. Napokon Naklada »Glazbene Matice« spojila se s »Hudebním Budčem« preuzevši njegove dosadanje glazbeno-pedagoške edicije.

»Listy Hudební Matice«. U listopadu 1921. počela je »Hudební Matice Umelecké Besedy« (Glazbena Matica Umjetničkog društva) u Pragu izdavati poseban glazbeni časopis pod naslovom »Listy Hudební Matice«.

Taj novi časopis želi biti nad strankama, te ističe, da nema nikake sveze s časopisom »Hudebni Revue«, koji je prestao izlaziti, a kome se predbacuje da je bio glasilo jedne glazbene skupine. Novi glazbeni časopis želi da bude odraz savremenog glazbenog života, domaćega i stranoga. Zato ne će donositi historijskih članaka ni rasprava, koje nisu u neposrednom savezu sa savremenim glazbenim smjerovima. Časopis želi uzbuditi interes za izdavanje skladbi čeških skladatelja, posredovati saobraćaj izmedju glazbenika i općinstva, te informirati o glazbenim pojavama domaćim i tudim. Urednik časopisa je **Oto Zitek**.

Pred nama je 1. broj. Sadržaj mu je: Uvod. — B. Vomaška: »O glazbenoj modernoj«. O. Zitek: »Harmonija i ritam u djelu Igora Stravinskoga«. — B. Vomačka i O. Zitek: »Umjetnik i doba«. — Aubry: »Deodat de Severac«. — E. Humperdinck. — Glazbena smotra. — Glazbene novosti. — Na koncu su brojni oglasi štampanih glazbenih djela raznih nakladnika i knjižara.

Razne vijesti

Hrvatska.

Orguljaška škola. Predlog dra. **Vilka Andrlića** (gl. Sv. C. 1921. str. 134.), da bi se u nestašici orguljaša seljački mladići barem za najveću nuždu usposobili, da mogu vršiti orguljašku službu, urodio je plodom. Presvijetli biskup djakovački **Antun Akšamović** prihvatio je ponudu učitelja preparandije u Osijeku **Josipa Bervara**, da se u Osijeku osnuje orguljaška škola za seoske mladiće. Prvi tečaj te škole počeo bi 1. I. i trajao bi do 15. VII. 1922. Svaki mladić imao bi platiti u ime upisnine 20 K, a u ime školarine 1200 K. Stan i opskrba u kapucin. samostanu u Osijeku došla bi mjesečno 1300—1500 K, a posebno bi se prema potrebi svaki pobrinuo za pranje rublja, ogrijev i rasvjetu. Presvijetli g. biskup pozvao je okružnicom od 10. XII. 1921. br. 1956. (stigla je prekasno, priopćit ćemo je u dojdućem broju) vel. gg. župnike, da svaki gdje je potreban orguljaš:

1) izabere jednog mladića, čestita, pobožna i voljna, koji je svršio s dobrim uspjehom osnovnu školu, a želi crkvi služiti kao orguljaš,

2) da puku protumači važnost ove stvari i s njim uredi, kako će školovati tog mladića. Ako se koji hoće školovati o svom trošku, valja s njim načiniti ugovor i osigurati mu orguljaško mjesto i navesti uvjete. Bude li ga pako župa školovala treba opet ugovorom ustanoviti, koliko će vremena za to besplatno vršiti orguljašku službu.

3) o uspjehu valja do 26. XII. izvijestiti ordinarijat, a mladića prijaviti I. Bervaru. Mladići moraju najkasnije do 29. XII. s krsnim listom, svjedodžbom i preporukom župnika doći u kapucin. samostan u Osijeku.

Time se pitanje orguljaša maknulo s mrtve točke, pa je nade, da će se urediti i ostala pitanje, koja su s time u vezi. Da je potrebno, da se pobrinemo za orguljaše, svjedoči i zaključak veleč. **svećenstva sisačkog dekanata**, koje je odlučilo poslati nekoliko seljačkih mladića u Zagreb, da se u zimskim mjesecima upute za nuždu u orguljanje. Sada pošto je u Osijeku osnovana škola, mogli bi možda i ti mladići, ne bude li odviše velik odziv iz djakovačke biskupije, otići u Osijek, pa bi se glede toga valjalo obratiti na preč. biskupski ordinarijat u Djakovu. Svakako ćemo o svem tom u budućem broju potanje obavijestiti cijenjene čitatelje.

Crkveni koncerat. Upravo senzacionalni uspjeh polučio je *crkveni koncerat*, što ga je uz sudjelovanje gđe Maje de **Strozzi** i umjetnice na harfi gđe **Holubove**, te prof. **Humla** i rav. **Dugana** priredio **Zlatko Baloković** 21. X. 1921. U 5 sati poslije podne napunila se naša ogromna katedrala, sakupilo se za cijelo preko 5000 ljudi, da čuju najplemenitiju, najčišću, crkvenu muziku. To je nov dokaz, kolika je kod nas potreba za dobrim, ozbiljnim, popularnim glazbenim priredbama. Ozbiljna tišina vladala je u veličanstvenom hramu, pobožno je slušalo općinstvo bajne zvukove, koji su odzvanjali od svodova crkve. Nije to bila ona stereotipna koncertna publika, to je bio puk sam, građanstvo svih slojeva i stališa, — svi su došli, da im se duše podignu, i sjedine tamo gore — u višim sferama. Zlatko je Baloković dao pobudu, — prvi mu je pokušaj sjajno uspio, upoznali smo raspoloženje i interes masa; sad je na nama, da se okoristimo tim iskustvom i da nastavimo, što je ovim koncertom tako lijepo i dostojno započeto.

Međutim ne samo sa gledišta poznavanja raspoloženja javnosti stekli smo skupocjena iskustva — i čisto muzikalna strana bila je vanredno poučna i interesantna. Problem akustike u prvostolnoj crkvi, naoko dovoljno proučen, opet nam se je pokazao s jedne nove strane. Izvedba kompozicija sa širokim, jednostavnim linijama i u polaganom tempu zvučila je upravo nenatkriljivo veličanstveno (andante-stavci u **Vitallijevoj Ciaconni** za gusle i u **Bachovom Koncertu** za 2 gusle, **Thomeov** Andante religioso, Andante iz **Mozartovog** D-dur-koncerta za gusle te **Händelov** poznati Largo). To je razumljivo. Ton je imao i u ovom ogromnom prostoru vremena, da se razvije, mnogostruko odjekivanje od kompliciranog svodovlja pojačalo je ton, cijela crkva titrala je zvukovnim valovima od jedne ili dvije žice na guslama, da se činilo, kao da svira cijeli kor guslača. Naprotiv isti uzroci, koji su širokom tonu bili od tolike koristi, bili su na štetu skladbama, koje su bile izvođene u bržem tempu ili koje su kao prvi i posljednji

stavak Bachovog koncerta osim toga još i komplicirane u kontrapunktaciji. Udaljenost slušaoca od izvadača velika je, direktni valovi novog i refleksni valovi predašnjeg tona križaju i miješaju se, komad postaje nejasan, zamršen, teško se može slijediti. S tim valja računati u buduće kod izbora programa.

Baloković svirao je svojim plemenitim tonom i potpunom savršenošću i u onome uzvišenome stilu, koji se toliko razlikuje od virtuoznosti u koncertnoj dvorani. Velika je njegova zasluga za plemeniti odgoj našeg općinstva, što je pokrenuo ovaj koncerat, i ako je unapred znao, da u crkvi nema ni vanjskih efekata ni burnih uspjeha, što više, da se i individualnost gubi u apstraktnost, intimnost i kontakt koncertne dvorane isčezava u ogromnim dimenzijama crkve. Prof. Huml ravnomjerno se pridružio svome nekadašnjemu učeniku u izvedbi Bachovog koncerta za 2 gusle. Gđa Strozzi, osobito je lijepo odpjevala Gounodov popularni Ave-Maria na Bachov preludij, kojega je sa krasnom nježnošću svirala na harfi gđa Holubova. Posebno priznanje zaslužuje ravn. Dugan, koji je osim diskretne i karakeristične pratnje svih solističkih tačaka poznatom vještinom izveo veličanstveni Cesar-Franckov Choral br. 3, Lisztov Sposalizio i Güilmantov Scherzo iz 5. sonate, te postigao krasnom registracijom naših bogatih orgulja osobiti utisak.

Lujo Šafranek-Kavić.

II. Glavna skupština oratorijskog zbora sv. Marka u Zagrebu obdržavala se dne 30. X. 1921. poslije svečane mise, koju je odpjevao društveni pokrovitelj Mons. dr. Sv. Ritig. Članovi izvodili su Kuklinu staroslav. misu za muški zbor i Vilharov: »Veličaj«. Skupštinu otvorio je pozdravnim govorom predsjednik I. Mlinarić, a iza toga je izvijestio tajnik H. Piussi o društvenom radu. U prosincu 1920. otvorena je pjevačka škola, koja se radi zaposlenosti članova nije mogla dugo obdržavati. Početkom ožujka pr. godine osnovan je uz muški i ženski, odnosno mješoviti zbor. Dne 19. VI. priredio je zbor u crkvi Srca Isusova crkveni koncerat, koji je vrlo lijepo uspio i slušateljima pokazao razvoj hrv. crkv. pjesme. Odbor je prošle godine obdržavao 11 sjednica i jedno prijateljsko sijelo. Društveni arkiv se lijepo pomnožao. Iza izvještaja blagajnika i revizij. odbora podijeljen je odboru apsolutorij. Prigodom izbora novog odbora izabrani su: dr. Lj. Maraković, predsjednikom, Ž. Serdarušić, podpredsjednicom, M. Petrović, tajnikom, I. Pajas, blagajnicom, L. Pleteš i A. Bizjak, arhivarima, I. Mlinarić, poslovodjom, M. Didek i H. Piussi, revizorima, M. Vujnović i P. Ivanušić odbornicima. Zbor ima 50 izvršujućih članova, kojima je vodjom prof. Milan Stahuljak. Mladomu udruženju, koje je tečajem jednogodišneg opstanka pokazalo mnogo ljubavi i volje oko razvitka i napretka crkvenog pjevanja, želimo mnogo ustrajnosti u daljnjem njegovom radu. **L. P.**

Koncertna sezona. U Zagrebu se u tolikom broju redaju umjetničke glazbene priredbe, da o tom zaista možemo govoriti: ne polazi gotovo dan bez ozbiljnog koncerta. S osobitim zadovoljstvom konstatujemo, da koncerte u pretežnom broju priređuju domaći i da su baš ovi naši koncerti kvalitativno mnogo bolji od produkcija tuđih gostiju. To je veliki napredak prama nedavnoj prošlosti, gdje su koncerti domaćih umjetnika spadali među najveće rijetkosti, jer je odziv publike bio skoro nikakav. I danas imamo još dvije kategorije publike, ona materijalno jača, anacionalna, koja će napuniti dvoranu i najneznatnijem koncertantu, samo ako je tuđinac, i ona materijalno slabija, koja shvaća duh modernog, narodnog pokreta na polju umjetničke glazbe, ma da joj nedostaju sredstva da podupire nastojanja naših muzičara u onolikoj mjeri, kako bi to b'lo poželjno. Pa ipak ima naša sezona danas već narodno obilježje, dok je još prije malo godina isključivo tuđinac dominirao u našem koncertnom životu, — oslanjajući se na onu prvu kategoriju snobističke publike, koja bi još i danas kao nekada htjela da vlada u našem umjetničkom životu. I ako je ta već izgubila moć apsolutnog diktatora, ipak je još uvijek vrlo jaka. Zato valja, da naši intelektualni i građanski krugovi nastoje, da u Zagrebu, centru jugoslavenske kulture, onemoguće taj pogubni utjecaj, koji ne samo da ignorira domaće i podupire tuđe, nego radi upravo aktivno na štetu razvitka naše samostalne narodne muzike. O ovom može se svatko lasno osvjedočiti, ako posjeti samo dva koncerta. Kod koncerta kojeg domaćeg umjetnika naći će dvoranu napola praznu, — kod koncerta kojeg bilo stranca naprotiv biti će dvorana dupkom zaposjednuta. Publika, koja tako odlikuje strance, niti ne sluti, da je na pr. Juro Tkalčić na kud i kamo višem nivou od F. Buxbauma, C. Ličar od Smeterlinga ili čak Weingartena, Baloković od Feuermanna itd., i to naprosto zato, jer se iz principa nikad nije interesirala da čuje naše umjetnike.

Međutim budimo iskreni: što je kod napomenute publike zla namjera, moda i snobizam, to je kod naše nacionalne javnosti indolencija. Ako nam uspije da tu indolenciju svladamo, lako ćemo uništiti i anacionalni upliv, i time učiniti odlučan korak u slobodnom razvitku naše umjetnosti. Naša javnost valja da si bude svijesna, da si samo kulturnim djelima možemo steći ugled u svijetu, a umjetnost, u prvom redu muzika je zvana, da nas na tom polju reprezentira. Ako naša javnost dođe do te spoznaje, onda koncerti domaćih umjetnika neće više pokazivati onoliko praznina u dvorani, kako je do sada često bilo. Da nas se pravo razumije: nismo mi protiv koncerata stranih umjetnika, osobito ako možemo od njih što naučiti, t. j. ako su jači i veći od naših naprotiv se borimo protiv toga, da zagrebačka publika principijelno ignorira svoje domaće umjetnike, a podupire tuđe.

Osobitom marljivošću u priređivanju dobrih koncerata ističe se naša zaslužna Zagrebačka filharmonija. Kod svojeg I. redovitog koncerta 4. XI. iznijela je kao novost »Pjesmu o sreći« Milana Sachsa. Bujna, efektna i osobito temperamentna ova kompozicija našeg prvog opernog dirigenta

vrlo je uspjela. Slobodni pjesnički »program« daje ovoj sinfonijskoj pjesmi sadržinu. Novo studirana bila je i Čajkovskijeva čuvstvena VI. patetična sinfonija, u kojoj kan da majstor ispovijeda svoj život — i oprašta se s njime... Započeo ga je pun žara i poleta — a sad rezignirano stoji na vratima vječnosti. (Čajkovskij dirigirao je u Petrogradu 29. X. 1893. premijeru ove sinfonije, a devet dana kasnije 6. XI. umro je od kolere). — I treća točka programa, Wagnerova velebna overtura »Meistersingerima, bila je novo uvježbana. Filharmonija zaista je obogatila svoj repertoar. Izvedba bila je dotjerano umjetničko djelo najviših kvaliteta, ne više »pokušaj«. Prošlogodišnje priredbe opravdavale su nadu, da ćemo doskora imati svoju filharmoniju; poslije ovoga koncerta možemo kazati, da ju doista imamo. Uspjeh koncerta, koji je međutim doživio i svoju reprizu, bio je silan.

Zagrebačka filharmonija sudjelovala je osim toga još kod dva jutarnja koncerta hrv. glazbenog zavoda. U nedjelju 13. XI. dirigirao je rav. Rosenberg-Ružić klasično romantički program: Mozartovu Jupiter-sinfoniju, Mendelssohnovu IV., A-dur-sinfoniju (»talijansku«) i Weberovu overturu »Euryanthe«. Izvedba obzirom na minimalnu mogućnost pripreme dobra. Za izvedbu Mozarta treba naša filharmonija još da stekne pravi stil, prozirnu, finu lakoću. U nedjelju 27. XI. izvedena je domaća skladba F. Lhotke, »Jugoslavenski capriccio«, koji je već kod lanjske premijere doživio zasluženi uspjeh. S veseljem pozdravljamo princip, da se i kod svakog jutarnjeg sinfonijskog koncerta iznese po jedna domaća skladba — jer baš ove jeftine koncerte polazi pretežno publika, koja ima za to najviše smisla. Osim Lhotkine kompozicije dirigirao je g. M. Sachs kod ovog koncerta i Smetaninu »Vltavu« te novu naučenu Čajkovskijevu suitu »Mozartiana« (1887, op. 61.).

U okviru jutarnjih koncerata nastupio je 20. XI. »Zagrebački kvartet« (Přibil, Graf, Arany, Fabbri) iznijevši prvi put »Međumurski kvartet« Dra. Božidara Širole. Djelo je za daljnji razvitak naše narodne, umjetničke komorne glazbe od velike vrijednosti. Krasne međumurske teme, slavenske bez orientalnih primjesa, obrađuje Širola potpuno slobodno i interesantno, a tehnika kvartetskoga stila usavršuje mu se od stavka do stavka. Prekrasni energični zadnji stavak sa svojim nježnim, poetičkim adagiointermezzom već daleko natkriljuje još odveć polifoni, zamršeni prvi stavak. Širola na najboljem je putu na polju komorne glazbe, pak se nadamo, da će ovim putem i proslijediti. Zagrebački kvartet iznio je Širolinu kompoziciju jednako plastički i jasno, kao i drugu točku programa, Dvořakov »Amerikanski« F-dur-kvartet op. 96.

Komornoj glazbi bio je posvećen i Jutarnji koncerat 6. XI. Upoznali smo mladu zemljakinju Tinu Schapira kao vrsnu pianisticu, od koje se možemo lijepome nadati. — D. Mandl i E. Marsić izveli su Brahmsovu II. sonatu i Weberov koncerat za klarinet i klavir, precizno i korektno. — Osim toga pjevala je ruska koncertna pjevačica Lila Musatova-Kuljženko, koja je nekoliko dana prije priredila svoju prvu veče pjesama. Skroz muzikalna umjetnica, čiji već donekle istrošeni glas ne dozvoljava, da se slušaoc poda potpunom užitku njezina savršenog pjevačkog umjeća.

Od domaćih solista nastavili su Juro Tkalčić i H. Mihalović svoj ciklus »večeri sonata« s velikim moralnim, umjetničkim uspjehom. — Zlatko Baloković priredio je uz sudjelovanje gg. Dugana, Humla, Tkalčića i Flögela 15. XI. II. crkveni koncerat, ovaj put u crkvi oo. Isusovaca, čije orgulje na žalost ne mogu da se takme s katedralskim. I kao solista, a napose kao komorni muzičar istaknuo se Baloković opet u najboljem smislu. Trio Baloković—Huml—Tkalčić bio je svakako vrhunac skupnog muziciranja u Zagrebu. Interes bio je i ovaj puta ogroman — crkva bila je puna do zadnjeg mjestanca.

Osobiti umjetnički doživljaj bilo je pjevačko veče Maje de Strozzi, koja je posvetila polovicu programa pjesmama Božidara Širole i svojom si nenatkriljivom interpretacijom stekla novih zasluga za napredak na polju nacionalne kompozicije. Široline »Mrazove sestrice (Arnold) i »Kipci i popevke« (Domjanić) prožete su duhom specifično naše, zapadno-hrvatske narodne muzike, u modernoj umjetničkoj obradbi slobodne su, uvijek originalne i karakteristične, pune one meke, naše, kajkavske poezije. Zavrijedile su ne samo da im se Maja posveti, nego da postanu popularne. Osim Širole pjevala je gđa Strozzi uz karakterističnu saradnju supruga g. Bele pl. Pečića (klavir) još nekoliko pjesama Nijemca E. I. Wolfa, Čeha Leoša Janačeka i genijalnog Rusa M. Musorgskoga — sve s originalnim tekstom. Osobito sa nenadkriljivo lijepim Musorgskijevim »Dječjim pjesmicama« postigla je gđa Strozzi neobični uspjeh.

Od stranih umjetnika koncertirali su pianiste Poljak (?) Jan Smeterling, (Hans Schmetterling iz Bielitza), virtuozni tehničar bez srca, dr Pavao Weingarten, modni ljubimac bečkih salona i ženskog svijeta, te apsolventica berlinskog konzervatorija »Ružica« (Rozsa) Frankl iz Rijeke. Bečki čelista Fr. Buxbaum, izvrsni komorni i orkestarski muzičar, zatajio je kao koncertni solista uslijed nedostatne virtuozne tehnike. I koncerat baritoniste bečke drž. opere Ernesta Fischera nije nadmašio naše očekivanje.

Sa zadovoljstvom konstatujemo, da su koncertni programi naših domaćih umjetnika redovito imali svoj naročiti stil i odavali neku izričitu umjetničku tendencu, programi stranih gostiju bili su mješavine više ili manje efektnih i virtuoznih komada. I ako je među ovima bilo i muzikalno vrijednih kompozicija, opet su koncerti kao cjelina bili bez veće umjetničke vrijednosti.

Lujo Šafranek-Kavić.

»Musik-Hall« — otvorenje nove koncertne dvorane u Zagrebu. Ostvarenje umjetničkih ideala danas je više no ikada ovisno o materijalnim momentima. Zadnjih godina javljao se sve češće caeterum censeo muzičkih krugova, da je velika, reprezentativna koncertna dvorana u Zagrebu neophodno potrebna, jer je jedina dosadanja koncertna dvorana glazbenoga zavoda bila premalena. Niti je ova davala dovoljno prostora za razvitak tona kod nastupa većih masa, instrumentalnih ili vokalnih, a niti su koncerti kod ograničenog broja slušaoca mogli naći svoj rentabilitet — iako su ulazne cijene bile nerazmjerno visoke. Veliki režijski troškovi i visoki porezi s jedne strane a nerentabilitet uslijed skučenog prostora (samo 700 sjedala) s druge strane — bili su očita zapreka za razvitak naše reproduktivne, a posredno i stvaralačke muzičke umjetnosti. Da se doskoči tome manjku, osnovalo se domaće poduzeće na poslovnoj bazi u tu svrhu, da sagradi veću reprezentativnu dvoranu. U toj dvorani davali bi se seriozni koncerti, ali i razne druge priredbe (predstave plesovi, skupštine, kino itd.), tako da bi manje unosni i rijedji seriozni koncerti živjeli tako rekući na račun unosnijih, redovitih zabavnih preredaba (orfeumskih predstava, plesova itd.) U dvorištu kompleksa kuća svratišta »Janje« podignuta je doista nova zgrada s velikom dvoranom, koja je pod imenom »Musik-Hall« 6. XII. predana svojoj svrsi.

Iako još nisu dogotovljene sve radnje ipak nas se ova nova dvorana veoma povoljno dojmila. U jednostavnom i otmjenom stilu izvedena i vrlo ukusno uredena dvorana pruža u parketu prostora za više od 1100 sjedala. U visini prvog sprata okružuje gledalište prostrani balkon, gdje su smještene lože; isto tako uredjen je jedan red loža i u visini drugog sprata. Prama tome moći će koncertima prisustvovati dvostruko toliko slušalaca koliko u dvorani glazbenoga zavoda. Time će se rentabilitet koncerata znatno povisiti, dok će ulaznice moći biti jeftinije, naročito kod popularnih koncerata. Ostane li poduzeće na visini, koja će omogućiti, obdržavanje serioznih velikih koncerata u »Musik-Hallu« usprkos orfeuma, plesnih zabava i sličnoga, onda će Glazbeni zavod automatski preuzeti zadaću **»dvorane za komornu glazbu«.**

Medjutim ne samo po svome prostoru odgovara nova dvorana uvjetima nego i po akustici, koja je, koliko smo kod dosadanjih solističkih nastupa mogli ustanoviti, dobra u svim dijelovima sale. Do danas još nije znanosti uspjelo. da utvrdi konkretna pravila, kojima bi se kod gradnje velikih prostora zagarantovala dobra akustika. Dosada izdane studije u ovome predmetu (Eichorn, Sturmhöfel. Orth, Laches, Fanaro) tek su zbirke iskustava. Neugodna akustička iznenadjenja kod gradnje novih dvorana, kazališta i crkvi na dnevnome su redu, nepredvidljive, slučajne okolnosti imaju veliki upliv. Tim više treba čestitati poduzeću i graditeljima, gg. braći Kaučić i Gyeketa, što su polučili takovu akustiku. Nismo, istina u dvorani još slušali sinfonijskog orkestra, ali se nadamo, da akustika ne će biti slabija, nego kod solističkih koncerata, kod kojih nam se činilo, da vibrira cijela atmosfera u dvorani zajedno sa tonom: fortissimo u poznatih nam pjevača kao da je podvostručen u snazi, a najfiniji pianissimo čovječjeg grla ili glasovira nosi do u najudaljeniji kut dvorane.

Iznad pozornice odnosno podija pripravljen je prostor za moderne koncertne orgulje, koje kako čujemo po broju registara ne će mnogo zaostajati iza katedralnih.

Manje sreće nego s akustikom i izgledom dvorane imala je Musik-Halla sa prvim koncertima. Kod otvorenja 6. XII. imala je sudjelovati »Filharmonija« i »Lisinski«. Ovaj je otputovao na turneju, a Filharmonija bila je zapriječena uslijed spora sa kazališnom upravom. Novi hram naše muzičke umjetnosti otvorio je zato omiljeli operni baritonista g. Primožić sa — Leoncavallovim prologom iz Pagliacci-a: »Komedija nek počne«. Ovime je nehotice bila izrečena i mala aluzija na neke početne nedostatke (zakašnjenje, hladna dvorana, slabo fukcioniranje garderobe itd.) — medjutim se nadamo da će uprava i u ovome pogledu doskočiti prije, nego se publika odvrati od posjećivanja nove sale. Uz g. Primožića sudjelovali su kod otvorenja još i g. i gdja. Križaj, otpjevavši na poznati umjetnički način nekoliko pjesama. Pratio ih je g. C. Ličar.

Slijedećeg dana, 7. XII., pjevala je u Musik-Hallu gdja. Anka Horvat-Gottlieb. no uslijed dima iz provizornih peći, nije mogla da do konca izvede svoj program. U arijI Lotte iz Massenetovog »Werthera« i Beethovenovoj »Pjesmi dalekoj dragoj« divili smo se jednako prekrasnom glasu neobičnog velikog opsega koliko i savršenom pjevačkom umijeću, vokalizaciji i jasnom izgovoru. Duboki tonovi njezinog alt-registra djeluju na dramatskim mjestima upravo potresno. Najvećim interesom pratila je publika izvedbu nekih originalnih narodnih pjesama u obradbi Z. Grgoševića. Umjetnica ostala je vjerna priprostom, naivnom tonu narodne lirike. ali ju je nadahnulą svojom umjetničkom dušom. Pjesme duboko nas se dojmile. U čednoj, ilustrativnoj obradbi nas ojao je g. Grgošević da dade pjesmama moderni okvir u duhu narodnog tonaliteta, što mu je u većini pjesama vrlo lijepo i uspjelo (Vozila se galija, Pogrebna zvona, Bažuljak).

Dne 8. XII. koncertrirao je s većim uspjehom nego je stvarno opravdane bečki tenorista Fischer-Niemann.

Otvorenjem Musik-Halla udovoljeno je davnoj potrebi ,a stvoren je u formi zdrave konkurence i regulativ na polju koncertnog poslovanja. Ta važna kulturna tečevina biti će odlučna za razvitak naše muzičke umjetnosti. bude li u njoj »laka muza« uvijek zadržala podredjenu ulogu. Ona smije da živi samo zato, da priskrbi materijalna sredstva za onu. koja mora da živi. a koja može da živi jedino u dostojnom domu, a to je serioзna umjetnost.

Lujo Šafranek-Kavić.

Franjo pl. Lučić, učitelj viših pučkih škola dodijeljen je na službovanje kr. konzervatoriju u Zagrebu.

Miroslav Shlik, odlični naš mladi virtuoz na guslama, boravi već preko godine dana u Southamptonu u Engleskoj, kao učitelj na vrsnoj glazbenoj školi Franje Somersa. U to vrijeme priredio je s velikim uspjehom više koncerata, tako u Londonu (2) u Wigmore i Steinway-Hallu, u Vinchestru, Portsmouthu (3), u Bournemouthu (5) s orkestrom pod ravnanjem Dau Godfreya. Dne 3. XII. svirao je opet u Portsmouthu. Novinstvo se vrlo pohvalno izrazilo o njegovom umjeću.

U listopadu prošle godine upoznao se Shlik u Londonu i s glasovitim guslačem M. Césarom Thomsonom, kojeg se sjećamo još od njegovog gostovanja u Zagrebu u devedestim godinama, gdje je sve zadivio svojom vanrednom tehnikom i svojim vanredno mirnim i otmjenim sviranjem. Thomson svirao je u Queens-Hallu Beethovenov Concerto s orkestrom pod ravnanjem znamenita dirigenta Henry Wooda. Slušateljstvo je časnog umjetnika s bijelom kosom (rodio se g. 1857. u Lüttichu), — oduševljeno njegovim umjećem, burno pozdravljalo. Poslije koncerta je majstor našeg Shlika vrlo ljubazno primio. Upitao ga, da li pozna njegova djela te se osobito obradovao, kad je čuo, da je vanredno oduševljen za njegovu obradbu Corellijeve Follie i da ju često javno svira. Pozvao ga je za slijedeći dan k sebi. Ondje su gotovo dva sata zajedno svirali, pa kad mu je Shlik odsvirao čitavu »La folliu«, uvjeravao ga je, da je to djelo on najbolje interpretirao od svih guslača što ih je do sada čuo. Zanimao se i za njegove učitelje prof. Humla i Ševčika te mu pripovijedao mnogo interesantnog iz svog života te o umjetnicima Joachimu, Brahmsu, Dvořaku i drugima.

Trideset godišnjica orguljaštva Ivana Španovića u M. Bistrici. Sa prvim rujna pr. g. navršilo se punih 30 godina, što bez prekida služi u Mariji Bistrici kao učitelj i orguljaš g. Ivan Španović. Danas nakon 30 godina doživio je Španović rijedak jubilej priznanja: škola se njime ponosi kao uzornim učiteljem, crkva ga cijeni kao prijatelja svećenstva i izvrsnoga orguljaša, a seljaštvo u njemu gleda svoga odgojitelja i prijatelja. Uz ini plodan njegov školski i socijalni rad na svim linijama narodnoga teženja prema napredku najveće mu je djelo strogo u nabožnom duhu organizovano i pomno dotjerano jednoglasno pjevanje u glasovitoj bistričkoj crkvi, koja preko brojnih proštenja intonira pravu crkvenu pjesmu po svim hrvatskim županijama. U tome je zvanju s odobrenjem duhovne oblasti uz moralnu pripomoć dra Čebušnika štampao priručnik za svoje đake i proštenjare »Nabožni glasovi«.

Kruna pak njegovoga svestranoga socijalnoga djelovanja jeste njegovo sjajno uređeno posredovanje, kojim već kroz 30 godina namješta u obrt i trgovinu najdarovitije đake bistričke župe po cijeloj Hrvatskoj. Mnogi obrtnici i trgovci jošte uvijek traže za sebe naučnike samo od g. Španovića. Ove godine odaslao je 16 mladića u vojnu muziku u Vršac, na zamolbu svojega prijatelja, kapelnika Muhvića, koji želi da u vojnoj glazbi sudjeluje što više Zagoraca. Ako nas Bog i Majka Božja bistrička poživi, za nekoliko ćemo godina doživjeti da će jugoslavenska vojska stupati po zagorskom bistričkom taktu!

U bistričkoj okolici u prvom je redu baš Španovićeva zasluga, da nema sela bez više ili barem jedne glazbe na tambure ili limene instrumente; i to nijesu muzikaši od zanata i za krčme, već ozbiljni ljudi, koji uzimaju instrumente u šake ili iz ljubavi i razumijevanja za lijepu pjesmu i svirku.

I »Sv. Cecilija« sa svojim pjevačkim i glazbenim programom od svoga postanka broji g. Španovića među svoje prijatelje i praktične saradnike. Za to mu na njegov neumoran, na sve strane taktičan i plodan rad srdačno čestita 30 godišnjicu, što je orguljašem u svetištu Majke Božje bistričke!

Rekonstrukcija orgulja župske crkve u Lepoglavi. Prigodom kolaudacije tih orgulja po ravnatelju hrv. konzervatorija Fr. Duganu, sastavljen je ovaj:

Zapisnik

o pohvalbi rekonstrukcije starih (1649.) orgulja u župskoj crkvi u Lepoglavi.

G. Franjo Wester, orguljar u Zagrebu, rekonstruirao je stare pavlinske orgulje i načinio ih za još nekoliko (10—20) godina upotrebivima. Kod rekonstrukcije pokazao je g. Wester potpuni pietet prema starom djelu, koje je u pogledu dispozicije i izvedbe jednoč bilo uzorno. Stare registre, kojim su neke svirale manjkale, upotpunio je novim materijalom, a intonacijom novih svirala postignuo je potpuno izjednačenje sa starima. Temeljni registri su sada potpuni i izjednačeni u jakosti i u boji zvuka (Klangfarbe). Interesantan po svojoj dispoziciji registar Mixtur (4″ i 2″), koji je do pravog mixtura nadopunjen po staroj dispoziciji sa registrom Kvintom (2 2/3), shvatio je g. Wester potpuno i intonirao obadva registra sa repeticijama tako, da u punom djelu daju potpuno izjednačenje i razgovjetnost u svim oktavama.

Mehanika je uređena potpuno i novim perima ispod ventila, izjednačena je djelatnost klaviatura. Stari mjeh (magazin) je zadržan, a načinjen je novi crpeći mjeh (Schöpfbalg), koji je dovoljno velik, da cijele orgulje opskrbi sa dovoljnom količinom zraka.

Iz svih tih činjenica slijedi, da je g. Fr. Wester sa svoje strane pogodbi u potpunoj mjeri zadovoljio, te mu se pogođena svota za popravak može isplatiti, a potpisani mu za njegovu požrtvovnost još sa svoje privatne strane izriče hvalu za tu požrtvovnost i osobitu pomnju, koju je u svom poslu dokazao.

Lepoglava dne 10. listopada 1921.

Franjo Dugan, v. r.
organista prvostolne crkve i ravnatelj
hrv. konservatorija.

Zagrebačko »Kolo« pošlo je u prvoj polovici studenoga na koncertnu turneju u Beograd, Suboticu i Osijek te se iz tog svog umjetničkog puta povratilo, kako se moglo i očekivati s velikim uspjesima. Odlično

to pjevačko društvo, osnovano još g. 1862. vršilo je u povijesti naše pjesme vazda važnu ulogu, pa se uspjehu njegovom od srca radujemo. U gradovima, gdje je ono nastupilo, proizvela je njegova pjesma pravo oduševljenje, a kritika slavi u velike njegovu tehničku spremu, izjednačenost glasova i disciplinu zbora. Na programu bili su lijepo zastupani slavenski narodi sa svojim kompozicijama. U prvom dijelu nalazili se uz Mokranjčeva »Kozara« skladatelji sjevernih Slavena: Smetana (Veno), Grečaninov (V zarenje agnistom, Lisenko (Kozačenku kudi ideš?), Walewski (Zavód), Musorgskij (Narodnaja pjesnja), Kjuj (Neurožaj). U drugom dijelu pjevali se mješoviti zborovi: Kimovčev: »Prelepo je ravno polje«, Štolcerov: »Voda zvira iz kamena«; ženski zborovi uz pratnju klavira: Konjovićev: »Vragolan«, Jozefovićev: »U ženskom kolu«; muški zborovi: Grgoševićev: »U času, dok se akšam čita«, Širolin: »De ima voda?« te Dobronićev mješ. zbor: »Čobani i Sojčica«. Uz oduševljeni i ustrajni rad članova, ima i društveni dirigenta Oskar Smodek velikih zasluga, da su ti koncerti tako lijepo uspjeli. U prosincu koncertovati će »Kolo« u Ljubljani.

Hrv. pjevačko udruženje »Lisinski« priredilo je u Zagrebu dne 4. XII. 1921. vrlo uspjeli koncerat te je iza toga pošlo na koncertnu turneju u Osijek, Skoplje, Niš, Beograd, Zemun i Novisad. »Lisinski« bio je svagdje vrlo lijepo dočekan, a njegovo koncertovanje primljeno s velikim oduševljenjem. Osvrnut ćemo se na taj put još u budućem broju.

Nove gramofonske snimke jugoslavenskih skladbi. Zagrebačka tvrdka M. Drucker željela je, da se učini veći broj novih gramofonskih snimaka naših skladbi. U tu svrhu ponudila je meni, da sa potrebnim kajdovnim materijalom podjem u Berlin, gdje bi se snimanje imalo obaviti kod »Deutsches Gramopfon Gesellschaft«. Naravno je, da sam tu ponudu prihvatio objeručke, jer držim, da sam time doprinesao kamečak k rasprostranjenju naše pučke glazbe, pošto je i glavna želja g. Druckera bila, da se baš takove skladbe u prvom redu snime.

Odputovao sam iz Zagreba sa sinom Ivicom i dva ručna kovčega punih kajda, dne 16. VIII. 1921. preko Beča u Berlin, kamo sam stigao 18. VIII. prije podne. Tu se je valjalo svojski primiti posla, jer je trebalo u razmjerno kratko vrijeme učiniti veći broj snimaka. Snimale se udezbe za limenu glazbu i one za gudalački orkestar. I limene glazbe i gudalački orkestar bili su sastavljeni od prvorazrednih sila, — ponajviše članova orkestra državne opere — s kojima mi je bilo vrlo lako izvesti pojedine kompozicije u duhu naše narodne glazbe. U svemu smo snimili 55 hrvatskih, srpskih i slovenskih skladbi, i to: narodne himne, pučke popijevke, kola, koračnice i nekoliko umjetnih pjesama. Od toga je 9 snimaka za gudalački orkestar a ostalo za limenu glazbu.

Medju članovima orestra vladao je osobiti interes za našu muziku, koji je prema vrijednosti kompozicije bio veći ili manji.

Samo snimanje na oko je vrlo jednostavno. U jednoj sobi svira orkestar u ljevak, koji svojim užim dijelom vodi u susjednu sobu kroz zastrta vrata. Iza toga zastora nalazi se aparat sa voštenim valjkom za primanje, kojim rukovodi stručnjak-inženjer. Pojedina snimka ne može trajati dulje od 3 minute i nekoliko sekundi. Te se snimke onda izrade u čvršćem obliku u maloj tvornici, koja se nalazi u kući, dok se velike tvornice za pomnožavanje nalaze u Hanoveru i Leipzigu. Kuća, koju je »Deutsche Gramophon Gesellschaft« počela pregradjivati g. 1918. u svoje svrhe, mala je država za sebe. Tu se nalazi ravnateljstvo, činovničke prostorije, tvornica, salon za primanje, magazini, kantina za činovnike, radnike i goste, a napokon i krasna koncertna dvorana s orguljama na električni pogon. Ta je dvorana izradjena u antiknom slogu; da bude slika potpuna, trebao bi samo na podiju spinet, a za njim Mozart, tako se ugodno reprezentuje ta dvorana. Sve je to stvoreno u poratno doba, kada se kod nas ne može pomisliti, da bi se odpočelo gradnjom kulturi posvećenih domova. — Inače sam od glazbe malo čuo, jer je vladala podpuna »saisone morte«.

Državna je opera spremala »Lohengrina« za otvorenje nastale sezone, a ostala su kazališta takodjer bila još u praznicima. Tek sam čuo u zoološkom vrtu koncertovanje dviju odličnih civilnih limenih glazbi, kojima su upravljali bivši vojni kapelnici ili »Musikmeisteri«, kako su se ranije nazivali. Naravno jest, da se i Berlin nije mogao oteti poplavi salonskih orkestara, samo što su ti jači, te se svojim izvedbama mnogo više približuju pravom orkestru, nego to čine razni »umjetnički« kvarteti, kojih je pun Beč, a i kod nas im prilično cvatu ruže. Ako još spomenem, da sam u Berlinu našao mladoga prijatelja S. Stančića, koji tamo boravi na študijama već 4. godinu te baš sada najživlje radi kod Busoniia, to sam iscrpio sve, što sam kao glazbenik prigodom šestdnevnog tamošnjeg boravka doživio.

Ivo Muhvić.

Vojnu muzičku školu osnovalo je ministarstvo vojno i mornarice aktom svojim od 20. X. 1921. br. 385. u Vršcu. Škola ta ima po svojoj formaciji 540 djaka. Sadanje brojno stanje te škole je 220, pa je prema tome 320 mjesta praznih. Djaci primaju se besplatno te imaju besplatni stan, hranu i odijelo. Obuka traje tri godine, a poslije toga bit će pripravnici uvršteni u vojne glazbe, gdje moraju da služe šest godina, ali uz plaću, koja im je odredjena prema sposobnosti. Kod primanja u školu imaju prvenstvo djeca izginulih ratnika, koja nisu prekoračila 18 godinu života.

Nova kazališta u Splitu i Sarajevu. Split ima već od g. 1893. kazališnu zgradu, u kojoj su češće gostovali članovi zagreb. kazališta i razne talijanske kazališne družine. G. 1898. osnovala su braća Freudenreichi ondje stalno kazalište, koje se nije dugo uzdržalo. Državnom potporom otvoreno je dne 16. X. 1921. stalno kazalište, kojim upravlja N. Bartulović, a dramaturg mu je M. Korolija. U Sarajevu je isto tako u preudešenoj dvorani nekadašnjeg društvenog doma 22. X. 1921. otvoreno stalno

kazalište, kojim upravlja S. Brakus, a poslove dramaturga vodi B. Jeftić.

Natječaj. Ravnateljstvo Hrvatskog Glazbenog Zavoda u Zagrebu raspisuje ovime natječaj za simfonijsku sliku ili koncertnu uvertiru (u formi sonate) za orkestar u iznosu od 10.000 (deset tisuća) kruna.

Natjecati se mogu državljani kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.

Rok natječaja istječe 30. novembra 1922. Natječajne radnje nesmiju biti izvedene niti izdane, a ne mogu se natjecati niti takove radnje, koje su već učestvovale u kojemu drugom natječaju. Radnje valja poslati anonimno pod motom; taj moto treba da bude označen na zapečaćenom omotu, u kojemu ima biti označeno ime i adresa kompozitora.

Hrvatski Glazbeni Zavod pridržaje si jedino pravo prve izvedbe nagradjenoga djela u roku od jedne godine dana iza pravorijeka jurya; sva ostala prava na nagradjeno djelo ostaju kompozitoru.

Ocjenu prisjelih radnja preuzeo je iz blagonaklonosti profesorski zbor državnog konzervatorija u Pragu.

Kako su u Zagrebu g. 1828. proslavili blagdan sv. Cecilije. Utemeljenjem glazbenog društva (1827.) pcčeo je u Zagrebu bujniji glazbeni život, pa nam to posvjedočava takodjer i proslava blagdana sv. Cecilije, zaštitnice glazbe. Klasična glazba već se i prije u Zagrebu lijepo gajila. Tako su n. pr. 12. IV. 1816. na večer izveli diletanti u crkvi sv. Marije oratorij Josipa Haydna: »Sedam Spasiteljevih riječi na križu«, 4. III. 1819. u stolnoj crkvi (prigodom rekvijema za pok. kanonika, Josipa Domina) Mozartov: »Requiem«, 25. XII. 1821. u kazalištu Haydnov oratorij: »Stvaranje«[1] (gl. dnevnik biskupa M. Vrhovca). Blagdan pako sv. Cecilije g. 1828. proslavili su tako, da su u crkvi sv. Marka, kod svečane mise, koju je služio kanonik i opat Lučić izveli I. Haydnovu: Nelsonovu misu u D-molu. Napominjem, da je tu istu misu prigodom 60. rodjenog dana cara Franje (12. II.) iste godine izvelo već i glazbeno društvo u Varaždinu pod ravnanjem um. kapetana Mondla. Kod izvedbe u crkvi sv. Marka sudjelovali su koraliste stolne crkve, mnogi diletanti, prvi članovi zagrebačkog kazališta te glazba c. kr. pješačke pukovnije Benczur, koja je bila taea u Zagrebu u garniziji. Kako izvjestitelj »Lune« (str. 407.) ističe, misa je izvedena s onom precizijom, »welche dem Sinne des unsterblichen Meisters seiner schönen, auf Herz und Sinn wohlthätig wirkenden Kunst, vollkommen entsprach«. Uz misu izveli su graduale poznatog opernog skladatelja Petra pl. Wintera (1754.—1825.) te ofertorij za dva soprana, što ga je upravo za tu priliku uglazbio zagrebački koralista Zakarija Zellner. Kod te zgode istaknuo se novo angažovani kapelnik napomenute regimente kao virtuoz na t. zv. »Klappentrompete«, a njegova žena kao vješta pjevačica. Referent nadodaje: »Möge recht bald wieder in dem Tempel des Herrn, das andächtig versammelte Publikum, sich eines derlei religiösen Hochgenusses erfreuen«.

Mlado pako glazbeno društvo pjevalo je na taj dan u crkvi sv. Katarine pod svečanom misom, koju je služio opat i prodirektor škola Mirko pl. Ožegović. Šteta, da nam se nije sačuvalo, što se pod tom misom izvodilo. Počuvalo, što se pod tom misom izvodilo. Poslije mise sastali se članovi društva u akademičkoj dvorani na skupštinu, u kojoj se pretresivali statuti glazbene škole, koja se imala otvoriti te se izabrao novi odbor. Predsjednikom društva izabran je Mirko pl. Ožegović, reprezentantom izvadjajućih članova fiskalni koncipienta pl. Klobučarić, reprezentantom podupirajućih članova sudac Ksaver Čačković od Vrhovine, a odbornicima odvjetnici: Ferdo Žerjavić, dr. Jos. Steindl, financ. komisar I. Hoffer, trgovac Franjo Kann, blagajnikom ljekarnik Juraj Augustin. Rektorom glazbene škole, koja se imala otvoriti izabran je napomenuti Klobučarić, a ravnateljem orkestra Juraj Wiesner pl. Morgenstern.

Na večer bila je u slavu blagdana sv. Cecilije u akademičkoj dvorani velika glazbena akademija, kod koje su sudjelovali članovi glazbenog društva sa vrlo biranim programom, koji su precizno i uz sveopće odobravanje izveli. Referent želi, da taj lijepi zavod naidje na svestranu potporu zagrebačkog općinstva, koje razumijeva pravu umjetnost, da može i u buduće ne samo priredjivati umjetničke užitke, već da utemeljenjem glazbene škole korisno djeluje po glazbenu izobrazbu.

Slovenija.

Pjevačko društvo Ljubljana priredilo je svom počasnom članu zlatomisniku Jakovu Aljažu dne 7. X. u dvorani »Uniona« svečanu večer s vrlo uspjelim koncertom. Posve je naravno, da je koncerat otpočeo s Aljaževim ljupkim mješovitim zborovima »Ne zveni mi« i »Domorodna iskrica«. Iza toga pozdravio je društveni predsjednik dr. Fr. Kimovec svečara te u svom govoru istaknuo njegov svestrani rad, a poimence zasluge za razvitak slovenske piesme i pjevanja. Odbornice predale su mu iza toga društveni dar — srebrni vijenac s potpisima svih članova. Duboko dirnut zahvalio se svečar na toj izvanrednoj počasti. a muški zbor otpjevao je njemu oduševljenom planinaru, koji je najljepše svoje godine proživio na svojoj župi na podnožju Triglava njegov krepki zbor: »Oj Triglav moj dom!«

Dalnji program koncerta pružio je mnogo raznolikosti i interesantnosti. Poslije Lajovicevih: »Kiša« i »Pastirčki«, otpjevao je ženski zbor Dvořakov: »Prsten« i »Utjehu«. Prviput se izvodile vrlo zanimljive skladbe: Kimovčeva: Otroci bezajo murčka« te živahna Devova: Svatba na poljani. Iza toga slijedile su dvije slovačke nar. popijevke sa sopran i tenor solom. Dr. Kimovec mnogo je pridonesao upoznavanju slov. nar. popijevke, što je obilježio i harmonizovao slov. nar. pjesme iz Prek-

[1] Taj su oratorij izvodili u Zagrebu i 25. XII. 1828.

murja, pa su slušatelji tog koncerta mogli upoznati dvije dražesne pjesme iz njegove zbirke »Teče mi, teče vodica« i »Marko skače. Kod nas se dao dr. Žganec na vrlo zaslužan posao, da je izdao Medjumurske nar. popijevke (sada sakuplja i crkvene), pa bi bilo poželjno, da ga drugi u tom slijede. Valjalo bi sistematski raditi te porazdijeliti posao, tako, da bi svaki, koji bi se toga prihvatio, odabrao pojedini predjel, pa da ondje točno prouči i pobilježi sve narodne popijevke. I kod sakupljanja nar. popijevaka ne će mnogo koristiti tako zvani »Sonntagsjägeri«, koji će od slučaja do slučaja zabilježiti koju popijevku, kako se na nju namjere. Dr. Žganec je rodjeni Medjumurac, živio je i općio mnogo s narodom, pa ipak nije, kad je počeo sakupljati pjesme, znao, da ima još toliko dragocjenog glazbenog blaga medju narodom. Kasnije mu se njegov horizont sve više širio i širi se još i danas. Mogao bih o tom još više pisati, no odalečio sam se već od predmeta.

Za slušateljstvo bio je nov i vrlo interesantan Dobronićev muški zbor: Makedonac. Kritik kaže o njem: »To je glasbena govorica svoje vrste; je sicer še jugoslovanska, deloma pa že orijentalska. Pesen zastavi junaško krepko, pa se brž prevrže v silno otožnost in mračnost. Praznota v akordih, rezkost glavnih postopov so posebne značilnosti njene prireditve. Večji, številnejši pevski zbor bi njeno lepoto še bolj odkril«.

Koncerat se lijepo završio s Mokranjčevom X. rukoveti (srp. nar. pjesme iz Ohrida), bez dvojbe jednom od njegovih najljepših, koja se sva je prilika prviput u Ljubljani čula. Neumorno radino pjevačko društvo »Ljubljana« je i s tim koncertom pokazalo, da umije cijeniti zasluge skromnog slovenskog skladatelja, a podjedno da živi živim životom, da od dana napreduje i da prati razvitak ne samo slovenske, već i slavenske pjesme.

Žalobni koncerat u spomen blagopok. kralja Petra priredila je početkom novembra Glazb. Matica u Ljubljani. Koncert otpočeo je s Krstićevim »Opelom«, koje smo prošle godine u Zagrebu čuli. Kritika djelo, koje je u istinu hvale vrijedno, vrlo hvali: »Krasna so bila mesta, kjer se skladba razživi in naraste, pred vsem strogi tematični deli na pr. »Voznesi«. Za srce najljepša so pač mesta z grenko dehteče rožmarinsko trpko mehkobo. Hristić, kakor sploh vsi skladatelji za grčko-slovansko liturgijo, kažejo sila tenek čut za vokalne možnosti. Občudovati je treba, s kako majhnimi težkočami dosezajo mogočne učinke«. Skladateli bio je sam prisutan. Iza toga slijedile su tri točke iz Čajkovskijeve »Liturgije sv. Ivana Zlatousta«. Orkestar Gl. M. pod ravnanjem prof. Jeraja izvodio je Sukovu: »Meditaciju na staročeski koral: Sv. Václave«. Poznati Foersterov muški zbor »Umrl je mož« je u tom programu vrlo djelovao. Koncerat se zgodno završio s krasnim Mokranjčevim zborom: »Hvalite Gospoda«.

Jubilejski koncerti Glazbene Matice. Zaslužna Gl. M. slavi u koncertnoj sezoni 1921—1922. pedesetgodišnjicu svog opstanka (utemeljena 1872.), četrdesetgodišnjicu otkako je otvorila glazbenu školu, a tridesetgodišnjicu svog koncertnog djelovanja. Taj trostruki jubilej kani ona proslaviti ciklusom jubilejskih koncerata, na kojima će osim društvenog zbora i orkestralnog društva nastupati i razni solisti (gdja Lovšetova, gg. Betetto, Križaj, Rijavec i drugi). Na tim koncertima izvoditi će se najbolja slovenska zborna i solistička literatura od starije dobe pa do najnovijih djela. Doći će na red i jugoslavenski skladatelji. Na prvom jubilejskom koncertu dne 7. XII. nastupio je poznati basista bečke drž. opere Julije Betetto, te je uz pratnju prof. Janka Ravnika pjevao samospjeve za bas od Fr. Gerbića, Fr. S. Vilhara, P. H. Sattnera, E. Adamića, A. Lajovica, J. Pavčića, I. Michla, M. Kogoja i L. M. Škrjanca.

Predavanja o hrv. glazbi na ljubljanskom konzervatoriju. Glazb. Matica zamolila je hrv. glazbenika dra. Božidara Širola, da priredi konzervatoristima i glazbenicima predavanja o hrv. glazbi. Predavanja bila su 7., 8., 9., 14., 15. i 16. XII. u prostorijama konzervatorija. Slična predavanja bit će svojevremeno i o srpskoj glazbi. Mi ta predavanja, koja će mnogo primoći medjusobnom upoznavanju, radosno pozdravljamo.

Zbor Glazb. Matice u Mariboru, kojemu je duša i vodja poznati slov skladatelj Oskar Dev, priredio je 12. XI. 1921. koncerat s vrlo biranim programom. Osim skladbi Adamića, Deva, Jenka, Lajovica i Vilhara (Na vrelu Bosne) isticalo se poimence devet slov. narodnih popijevaka, što ih je u lijepo harmoničko ruho zaodjeo O. Dev, vrlo vješt harmonizator nar. popijevaka.

Čeho-Slovačka.

Ladislav Vycpálek dovršio je instrumentaciju kantate: »O posljednjim stvarima čovjeka« za sola, zbor i veliki orkestar. Za tekst kantate upotrijebio je riječi pučke moravske poezije.

Klub čeških skladatelja, kojemu je svrha potpomagati idealne i materijalne interese znamenitijih čeških skladatelja, konstituirao se je ovako: za predsjednika izabran je Jos. B. Foester, za potpredsjednika Vit. Novák, za tajnika K. B. Jirák, za odbornike Em. Axman, Ot. Šina, Bol. Vomačka i Jan. Zelina.

»Narodni divadlo« u Pragu izvelo je dne 1. XI. pr. g. s velikim uspjehom Debussyevu operu »Pelléas i Melisanda«. Kao domaće novitete pripravlja »Osvetu Katulovu« od O. Zicha, »Ilseino srce« od R. Karla i »Pad Petra Kralenca« od O. Zitka. »Ilseino srce«, lirička komedija od Rudolfa Karla, izlazi u glasovirskom izvatku u nakladi »Glazbene Matice češke«.

»Narodni divadlo« u Brnu izvelo je u studenome pjevoigru »Kata Kabanova« od Janáčka, pripravlja »Osvetu Katulovu« od O. Chlubne i »Zvikovskog vražuljka« od Vit. Nováka.

Proglas čeških skladatelja. Češki skladatelji, na čelu im Jos. B. Foerster, Jos. Suk i Ot. Ostrčil, izdaše proglas, kojim žele priteći u pomoć simfon. muzici, a koji je značajan za današnje nesredjene materijalne

prilike. Već nekoliko godina, — veli se u proglasu — spojena je izvedba novih orkestralnih čeških glazbotvorina s velikim financijalnim teškoćama. Dosada su se naime češki skladatelji u svojoj nakladi sami brinuli za pisanje orkestralnih dionica. To ih je doduše ponizivalo, ali oni su šutieli i radili. No danas su naklade tako poskočile u cijeni, da ih češki skladateli ne može namiriti, a da ne trpi njegovo materijalno stanje. Takovih žrtava zaista ne će ni narod tražiti.

Proglas je dakle tu, da na koncertima ne će biti više orkestralnih noviteta. Skladatelji drže, da narod želi upoznati djela savremenih svojih skladatelja, no da ne će tražiti od skladatelja, da oni sami plod dugogodišnjeg rada davaju uz tolike žrtve.

Zato je nakon dugog promišljanja »Klub čeških skladatelja« s odborom »Češke filharmonije« zaključio, da se u ljetošnoj koncertnoj sezoni na svim koncertima, gdje će biti izvedena koja nova orkestralna skladba, s ulaznicom ubire neki doprinos i to za sjedalo 1 K, za ložu 4 K. Tim će se doprinosom »Klub čeških skladatelja« pobrinuti za umnažanje orkestralnih dionica.

Osim toga poziva »Klub čeških skladatelja« sve prijatelje češke glazbe, da omoguće izvadanje simfoničkih noviteta darovima, koje prima prof. Jos. B. Foerster (Praha, Kral. Vinohrady, Palackého tř. 24.).

V. Stepan, češki skladatelj, izdao je u Parizu u nakladi Rovart et Lerolle trodjelni klavirski kvintet pod imenom »Prvni jara« (Prvo proljeće) a doskora će izdati u istoj nakladi gudalački sekstet.

»Filharmonička Beseda« u Brnu sprema prvu izvedbu Foersterova mješovitog zbora s orkestrom »Četiri bogatuna« na riječi I. V. Sladeka i Ostrčilove »Legende o sv. Ziti« za tenor, mješoviti zbor i orkestar na riječi Jar. Vrchlickoga. Skladbe vježba Ferd. Vach. Glasovirske izvatke kao i glasovne dionice obih skladbi izdala je »Glazbena Matica Češka«.

»Smetana«, pjevački zbor u Pragu, sprema Axmannov zbor »Medynia Glogowská« na riječi P. Křičke.

Natječaj komornog društva. Češko društvo za komornu glazbu u Pragu raspisalo je natječaj do 28. II. 1922. za najbolja komorna djela. Prva cijena iznosi 1200 čk., druga 800 čk. Rukopisi se imadu slati na tajnika kanonika V. Müllera na Vyšehradu (Štulcova ul. 10) uz naznaku lozinke i imena u zapečaćenoj kuverti. Ove godine nije bila prva nagrada nikome dodijeljena, drugu nagradu dobio je W. Martinu za gudalački kvartet Es-dur. U poroti su bili I. B. Foerster i I. Kaan.

«Šakova filharmonija» u Pragu, koja je za narednu sezonu oglasila preko 30 koncerata s dirigentima svjetskoga glasa, obustavila je svoje djelovanje. Češke novine tumače to unutarnjim neskladom u društvu. Predbacuju začetniku te treće praške filharmonije materijalizam i slavičnost, pa ne žale pad.

Njem. Austrija.

Glazbena zbirka nacijonalne knjižnice u Beču. Dr. Robert Haas priopćuje u »Musikblätter des Anbruch« (1921. str. 236—240) zanimljiv članak o toj dragocjenoj zbirci bivše dvorske biblioteke. Ta je zbirka dobila tek g. 1906. posebno odijeljenje u dvorskoj knjižnici te je imala dosta tamnu čitaonicu i tri tijesne prostorije, tako da je bilo ogromno glazbeno blago ondje nagomilano i da se nije moglo pravo rasporedati. Prošle godine uselila se ta zbirka u bivšu palaču nadvojvode Friederika, gdje joj je odredjeno 21 svijetlih, velikih prostorija. Tu je prostrana dvorana, koja služi za čitaonicu, a do nje soba za istraživače, koji imaju pri ruci sve potrebno iz glazbene literature, bibliografije, glazbene časopise, izdanja klasika i glazbenih spomenika. U velikoj dvorani su razni katalozi, prije svega tiskani popis rukopisa, što ga je izdao po cedulјama skriptora Antuna Schmieda kao 9. i 10. sv. »Tabulae codicum manuscriptorum« dr. Josip Mantuani. Tu je i tiskani popis zbirke glasovitog istraživača Kiesewettera te alfabetski katalog po ceduljama za razne glazbene struke. Temelj zbirci rukopisa dao je arhiv dvorske kapele, koji je za prefekta dvorske biblioteke grofa Morica Dietrichsteina (1826.—1829.) prenešen u dvorsku knjižnicu te se kasnije znatno povećao tako da sadržaje sada do 10.000 svezaka. Katalog te zbirke sastavio je prijašnji predstojnik glazbenog odijeljenja i nama dobro poznati dr. Robert Lach. Nije manje bogata zbirka tiskanih glazbenih djela, koja broji preko 16.000 svezaka. Tu su osobito dragocjena djela iz XVI. vijeka, iako su Talijani u veljači 1919. odnesli mnoge svezke od neprocjenjive vrijednosti. Kako država u današnjim prilikama ne može sama dovoljno učiniti, da se sve te dragocjene zbirke uzdržavaju i pomnožavaju, osnovao se po primjeru berlinskoga i u Beču: »Verein der Freunde der Wiener Nationalbibliotek«, koji će sigurno mnogo pripomoći, da bude ta rijetka zbirka na korist znanstvenom i glazbenom svijetu.

Njemačka.

Liturgičko-glazbeni poučni tečajevi u Beuronu. Pod vodstvom čč. oo. Anselma Mansera, Fidelisa Bösera, Amanda G'sella i Dominika Johnera uredjeni su u glasovitoj benediktinskoj opatiji Beuronu (Hohenzollern) kratki liturgičko-glazbeni poučni tečajevi. Svrha im je, da učesnike upute u dublje poznavanje liturgije i u dostojno izvadjanje koralnih melodija te da organistima dadu uputu glede pratnje korala i orguljanja u opće. Gradja poredana je prema crkvenoj godini unaprijed, tako da će se moći učesnici s onim što će naučiti, odmah i u crkvi poslužiti. Bit će šest takovih tečajeva i to od:

1. 17.—22. X. (gradja o nedjeljama adventa);

2. 28. XI.—3. XII. (o božićnim blagdanima i Bogojavljenju);

3. 16.—21. I. (o korizmenim nedjeljama);

4. 20.—25. II. (o velikom tjednu);
5. 13.—18. III. (o Uskrsu i Uzašašću) i
6. 2.—7. V. (o Duhovima i Tijelovu).

Svaki tečaj počimlje u ponedjeljak u 5 sati poslije podne, a svršava se u subotu u 11 i pol prije podne, tako da orguljaši mogu u nedjelju vršiti svoju službu. Iako su svi ti tečaji zamišljeni kao jedna cjelina, ipak će koristiti i onomu, koji će samo pojedinim prisustvovati. Učesnicima, koji će uz umjerene cijene dobiti stan i opskrbu u opatiji, stoje na raspolaganje četiri orgulje, a moći će ostati i poslije pojedinih tečajeva u samostanu, da se usavrše u orguljanju. Učesnici će zacijelo od tih vrlo praktičnih tečajeva imati veliku korist.

51. Tonkünstlerfest sveopćeg njemačkog glazbenog društva obdržavao se od 13.—18. VI. 1921. u Nürnbergu. (G. 1920. bio je u Weimaru). Izvodile se same još do sada neizvodjene skladbe, od kojih se istakao 69. psalam, što ga je uglazbio za tenor solo, mješoviti zbor, četveroglasni dječački zbor i veliki orkestar Heinrich Kaminski. Skladba stavljala je na izvoditelje tešku zadaću, koju su oni pod ravnantem kapelnika Aug. Scharrera uspješno riješili. Zanimanje je pobudio posve atonalan gudalački kvartet mladog bečkog muzičara Ernesta Křeneka. Skladatelj je bez dvojbe darovit, ipak je kritičar znaličan, »was aus diesem wild sich geberdenden Most herausgärt: Wein oder Essig?« Istaknuo se i prvi stavak C-mol simfonije Vilima Petersena, dok nisu uspjele pjesme za bariton i orkestar, što ih je uglazbio posve na svoj način, ne obazirajući se na dosadanju tradiciju Karlo Salomon. Lijepo su djelovali muški zborovi Ervina Lendvaia i pjesme Maksa Trappa, nadalje ouvertura Josipa Rosenstocka, te kvintet za duvajuće instrumente od Gašpara Schmidta. Drugi skladatelji nisu došli do priznanja.

Recenzenat u »Zeitschrift für Musik« (1921. 14.) Konstantin Bruneck drži, da su se ti »Tonkünstlerfesti« u sadanjem obliku preživjeli. Prije pedeset godina, kad je bilo malo gradova s razvijenim muzičkim životom i dobrim orkestrima, imali su ti koncerti važnu uzgojnu zadaću, danas, kad je i u manjim gradovima, napose u Njemačkoj, glazba na visokom stepenu, valjalo bi djelovanje sveopćeg njem. glazb. društva svesti u drugu kolotečinu. Ne radi se o tome, da budu na tim koncertima prvput izvodjena djela, što su stigla društvenoj komisiji, već bi trebalo da se vodi točan račun o svim glazbenim djelima, što se tečajem godine u zemlji izvodila, izmedju njih neka se odabere najbolje i to uzorno izvede, pa će se tekar tako pokazati prava slika napretka savremenog njemačkog muzičkog života.

Italija.

† **Geremia Piazzano** umro je 19. VIII. 1921. u Turinu. Rodio se je 1842. u Balzoli. Polazio je konzervatorij u Milanu. Kasnije je bio organista u Turinu i Novari, gdje je takodjer podučavao na Institutu Brera, zatim u Vercelliju. Pisao je mnoge kompozicije relig. sadržaja, medju inim »Requiem« izveden 1879. u Turinu prigodom godišnjice smrti Karla Alberta.

Schola iuvenum Cantorum ima se osnovati na svakoj srednjoj školi u Italiji. To je zaključeno u septembru 1920. u Rimu na kongresu članova »Fiamma verde« pod predsjedanjem gorljivog člana Massima Notarija. Statuti i predradnje su dovršene.

Prigodom blagoslova Palestrinina spomenika rekao je kardinal N. Vanutelli u ime sv. Oca ove znamenite riječi: Ovakove svečanosti moraju dati velike pobude ne samo prijateljima klasičke glazbe, već svima, kojima je na srcu ljepota hrama Božjega. Rijetki su, koji su poput Palestrine umjeli u svojoj duši skladno izgraditi umjetnost i vjeru. Interes, kojim sudjelujemo kod te svečanosti, neka rodi što većom glazb. obnovom, kako joj je udario temelj papa Pijo X. Sv. Otac želi, da Motu proprio od 22. XI. 1903. ostane i nadalje na snazi, poimence u koliko se proteže na klasičku polifoniju, koju je Palestrina podigao do najvećeg savršenstva. Na taj način će se vjernici, sabrani u crkvi na molitvi, lakše pobuditi na pobožnost i biti će spremniji na djelovanje milosti Božje.

Koncerat klasičke polifonije izveo je Corale Palestrina (usp. Sv. C. 1921. str. 131.) u Turinu prigodom Danteove 600-godišnjice. Pjevalo se od Palestrine: Super flumina Babylonis, motet u pet glasa i Exultate Deo u pet glasa; od O. Lassa: Velociter exaudi me u pet glasa; T. L. da Victoria: Caligaverunt oculi mei, responsorij u četiri glasa.

Tečaj za gregorijansko pjevanje obdržavao se je u Pordenoni za svećenike, učitelje glazbe i one, koji se zanimaju za crkv. glazbu. Tečaj koji je svršio 27. VIII. pr. g. rukovodio je mons. Maggio, skladatelj oratorija »Trilogia divina«. Jedno od predavanja bilo je o Tomadiniju, čija se stogodišnjica rodjenja slavila ove godine.

»Palestrina« pjevački zbor u Turinu od 200 glasova davao je prošle god tri koncerta. Prvi je bio kod inauguracije orgulja u crkvi sv. Sekunda, drugi u kazalištu »Momento« prigodom Danteove proslave, a treći u savezu sa »Società Orchestrale«. Tom zgodom izvadjali su se takodjer odlomci Haendelova: Messiasa.

Polifonički koncerat izvadjao se je u Turinu prigodom svečanosti u dobrotvorne svrhe pod ravnanjem Grossoa. Izvodile se skladbe Vittoria, Palestrina i Lassa s kratkim povjesnim ilustracijama od Borghezia.

Euharistički dijecezanski kongres u Albi. Služba Božja bila je u 8½ na trgu Umberta I., kojoj je prisustvovalo do 10.000 ljudi. Dvije glazbe svirale su »Christo risusciti... Inni e canti sciogliamo o fedeli... Sia lode a Jesu Christo«, a mnogo stotina glasova pjevalo je uz glazbu.

U 10½ bila je svečana služba Božja, što ju je služio biskup Re, koja je bila ujedno njegova zlatna misa. Kad je svečar ulazio u crkvu u pratnji kard. Cagliera i Richelmya pjevao je krepki muški zbor »Adoremus in aeternum« od Hallera izmjenično sa ženskim zborom, koji je brojio oko 1000 glasova. Iza ofer-

torija »Sacerdotes Domini« od Hallera pjevalo je 40 dječaka i djevojčica gregorijanski »O salutaris Hostia«, a poslije podizanja »Benedictus«, što je bilo osobito dirljivo.

Vojničke glazbe u Italiji su ukinute, a bilo ih je 96. Proti tomu je ustala talij. javnost, jer vojnička glazba je u prvom redu pozvana, da propagira glazbu i da puk glazbeno odgoji. Upravo vojnička glazba je za siromašne slojeve narodne glavno sredstvo za glazb. odgoj. Medjutim se je odlučilo, da svaki vojni kor ima i svoju glazbu. Tako bi u Italiji bilo deset vojn. glazbi. To je premalo, pogotovu ako se pomisli, da korovi borave u velikim mjestima, pa bi mala mjesta ostala bez glazbe.

Francuska.

† Fernand de la Tombelle rodio se u Parizu 3. VIII. 1854. Kada mu je bilo sedam godina svirao je sa svojom majkom četveroručno Haydnove sonatine, a sa devet godina na pamet Beethovenovu prvu sonatu. Prvi učitelj bila mu je majka, koja je učila kod Thalberga i Liszta.

S osamnaest godina je izvrstan pijanista i muzičar instinkta. Aleksander Guilmant mu je profesor orgulja i harmonije.

Tu komponira mnogo i postaje slavan. Danas je u Lionu, sutra u Lilleu, onda opet u Bordeauxu. G. 1895. utemelji zajedno sa C. Bordesom La Schola gdje predaje deset godina harmoniju. U to vrijeme komponira mnogo moteta, misa i vrlo veliki broj kantata. Sasvim je samostalan i nikad ne nastoji da kupi svoje slušaoce, tek drži, da općinstvo, koje smije da izriče svoj sud ,mora da bude posluženo dostojno. Njegovo se djelo prislanja na francusku klasičnu školu, ali on računa i sa modernim razvojem. Ipak nikad ne zapada u nesklad pod izlikom novosti. On sam pišući o sebi izrijekom veli, kako mu je vrlo mnogo stalo do forme. Priznanje nalazi posvuda, jer iz njegovih djela izbija ljepota i snaga velikoga srca.

Kongres crkvene muzike, u Strassburgu. Kongres se obdržavao od 27. do 1. VII. 1921. Bilo je veoma mnogo posjetioca, medu kojima se moglo vidjeti i više biskupa. Od muzičara bili su nazočni: Aleksander G e o r g e s, organista kod sv. Vinka Paulskog u Parizu, Guy R o p a r t z, direktor konzervatorija u Strasburgu, Amédée G a s t o u é, profesor Schole Cantorum i drugi mnogi organiste i profesori. »Cantoria« pod ravnanjem Jules Meuniera izvadjala je stariju i modernu crkvenu muziku. Veoma je lijep uspjeh polučila i Schola de Nancy pod ravnanjem Raffat de B a i l h a c a, koji je izvrstan »magister chori«. Vrlo su dobro izvadjali Palestrininu: »Missa brevis«.

Dobro je bila zastupana moderna religijozna muzika i svidjala se, osobito treba istaknuti »Dona nobis pacem« od J. E r b a štrasburškoga komponiste. Čulo se takodjer francuskih skladbi, bilo ih dobrih ali to ne bijaše najjača tačka programa.

Taj je kongres pobudio različite praktičke i estetske želje s obzirom na budućnost crkvene muzike. Govor abbéa P r i e u r a iz Caena jedna je od najslavnijih tačaka toga kongresa. On govori o potrebi crkvenih škola, u kojima bi se gajila crkvena muzika i izobražavali mladi glazbenici, kao što se uzgajaju u konzervatorijumu za profanu muziku. Francuska crkva do sada nije imala takovih zavoda, te je bila potpuno ovisna od konzervatorija, kojima je malo stalo do crkvene muzike. Neki listovi pozabavljaju i tomu, što se nije više pažnje posvetilo ovome pitanju. Na kongresu se je ipak osnovalo društvo, koje će se brinuti oko toga. Iz čitavoga kongresa izbija velika važnost crkvene muzike.

(Revue prat. de Liturgie et de Musique s.)

Uloga scholae cantorum kod liturgije u župama bilo je predavanje, što ga je držao B a y a r t u Nancyu mjeseca lipnja prigodom sastanka za crkv. glazbu. U Nancyu se osobito goji liturg. pjevanje, a napose u malom seminaru, gdje je vodstvo u vrsnim rukama. Sastanku prisustvovali su biskup nantski i opat iz Clervauxa. A »schola« maloga sjemeništa pod ravnanjem Kaltneckera je ilustrovala odgovarajućim primjerima izvadjanja Bayartova. Prigodom sastanka se je najtoplije preporučilo, da se osnuje čim više takih pjev. škola u biskupiji.

Društvo »Prijatelja katedrale u Auxerreu« imalo je 4., 5. i 6. VI. pr. g. nekoliko predavanja o crkv. umjetnosti, od kojih je osobito zanimivo: Dante prema liturgiji, što ga je držao poznati spisatelj Battifol.

Za tjedna katol. franc. pisaca u Parizu obdržavana je svečana služba Božja u četvrtak iza Duhova. Gregorijansko pjevanje izvedeno je po najboljim gregor. udruženjima glavnoga grada.

Kongres crkvene glazbe u Bayonneu obdržavao se je 12., 13. i 14. VI. pr. g. Počeo je s velebnom službom Božjom u tamošnjoj stolnoj crkvi. Iza evandelja je kanonik Bellevue izložio svrhu toga kongresa: je li plan, što ga je stvorio kongres 1913. izvršen? te je ujedno pobudio prisutne na novi rad. Drugi je dan, nakon »Requiema« za poginule u ratu držao Mefray predavanje kako treba djetinje glasove gajiti i razvijati, a Doven o apostolatu pjevanjem i liturgijom s praktičnim primjerima i to ženskim glasovima. Treći dan govorio je Dom David o izražavanju kod gregor. pjevanja. Gregor. pjevanje — pokazuje govornik — je najljepše od sviju molitava i samo to pjevanje može da izrazi život relig. duše. Trideset odabranih seminaraca i Schola sv. Ivana praktično su pokazali teoriju Dom Davida. Bayart generalni nadzornik »Schole« u biskupiji Lille predavao je o relig. polifoniji i poduki u glazbi u sjemeništima i kolegijima.

Amerika.

Glazbene prilike. Pod naslovom: »A m e r i k a n i s c h e O r c h e s t e r v e r h ä l t n i s s e« priopćio je dr H. M ö l l e r u »Musikblätter des Anbruch« (1921. str. 167.—171.) zanimljiv članak, iz kojega vadimo neke podatke. Glazbenom uzgoju posvećuje se u Americi mnogo pažnje ne samo u školama, već i priredjivanjem popularnih besplatnih koncerata.

Glede kvalitete koncerata u opće nadmašuje New-York ne samo ostale američke gradove, već i europske glazbene metropole. Bolji orkestri ističu se ne samo brojem glazbenika (po 16 prvih violina, 10 kontrabasa i t. d.), već i disciplinom te vrsnoćom. Pošto su glazbenici izvrsno plaćeni, mogu se posve posvetiti svom radu. Simfonički orkestar pod ravnanjem W. Damroscha i Coatesa te filharmonički, pod ravnanjem Josipa Stranskya davaju u svakoj sezoni po 100 koncerata. Najviše koncerata priredjuje se u Carnegie-Hallu, gdje ima mjesta preko 3000 osoba. Orkestar u Bostonu, kojim sada ravna Francuz Monteux je jedan od najboljih na svijetu, a isto tako i orkestar iz Philadelphije, kojim upravlja Leopold Stokowski. Taj je prvi izvodio u New-Yorku Mahlerovu 8. simfoniju i Schönbergovu komornu simfoniju. Orkestar metropolitanske opere priredjuje popularne nedjeljne koncerte, a posebni ruski orkestar pod ravnanjem M. Altschülera gaji poimence rusku muziku.

Mnogo se nastoji oko toga, da ti koncerti glazbeno uzgajaju. W. Damrosch priredjuje n. pr. koncerte za mladež, u nedjelju prije podne za djecu, poslije podne za zreliju mladež te prije svakog izvadjanja, drži predavanja o pojedinim skladbama. Tako čine i drugi.

Vrlo koriste glazbenom uzgoju i vrsne programne knjižice sa analizama i tumačenjima pojedinih glazbenih djela. Upravo uzorno uredjene su takove knjižice, koje dobivaju svi slušatelji besplatno, po new-yorškom simfoničkom društvu, kao i one od National Symphony Orchestra i simfoničkog orkestra u Bostonu.

Najposlije valja napomenuti i zaslužno udruženje »Schola cantorum« u New-Yorku. Tom velikom i odličnom mješovitom zboru dirigentom je Kurt Schindler, učenik Mahlerov. Izvodjenjem klasičkih djela kao misa i oratorija Bacha i Händela bavi se više posebno oratorijsko društvo, iako je i Schola cantorum već višeput dostojno interpretirala velika djela kao Palestrininu misu »papae Marcelli« te Mozartov »Requiem«. Odličnije novije zborne i pozorišne komade je tekar Schindler uveo u Ameriku tako Lisztovu: sv. Elizabetu, Borodinova »Knjaza Igora« i t. d. Osobitu pažnju posvećuje Schindler manjim a capella zborovima iz vremena kontrapunkta i renesanse (madrigali Arcadelta, Marenzia, Palestrine, Byrda, Greavesa, Jannequina), kao i novijim skladateljima (Rachmaninov, Deems Taylor, Reger, Grainger). Kao osobitu zadaću stavio si je Schindler time, da u svojoj »Schola cantorum« gaji poimence internacijonalnu pučku popijevku. U zadnjim godinama izvodio je on sa svojim zborom medju ostalim razne njemačke, slavenske (i jugoslavenske), finske, keltske, indijanske, španjolske pučke popijevke, balade i zborove. Time je Amerikancima otkrio do sada nepoznato dragocjeno blago pučke glazbe te time zacijelo mnogo doprinesao upoznavanju glazbe uopće.

Školu za crkvenu glazbu u Montréalu (Kanada) osnovao je ravnatelj narodnog konzervatorija M. I. Noel Charbonneau, koja je priključena sveučilištu u Montréalu. Crkvena se glazba ne smatra više kao neovisna o liturgiji nego kao s njom sjedinjena i njoj podredjena. Za to se i traži liturgično razumijevanje pjevane molitve i poznavanje crkv. propisa obzirom na crkv. glazbu. Mnogo se mora gajiti glas za greg. pjevanje, dapače više nego za drugo pjevanje. Ta škola imade više tečajeva, a u svakom se izdaje posebna svjedodžba. Tako imade početni, posredovni tečaj profesorski tečaj za greg. pjevanje kao i tečajevi za organiste. Svaki se tečaj raspada u teoretički i praktički dio. U teoretičkom tečaju mnogo je pažnje posvećeno upoznavanju liturgije i liturgičkih knjiga.

...Nek je svašta...

Pjevački zbor »Smetana« iz Praga sprema se za turneju po Jugoslaviji. Doći će u drugoj polovici ožujka i pjevat u svim većim gradovima.

National Symphony Orchester u New-Yorku pokazuje u toku ove godine deficit od 300.000 dolara. Deficit će namiriti grad New-York.

Friedrich Hegar, njemačko-švicarski skladatelj, slavio je dne 11. X. 1921. svoju osamdesegodišnjicu. U Zürichu priredište cijeli niz koncerata s njegovim skladbama. Na IV. jutar. koncertu Hrv. glazb. zavoda izvodio je naš »Lisinski« lijep Hegarov muški zbor: »Junaci pustinjaci« (Op. 18.).

Stefan Fenzyk, rusinski skladatelj u potkarpatskoj Rusiji kani voditi karpatsko-rusku filharmoniju i rusinsku glazbenu školu sa sjelom u Užgorodu.

Giacomo Puccini radi na novoj operi »Turandot«, gdje kani kao i u »Madame Butterfly« upotrijebiti istočne glazbene elemente, ali ovaj puta ne japanske, nego kitajske.

»SV. CECILIJA« izlazi svaka dva mjeseca, a stoji na godinu 13 din., za škole i djake 10 din. Članci, dopisi i pretplata šalju se na Janka Barlè-a, ravnatelja nadbiskupske pisarne u Zagrebu, a glazbeni prilozi na ravnatelja Franju Dugana u Zagrebu (Kaptol br. 19.).

IZDAJE: »CECILIJINO DRUŠTVO« U ZAGREBU. — UREDNIK LISTA: JANKO BARLÈ. — UREDNIK GLAZBENOG PRILOGA: FRANJO DUGAN. — TISAK »NADBISKUPSKE TISKARE«. U ZAGREBU.

Walckerov zavod za gradnju orgulja u Ludwigsburgu dogotovio je orgulje strogo prema nacrtima, naznačenima od Mihaela Praetoriusa u djelu »Syntagma musicum« (1619.). Orgulje su odredene za glazbeno-znanstveni odjel filozfskog fakulteta u Freiburgu.

Muzička izložba britskog muzeja u Londonu. Prigodom 600-godišnjice Danteove priredio je spomenuti muzej izložbu rukopisa i knjiga, što se odnose na Danteja. Dvije sekcije su za glazbu, ali pošto se malo znade o toj umjetnosti u ono doba, to izložba obuhvaća rukopise i štampane stvari takodjer iz poznijeg vremena, koje mogu dati ideju, kako se je glazba razvijala u Italiji. Obe sekcije razdijeljene su u tri grupe: a) prvi pokušaji glazb. štampe; b) početak opere; c) prinosi za prikaz razvoja glazbe.

Leo Blech, generalni ravnatelj glazbe, bio je u studenome pr. g. pozvan u Madrid, da ondje priredi svečanosni ciklus Wagnerovih glazbenih drama.

Iz Cecilijnog društva

»Sv. Cecilija« izlazi s novom godinom u novoj opremi, pa držimo, da ćemo time obradovati svoje pretplatnike. Slike na omotu i naslovu, koje je naslikao prije četiri godine prof. **Saša Šantel** iz Ljubljane, zamijenile su slike, što ih je za »Sv. Ceciliju« besplatno izradila mlada hrvatska umjetnica bl gdjica **Mira Mayer.** Za sliku na omotu je vrlo zgodno upotrijebila glasovitu sliku sv. Cecilije talijanskog slikara **Karla Dolcia** (1616.—1686.) koja se čuva u Dresdenu te ju vrlo lijepo ukrasila svojim ornamentima. Vrla umjetnica neka za taj svoj lijepi rad primi srdačnu zahvalu od pretplatnika i od uredništva. Dobrotom ravnateljstva tiskare tiska se ove godine »Sv. Cecilija« na boljem papiru, pa je tako za teške prilike, u kojima se nalaze danas sva književna poduzeća, razmjerno vrlo lijepo opremljena.

S opremom lista, a nadam se i sa sadržajem biti će cijenjeni pretplatnici zadovoljni. S te strane mogao bi biti i urednik miran, kad ga ne bi morile druge brige. Kako svi znaci pokazuju, tiskara će opet poskupiti, a preplata ostala je gotovo ista. S tom se ne bi mogli podmiriti niti troškovi tiskanja od prošle godine, da nije bilo toliko dobrovoljnih darova, koji su omogućili, da smo nekako sretno preplivali. Ne trebam napominjati, da je »Sv. Cecilija« valjda jedini list na tom Božjem svijetu, u kojem svi saradnici, a napokon i urednik i otpravnik besplatno saradjuju, jedino iz ljubavi spram hrvatske glazbene umjetnosti. Što bi bilo, da se mora i to, a bilo bi ne samo pravedno, već i pristojno, plaćati? I to je neprilika, što je opseg lista, ma da se izrabi svaki prostorčić, pa i omot, još uvijek premalen, da se sve donese, što bi urednik želio. Želja je urednika, da bude svaki pretplatnik točno informiran ne samo o crkvenoj glazbi, već o glazbenom životu u opće ne samo u nas, već i u stranom svijetu. Da to bude, opseg mu je lista premalen, i ako rabi najsitnija slova. Unatoč velikim troškovima, izlazi i ovaj prvi broj novog godišta na čitava dva arka, dakle za pol arka više nego obično, a još je premalo prostora. Vruća je urednikova želja, da bi sad, kad je zanimanje za list ponaraslo i kad mu je djelokrug proširen, list svakiput izilazio na dva tiskana arka. Hoće li to uspjeti u prilikama, kojima idemo u susret? Moglo bi, a i moralo bi uspjeti, kad bi ne samo saradnike, urednika i mnoge dične pretplatnike, koji su do sada mnogo žrtvovali za list, već i mnoge druge, koji to mogu, zagrijavala ona ljubav, koja je potrebna, da se to jedino naše glazbeno glasilo uzdrži. Povisivanje pretplate ne bi koristilo, jer bi se time odbili od lista mnogi, koji teško podmiruju i malenu sadanju pretplatu. Oni, koji mogu, a tih ima mnogo, neka zato svojim dobrovoljnim prinosima potpomognu, da se naše glasilo uzdrži. Naši novčani zavodi davaju svake godine lijepe svote u razne kulturne svrhe. Ako i nemamo još mnogo pretplatnika u tim krugovima, ima pretplatnika, koji su u vezi s gospodom u ravnateljstvu tih zavoda. Jedna riječ u zgodno vrijeme priskrbiti će nam potporu za glasilo mnogo lakše, nego da ide urednik sa šeširom u ruci od jednih vrata do drugih. Ima i drugih raznih zgoda, kod kojih se pjeva hrvatska pjesma, par riječi, zdravica i eto prinosa za naše glasilo. Novac se danas lako zasluži, lako troši, a i daje, a ne bi se smjelo zaboraviti na eminentno kulturnu svrhu, koju propagira naše glasilo. U teškim ratnim godinama i onima, koje su nadošle poslije rata, nisam nikad izgubio uvjerenja, da dobra i plemenita stvar mora uspjeti. Zato i sada u novoj godini, unatoč teškim prilikama, kojima idemo u susret, ne gubim nade. Uvjeren sam, da će se »Sv. Cecilija« uzdržati, a kad se ne bi mogla uzdržati, morali bismo ju uzdržati. List, koji već petnaest godina neumorno radi na polju hrvatske glazbene kulture, ne samo da je naša potreba, već mora da bude i naš ponos te ne smije da propadne. Ergo!...

Molba. Prvi broj »Svete Cecilije« poslali smo svim onima, koji su podmirili pretplatu za prošlu godinu. Ako tko ne želi, da bude i nadalje pretplatnikom, molimo ga, da nam odmah 1. broj vrati, da znademo odrediti visinu naklade. U današnjim skupim prilikama valja računati sa svakim brojem.

Darovi za »Sv. Ceciliju«. Otkako je izašao zadnji broj »Sv. Cecilije« primili smo za naše glasilo ove darove. Veleč. g. **Luka Terzich,** žup. hrv. crkve presv. Srca Isusova u Chica-

gu poslao nam je 350 din. Na blagdan sv. Cecilije sakupljeno u **nadbiskupskom dvoru u Zagrebu** 125 din. Veleč. g. **Leonardo Žunić**, upr. župe u Hercegovcu poslao nam je 42 din., što ih je sakupilo veleč. **svećenstvo kotara garešničkoga** 12. X. 1921. na koroni u Kaniškoj Ivi. Veleč. g. pop **Lavoslav Rubelli pl. Sturmiest**, žup. u Kuzmincu, poslao nam je ponovno din. 37.50. Po 25 dinara su doprinesli: veleč. gg.: **Ivan Nep. Jemeršić**, dekan i žup. u Grubišnom polju, **Franjo Horvat**, žup. u Vrapču i **Karlo Mikerić**, aktuar nadb. pisarne u Zagrebu. Po 20 din. darovali su vel. gg.: **Nikola Herceg**, žup. u Slavetiću i **Fran Vedriš**, žup. u Novoj Rači (ponovno). — Veleč. g. dr. **Antun Slamić**, nadb. tajnik namijenio nam je din. 16.75, a vel. g. **Vjekoslav Tkalec**, žup. u Donjoj Zelini din. 15. Po din. 12.50 priposlali su nam vel. gg. župnici: **Martin Kožar** u Bučju, **Martin Pižeta** u Križovljanima, **Mihovil Paus** u Buku te kapelan u Markuševcu v. g. **Franjo Benko**. Nadalje su darovali vel. gg.: **Nikola Matica**, dekan i žup. u Sesvetama 12 din., **Stjepan Pavunić**, n. dekan i žup. u Vrbovcu 10 din. Po din. 7.50 doprinesli su veleuč. g. **dr. Matija Mintas, odvjetnik** u Zagrebu i vel. g. **Mijo Razum**, žup. u Petrinji, po din. 7: preč. g. **Tošo pl. Kraljević**, prepošt. i žup. u Požegi i bl. g. **Justina Kampuš** u Osijeku, po din. 6 vel. g. **Ivan Kauzlarić**, žup. u Prezidu, po din. 5 bl. g. **Roman Pahor**, orguljaš u Renčama, po din. 4.50 vel. g. **Franjo Forko, dekan i žup. u Selima kod Siska**. Po din. 2.50 primili smo od vel. gg. župnika: **Jurja Dulčića** u Brusju, **Nikole Horvatina** u Kraljevcu, **Miroslava Vernika** u Starom Gracu, od veleč. **Kapucinskog samostana u Varaždinu** i preč. **biskup. sjemeništa u Splitu**. Vel. g. **Josip Panić**, žup. u Prelošćici poslao nam je 2 din. Ukupno din. 794.75. Svim plemenitim darovateljima usrdna hvala!

Glasnik biskupije bosanske i srijemske (urednik dr. A. Spiletak) u Djakovu preporučio je u svojem 23. broju pr. g. ponovno »Sv C.« ovim riječima: »Izašao je i posljednji dvobroj ove vrlo lijepo uređene smotre za crkv. glazbu. Urednik lista v. g. J. B a r l ė okupio je lijep broj saradnika iz svih krajeva naše domovine, a isto se tako i oko urednika glazb. priloga g. prof. Fr. D u g a n a sakupljaju gojitelji crkv. pjevanja u prvom redu za međimurske napjeve vrlo zaslužni sabirač i harmonizator dr. V. Ž g a n e c.

Mi smo u »Glasniku« već više puta preporučili vel. gg. svećenicima, da se zainteresuju za »Sv. C.«, te joj saberu pretplatnika i darovatelja, ako već ne mogu da nađu saradnika i kompozitora. Baš laskavo nije za nas, da se u popisu saradnika »Sv. C.« u g. 1921. iz č i t a v e biskupije spominju samo d v a i to ne svećenika nego ravn. učitelja. A ipak ima i u našoj biskupiji i svećenika, koji bi mogli biti sposobni pomagači i jednog i drugog urednika. Malo dobre volje za plemenitu stvar, pak smo uvjereni, da će s nove godine i kod nas u tom pogledu krenuti na bolje.

Nadamo se, da se naših pretplatnika ne tiče primjedba uredništva »ima i mnogo nemarnih pretplatnika«, pak preporučamo, da se kod obnove pretplate za »Sv. C.« nađe i gdjekoji dobrotvor, jer je pretplata doista malena, a samo »ljubav i požrtvovnost uzdržala je naše glasilo«, kaže g. urednik.

Neka sl. uredništvo za tu preporuku primi našu toplu zahvalu. Uvjereni smo, da će se njegove iskrene riječi uvažavati.

»Život« o »Sv. Ceciliji«. »Život«, list za unutarnju kulturu (izlazi u Zagrebu, a stoji godišnje 8 dinara, za omladinu 4 dinara) piše o »Sv. C.« (god. III. str. str. 35.): »Važnost i vrijednost toga glazbenog lista vidi se i u tom, što se ne samo održao u životu u teškim tiskarskim prilikama, nego se još i lijepo razvija te sve više utječe na preporod crkvene i profane glazbe hrvatske. Zato nije čudo, što stječe sve više prijatelja. Mi taj vrsni časopis preporučamo simpatiji sviju, koji se zanimaju za glazbu i glazbenu povijest u opće, a hrvatsku napose«.

Gradja za povijest hrv. glazbe. Urednik je prošle godine još u prvom broju zamolio:

1. Cijenjene saradnike, da mu pošalju kratak opis svog života i prikaz svog literarnog ili glazbenog djelovanja te po jedan primjerak svojih kompozicija, ako ih još posjeduju.

2. Cijenjene pretplatnike i čitatelje, da mu pošalju listove, rukopise, slike, žipotopise naših skladatelja i drugih ljudi, koji su štogod uradili na polju hrv. glazbe.

3. Slavna pjevačka društva, da mu pošalju kratku svoju povijest i da u buduće redovito šalju uredništvu izvještaje o svom radu, o svojim sjednicama te programe i izvještaje o svojim koncertima.

Osim dvojice gg. saradnika, koji su mu poslali svoj životopis, nije se nitko osvrnuo na urednikovu molbu te je u svim trim točkama ostala neuvažena. Urednik zato ovime svoju molbu opetuje u nadi, da će biti u buduće bolje sreće. Poimence umoljava slavna pjevačka društva, da mu šalju izvještaje o svom radu i koncertima. Bilo bi vrlo zanimljivo, kad bi mogla »Sv. C.« donositi izvještaje o svem tomu. Koliko se dalo i do sada smo se na to osvrtali, no urednik ne može sam da prati djelovanje svih naših pjevačkih društava. Kad bi sama društva kod toga sudjelovala, bilo bi sve to jednostavnije i točnije. Žalibože moram opetovano istaknuti, da ima vrlo malo pjevačkih društava, koja pretplaćuju naše glasilo. Ne činimo dakako nikemu sile, no držim, da ne bi bilo neumjesno, kad bi se u arkivu svakog našeg pjevačkog društva našla i »Sv. C.«, jedini hrv. glazbeni list, koji se ozbiljno trudi oko napretka i procvata hrv. glazbe. Možda će glede toga u novoj godini krenuti na bolje. Vidjet ćemo.